

WESTERN

Dž. Ejvz

PUTEVI VETRA

BROJ 13 ● 125 DINARA

ROTO
BIBLIOTEKA
X-100

WESTERN

13

1986.

Dž. Ejvz

PUTEVI VETRA

X-100

Urednik izdanja
PIROŠKA MATIĆ

Recenzent
R. DURMAN

Izdaje i štampa: Novinska, izdavačka i štamparska radna organizacija **»DNEVNIK«, OOUR »IZDAVAČKA DELATNOST«**, Bulevar 23. oktobra 31 Novi Sad, telefon (021) 621-555. Broj žiro-računa: 65700-603-6350. Direktor **NIŠRO »DNEVNIK«: JOVAN SMEDEREVAC**, Rukovodilac OOUR **»Izdavačka delatnost«: ILJA VOJNOVIĆ**, Glavni i odgovorni urednik OOUR: **TODOR ĐURIĆ**, Urednik Redakcije knjiga: **MILORAD PREDOJEVIĆ**, Sekretar Redakcije: **ZDENKA KARABASIL**, Tehnički urednik: **JULIŠ ARVANITIDIS**, Korektor: **VERA MANOJLOVIĆ**

Tiraž: 35.000 primeraka

RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PUTEVI VETRA

I

Čučeci po kaubojski na visokim petama otrcanih čizama Skoun Volkot je prao sude kraj potoka. Sitnim peskom je ribao čadavu tavu i činilo se da mu je to jedini i najvažniji posao u životu. Snažna pleća pretila su da raskinu šavove sive pamučne košulje dok je trljao gvozdenu tavu dugačke drške koju zaroni u vodu kako bi sa nje skinuo ostruganu prljavštinu i potom je podiže do visine očiju.

— Bogami, dobro sam je uglačao — mrmljao je na izgled zagledan u posudu, a onda mu se zategoše mišići na snažnim butinama i celo telo sunu preko potoka.

Dok je još bio u skoku trgnuo je stari »lefoš kolt« nisko pripasan uz desnu nogu, a onda tresnuo u visoku travu i šipražje s druge strane vode. Nađe se iza ovećeg kamena delimično prekrivenog mahovinom odakle je mogao da osmotri svoj logor i konje privezane uz drveće.

Snažni ridan, koji je nosio samar sa oskudnim provijantom, mirno je pasao sočnu travu, ali je njegov sivac uveliko strigao ušima i širio nozdrve njuškajući vazduh.

— Ne žigaju me badava stare rane — smrsi posmatrajući pametnu životinju, a onda mu pogled hitro prelete okolinom.

Još uvek, se ništa nije primećivalo, ali je prosedi čovek znao da

mu odnekud preti opasnost. Osećao je to instinktom oprobanog borca i revovleraša i zbog toga se, zavaravajući protivnika zauzetošću oko pranja suda, bacio u zaklon i potegao oružje.

Sivac se i dalje vrpolio po čemu je Skoun znao da još nije odredio pravac odakle se šunja nepoznati posetilac pa zbog toga oštrije pogleda okolinu potoka. Ali, ništa se nije primećivalo. Ma ko da je uhođio njegov skromni logor, dobro je znao posao.

A onda se sa leve strane zaori glasan, pomalo razvučen povik:

— Sve u redu, mister... izlazim na čistinu.

Držeći još uvek zapet revolver, Skoun ugleda kako se razmiče šiblje i na čistinu izlazi visok mladić jedva nešto stariji od dvadeset godina nisko pripasanog starinskog »dragon kolta« iznad čijeg izliza-nog kundaka mu se klatila žilava desnica. Ispod iznošenog šešira videli su mu se pramenovi pepeljaste kose, a sive oči mirno su gledale u smeru njegovog zaklona.

— Pa... mister, šta ste odlučili. Ratujemo ili se rukujemo?

Skoun lagano spusti palcem okidač revolvera i ustade iz zaklona. Gipkim skokom se prebaci preko potoka i stade na drugoj strani čistine.

— Ja sam za mir — razvuče vraćajući stari lefoš u korice. — Samo,

morao sam da budem oprezan i čim sam vas osetio...

Stranac naglo začuta začuvši iza leđa metalni zvuk spuštanja puščanog okidača. Za trenutak je zadržao pogled na mladiću sivih očiju koji mirno klimnu glavom i promrmlja:

— U pustoši je opreznost najvažniji uslov da čovek preživi, gospodine. Vi ste se sklonili preko potoka a ja izašao pred cev vašeg revolvra tek pošto vam je u leđa bila uperena stara »šarp-puška.« Samo, ostavili ste oružje u futrolu pa je i Gvozdeno Srce zakočio pušku. Smatrate li da je to dovoljno za primirje, mister...

Prosed i čovek se škrto osmehnu.

— Ime mi je Skoun Volkot i koliko mogu da ocenim mi smo zemljaci. Samo Teksašani tako rastežu u govoru.

— Naravno, Skoune — dočeka mladić pružajući mu žilavu desnicu. — Zovem se Džef Dalas i sa čejenskim ratnikom, koji stoji iza tvojih leđa, živim u dolini nedaleko odavde. Pozivam te da budeš naš gost. Koliko vidim, dosta si se naputovao i koji dan odmora dobro bi došao i tebi i konjima. Ridan ti je obosio u stražnje noge.

Stranac mu samo stište ruku, a onda se okrenu prema vitkom ali čvrsto građenom Indijancu koji je preko lakta leve ruke držao strašnu jednometku velikog kalibra koju su stari lovci i traperi od milja zvali »kridmur«.

Dočeka ga čvrst pogled Indijancevih tamnih očiju koji je prodirao gotovo u čovekovu dušu. Gusta crna kosa bila mu je na potiljku stegnuta kopčom od oniksa i u njoj je bilo zabodeno samo jedno orlovo pero. Čelo mu je bilo visoko odajući umnog čoveka, a nos malo povijen

što mu je davalo nekako stroži izgled. O teškoćama sa kojima se sukobljavao svedočile su bore oko tankih usana stisnutih u ravnu oštru crt.

Duž šavova kožne lovačke odeće bili su mu ušiveni bičevi kose pobedenih neprijatelja, a vitki struk opasivao je pojas od srebrnih krugova s kojeg je sa desne strane visila bogato izrađena kanija sa nožem dok mu je strašna bojna sekira bila zataknuta odmah iza kopče opasača. Mokasini su bili ukrašeni bodljama dikobraza, a ukoso preko leđa bio mu je obešen luk i tobolac sa strehlama.

— Gvozdeno Srce je odmah znao da je belac dobar čovek, čim je prvo rasedlao i rastovario konje i istimario ih — začu se njegov tihi, pomalo grleni glas. — Može nam biti gost.

Time je bilo sve rečeno.

Skoun odmah nabaci čizmom pesak na vatru koja se tek razgarala i krenu da osedla konje.

— Ono, neki dan odmora mi neće naškoditi — smeškao se towareći skromni prtljag. — Već sam mesecima na putu i verovatno je došlo vreme da se zaustavim, bar dok ne vidim kuda ću dalje.

Obojica su ga mirno gledali iako su znali da se taj čvrsti čovek nije odlučio na tako dalek put tek zbog želje za lutanjem. O tome je najbolje svedočila bora gorčine usečena duboko između njegovih obrva. Ne bi se moglo reći da je od nečega bežao jer je cela njegova pojava, već na prvi pogled, odavala snažnog i odvažnog borca naviknutog na nedaće i očvrslog u njima. Pre bi se reklo da se sklanjao od samog sebe, od uspomena koje je želeo da zaboravi.

Učtivost je, međutim, nalagala da se stranac o tome ne zapitkuje. Bila

su to teška vremena neposredno iza građanskog rata koji je mnoge ljude usmerio stranputicama. Uostalom, iz sličnih razloga u Vajomingu se obreo i Džef bežeći ispred bande Majka Sloana čiji je član bio neko vreme. Kada je pre godinu dana stigao u ovu dolinu, stari traper Ted Monrou ga je prihvatio bez reči. Iako je odmah shvatio da se radi o beguncu sa dalekog juga, nije se propitivao o razlozima njegovog dolaska u ove krajeve, a kada mu je Džef otvorio srce, tešio ga je i nastojao svim silama da mu pomogne da zaboravi prošlost. I poginuo je u okršaju sa bandom Majka Sloana koja je sledila Džefa ne bi li mu otela deo novca iz poslednje pljačke koji se igrom slučaja zadržao kod njega.

Stameni čovek prosedih slepoočnica završio je pripreme za polazak pa Gvozdeno Srce bez reči zakorači i nestade u šipražju. Za njim krenuše i dvojica belaca i posle pola časa hoda nadoše se u prostranoj dolini obrasloj retkom šumom.

Gledajući kroz drveće, Volkot odjednom krenu rukom prema kundaku kolta.

— Eno vuka! — upozori ih vadeći oružje, ali ne zateže okidač kolta. Primetio je da životinja ide tačno u njihovom pravcu i ubrzo shvatio da je reč o krupnom sivom psu koji je za vreme njihovog odsustva pazio na dolinu.

— Hej, Sloune — nasmeši se Džef — to je Bak, pas starog traperi Teda. Nastoj da se sprijateljiš s njim.

Čovek klimnu glavom i vrati oružje gledajući kako životinja prilazi Indijancu, koji je malo isprednjačio ispred njih, i seda na stražnje noge. Čovek i pas su se gledali kao bića koja se potpuno razumeju,

a onda je Bak izokola pošao prema njima. Instinktom svojih vučjih predaka ocenjivao je pridošlicu, a onda polako pride Džefu i liznu mu pruženu ruku.

— Zdravo Bak — veselo će momak. — Pridi i upoznaj Skouna koji će se neko vreme odmoriti kod nas.

Životinja je stranca gledala pravo u oči. Nije režala iako joj je gusta griva bila nakostrešena na vratu dok je čovek pružao ruku da ga pomiluje. Džef se u to nije mešao. Ako je Bak hteo da prihvati Skouna — u redu. Ukoliko mu se stranac nije dopadao, nikakva komanda ga ne bi mogla naterati na prijateljstvo s njim.

Čovek konačno dotače psa koji ne ustuknu. Za trenutak žilava ruka počivala je na Bakovoj glavi, pa tiho reče:

— Onda, Bak... jesmo li prijatelji ili će stari Skoun Volkot morati da nastavi put još večeras?

Pas je osećao da čovek miriše isto kao i Džef: na konjski znoj, dim nebrojenih logorskih vatri, oštri duvan i ulje za podmazivanje oružja. S te strane sve je bilo u redu, ali je životinja osetila i druge znake po kojima je prihvatila stranca. Od njega nije dolazio nikakav znak opasnosti i Bak malo iskrenu glavu da bi vrhom jezika dotakao ruku koja ga je milovala.

— Uh, bogamu — gotovo jeknu čvrsti čovek odmahujući glavom — malopre Čejenova puška, a sad ovaj pas. Slušajte, ljudi... vi baš umete da proverite svakog ko vam svrati pred kuću.

Bak je u međuvremenu otrčao prema Indijancu i sada išao naporedom s njim. Nije lajao niti mahao repom pokazujući da se raduje njihovom povratku. Jednostavno, obavio je svoju dužnost. Stražario je

kraj brvnare za vreme njihovog odsustva, a sada proverio tog stranca koji je došao s njima.

Samo, ni Skoun baš nije bio usamljen kako je izgledalo. Čim je Bak prišao, odmah je sivi konj isprednjao i nekako stao naporedno s jahačem. Pametnim očima gledao je psa spreman da jurne i izgazi ga kopitama ukoliko bi strašni očnjaci zapretili da zagrizu Skounovu šaku. I mustang je bio borac kao i njegov jahač, verna životinja koja bi za gospodara učinila sve. A to ne bi bilo moguće ukoliko se nije radilo o dobrom čoveku. Konj bi ga, doduše, slušao i izvršavao naređenja zahvaljujući uzdama i mamuzama na njegovim čizmama, ali mu ne bi bio prijatelj. A sivac mu je bio veran do smrti. Džef je to odmah uočio i po tome ga je podsećao na njegovog šarca koji ga je preneo kroz mnoge nevolje i okršaje strpljivo podnoseći teškoće dugog puta od Teksasa do pustoši Blek Hilsa na granici Vajominga i Južne Dakote.

— Imaš dobrog konja, Skoune — tiho reče Džef, a čovek klimnu glavom i dodade:

— Poslednju godinu rata, onu najtežu, zajedno smo proveli i kad sam bežao iz zarobljeničkog logora umalo da me stražari ubiju dok sam tražio sivca u krdu konja. Ali, ne žalim. U njega se mogu pouzdati kao u najboljeg prijatelja.

Polako su išli između retkog drveća dok stigoše do čistine gde se potok račvao stvarajući poveliko rečno ostrvo na kojem se nalazila brvnara.

— To je dom starog traperera Teda Monroa koji je poginuo na kućnom pragu suprotstavljajući se mojim neprijateljima. Takav je čovek bio, hrabar i nepokolebiv prijatelj. Sada je koliba dom meni i Gvozdenom Srcu.

Volkot je bio već iskusan čovek, vrsnik čejskog ratnika, desetak godina stariji od Džefa. Odmah mu je bilo jasno da se u ovom zabačenom kraju odigrala neka teška tragedija, a onda mu pogled odluta preko desnog kraka potoka gde se ispod drveća videlo niz grobova već zaraslih u travu i korov.

— Onda su sahranjeni — pokazao glavom udesno, a Džef uzdahnu i samo klimnu glavom.

Mesto za brvnaru je bilo zlački odabrano i predstavljalo pravu tvrđavu. Uz levi rukavac nalazio se jaz na kome je bila sagrađena vodenica sa jednim vitlom, a na suprotnoj strani ade bila je započeta nova zgrada od brvana, najverovatnije staja za konje ili stoku. Pored nje bila je improvizovana nadstrešnica ispod koje su stajali plug, drljača i kosačica kao i ručna krunilica za kukuruz.

— Šta je ovo, Džefe? — nasmeši se čovek posmatrajući okolinu. — Traperska kuća, farma ili ranč.

— Dom, čoveče — odmah će onakmak veselo se osmehujući. — Oaza sreće za usamljene ljude kao što smo nas dvojica. Privlačno čak i za Čejena kome je život u prirodi jedini uslov za opstanak. Eto, i on spava pod krovom pa se čak i onaj divlji Bak navikao na kuću i noću leži sklupčen ispod njegovih nogu. Ama... stari traper je znao gde će da sagradi kuću.

Vičnim pokretima stranac je rasedlao konje i skinuo im uzde. Dok je ostavljao stvari na trem, sivac je stajao kao ukopan pred brvnarom sve dok mu čovek ne pride.

— Hajde, momče... na pašu — reče mu kao čoveku i ovlaš ga pljesnu po sapima a životinja radošno zarza i tek tada potrča prema vodi. U stopu ga je pratio riđan, a bilo je jasno da životinja

neće nikud odlutati. Nije bilo te sile koja bi sivog konja tamne grive, kao i repa i nogu do kolena, mogla rastaviti od gospodara. Možda jedino – smrt.

Indijanac je već bio u kolibi i poslovaao oko ognjišta. Luk i strele bili su mu položeni na ležaj načinjen od velike kože grizli medveda, dok se puška nalazila više uzglavlja na čiviluku od jelenskih rogova. Ispod nje, na donjim, kraćim parlošćima ležala je stara »henri-vokanlik« puška sa sedam metaka i rezervni redenik sa municijom.

Kratkim pogledom Skoun prelete ležaj zadovoljan izborom oružja. U borbi prsa u prsa Čejen je imao nezamenljivo ručno oružje: nož i tamahavk, za bliža odstojanja tu je bila brzometna henrijevka, a za udaljene ciljeve služila mu je teška šarpova-puška. To oružje duge cevi i strašne probojne moći dozvoljavalo je oštrookom strelcu da pogodi cilj udaljen i šest stotina koraka, praktično na granici vidljivosti.

Zanimljivo, Indijanac, nije nosio kolt iako mu se više uzglavlja nalazio opasač sa dve futrole iz kojih su virili izlizani kundaci dvaju starinskih dragon koltova. Po dobro naučenim futrolama od mekane kože, a posebno zbog mnoštva sitnih zareza na kundacima, Skoun je lako zaključio da se oružje donedavno nalazilo u rukama veštog i opasnog revolveraša.

Međutim, ništa nije pitao, ali se Čejen sam javi primetivši strančevo interesovanje.

– Moj brat Skoun dobro pogađa, čovek koji je nosio to strašno oružje bio je veliki borac, na žalost na strani nepravde. Umalo nije ubio Džefa. Iako sam ga držao na nišanu kridmura, nisam se usudivao da opalim, jer su se njih dvojica

sukobili u direktnom revolveraškom obračunu. Obojica su bili ranjeni, ali se Džef nalazio u nesvesti i taj teksašanski strelac Morg Vilou bi ga ubio narednim hicem da se nije umešao Bak i preklao ga zubima. Životinja nije znala šta dvojici muškaraca predstavlja zakon direktnog obračuna i umešala se videći da je Džefov život bio ugrožen. Čejenov kuršum bi stigao ubicu, ali bi sve bilo kasno. Celog života bih žalio za svojim bratom Džefom ali bih i pored svega poštovao njegov način borbe. Tako je to u životu. Životinje su ponekad pametnije od ljudi.

Skoun je već mogao da vidi borce sa koltovima u rukama čiji su hici sevali iz oblaka belog barutnog dima dok su, ne zaklanjajući se, stajali okrenuti jedan drugom. Oduvek se i on tako borio i nepisani kodeks revolveraške časti bio mu je dobro poznat.

– Crvenih ljudi je sve manje – kao daleka jeka do svesti mu dopre Indijančev šapat – i oni su primorani da se bore na drugi način: da napadaju neprimetno ne pružajući šansu protivniku, da udaraju munjevito i smrtonosno koristeći svaki trenutak za brzo povlačenje. Gvozdeno Srce je, međutim morao da poštuje želju svog brata Džefa koji je hteo da im se suprotstavi stojeći nezaklonjen na tremu kolibe. U protivnom, Čejen bi ih sasekao još na prilazima traperovoj dolini.

Čvrsto stisnutih vilica i namršten kao oblak, Volkot je ćutao dočaravajući sliku strašnog obračuna u kojem je nestalo starog tropera Teda Monroua i u kome je zamalo stradao i taj mladić sivih očiju i kose boje peska čiji je nisko pripasani kolt najbolje svedočio o soju judi kojem je pripadao.

Jedva rastavljajući usne tiho procedi:

— Gvozdeno Srce mora da je nešto propustio da kaže. Ako je lovac bio mrtav, a Džef u nesvesti, nije li onda pas pobedio bandite? Oni grobovi svedoče o pravom pokolju kod vaše brvnare.

Indijanac je skromno ćutao dodajući drva na vatru, a mladić se nasmeši i istera stvar na čistac:

— Napala su nas šestorica ljudi. Sporednu grupu dočekao je Gvozdeno Srce, dvojicu pogodio strelom, a trećeg velikokalibarskim šarpom. Ted i ja smo na drugoj strani izigrali nekakve borce sa posebnim kodeksom časti. Umesto da ih pomlatimo, ja sam izašao pred Morgana Viloua čije koltove sada gledaš. Bili smo dovoljno brzi da ranimo jedan drugog, ali je meni kuršum očešao glavu i onesvestio me. Dok sam nemoćan ležao na tremu, Vilou je nekako uspeo da podigne cev oružja i zamalo me ustrelio. Srećom, jurnuo je Bak i zaklao ga.

Za trenutak je začutao prisećajući se mučnih trenutaka, a onda dodao:

— Stvar je dovršio Čejen. Prvo je teško ranio nekog Brastera Hosa, pošto nam je dotrčao u pomoć, a onda je stari traper iskoristio trenutak nepažnje i ustrelio vođu bandita Majka Sloana. Istog časa poginuo je od kuršuma ranjenog Hosa, a onda je još jednom zagrmela teška puška za lov na bizone u rukama Gvozdеног Srca i njeno zrno dotuklo poslednjeg živog razbojnika.

Skoun Volkot s razumevanjem klimnu glavom.

— Vas dvojica ste, dakle, uspeli da ustrelite samo vođu bande dok je Bak morao da dokusuri tog ranjenog revolveraša koji te zamalo pos-

lao na onaj svet. Ostalu četvoricu pobedio je Gvozdeno Srce starom jednometkom i svojim strelama. Nema šta, baš vam je bio dobar taj kodeks revolveraške časti.

Nešto kao smešak razvuklo je oštre crte Indijančevog lica koji je već pristavio vodu za kafu u velikom limenom loncu, a Džef se smejao od srca.

— Pa, sad... čoveče, nisi ni daleko od istine. Samo, pravo da kažem, ništa nisam naučio iz tog okršaja. Verovatno jer sam bio onesvešten pa mi je već deo događaja promakao i zbog toga i dalje cenim taj kodeks. Ono, mlad sam, možda vremenom nešto i naučim.

Prosedi Skoun odmahnu glavom s nevericom.

— Ništa od toga, Džefe. I ja se go-dinama nadam da ću doći pameti, ali od toga nema vajde. Ja uvek po starom... pogledam protivnika u oči i trgnem oružje. Za sada sam još živ.

Sivooki momak skide lončiće sa police, a Indijanac prinese posudu koja se pušila.

— Ja sam, izgleda, jedini nešto naučio u poslednje vreme — reče stavljajući lonac na sto. — Bar kako se kuva dobra kafa.

II

Grupa ogorčenih ljudi Harija Mekejba prešla je prevoj i mrzovoljno se ulogorila na nekom zaravniku. Oko vatrice koja je jedva gorela tiskali su se prozeblji ljudi pokušavajući da se bar malo zaštite od hladnog vetra.

— Pomakni se, čoveče i pusti da ovo stavim kraj vatre — gurnu krčljivog Dajka Čambersa krupni Džimi Rajdel i tresnu kraj ognja

nevelik naramak suvaraka. – i prestani da se tresesh, do davola!

Dajk je bio bled u licu i stalno je kašljao. Zaista je imao groznicu koja mu je tresla celo mršavo telo i zbog toga se ogrnuo čebetom i skupio kraj vatre. Sada ga je grmalj odgurnuo nogom i on se otkotrljao preko glave.

– Tako... uvek mora biti mesta za pravog čoveka – zabrunda zadovoljno sedajući na kamen na kom je do tada čučao čovečuljak. – Ima li ko gutljaj rakiije?

Većina ljudi smrknuto je gledala u zemlju, a neki su se bavili oko konja. Među njima se nalazio i čvrsti momak Patrik Vajgen koga su zvali Snažna Šaka i vadio polifrenjaču u kojoj se na dnu mućkalo nešto malo viskija.

Baš se spremao da ga sruči u grlo, kada odjeknu duboki Rajdelov glas:

– Hej, Pate... zar me ne čuješ. Donesi to piće ovamo!

Vajgen je bio visok šest stopa i težak možda osamdesetak kilograma, ali je grmlju dopirao jedva do ramena. Za trenutak pogleda prema vatri i zakorači, a neko promrmlja:

– Neće, valjda...

Mladić, međutim, nije krenuo prema vatri da bi odneo piće grdosiji Rajdelu. Sklupčen na pola puta do okupljenih ljudi ležao je mali čovek Dajk Čambers i Vajgen se sagnu prinoseći mu grlić flaše do suvih usana.

– Ej men – ovlaš ga munu snažnom šakom u rame – da vidimo možeš li ovo ispiti odjednom. Ako uspeš, groznica će nestati kao rukom odnesena. Hajde, čoveče... progutaj ovo malo vatrene vode što mi je ostalo.

Zanemeli, ljudi su pratili napore bolesnog Čambersa koji se trudio

da drhtavim rukama prinese flašu ustima. Usput je prošuo nekoliko kapi, ali ga je Vajgen i dalje hrabrio:

– Samo napred, Dajk. Preživeo si tolike strele Dakota pa ćeš i ovo nekoliko gutljaja. Samo trgni, čoveče.

Čovečuljak ga je gledao zahvalnim očima dok mu je u mršavom vratu skakala jabučica prilikom svakog gutljaja.

– Hvala, Pate – jedva nekako odvoji usta od flaše ali se ne zagrcnu pa stameni momak pljesnu rukama i uzviknu:

– Odlično, momče... tebi nije ništa. Evo, više se ne tresesh. Nego – sumnjičavo ga pogleda praveći tobož strogo lice – da sve to nisi izmislio samo da bi se dočepao pića. A, Dajk?

Mršavi čovek je držao suvu šaku na grudima i zahvalno ga gledao. Uzdahnivši, jedva progovori:

– Hvala, Pate, i da znaš, nadem li ikada zlato prvi grumen će biti tvoj. Sada mi je mnogo bolje.

– Biće ti još lepše – kraj vatre. Hajde, idemo da se smestiš gde si malopre sedeo – nastavi Vajgen pomažući mu da se podigne.

Većina ljudi je znala šta će se dogoditi za koji čas i mnogi su sa zebnjom očekivali svađu između dvojice najsnažnijih ljudi grupe.

Džim Rajdel je već ranije skočio mršteći se dok je Vajgen pojiо rakiјom bolesnog čovečuljka. Osećao je da to čini namerno i da bi pre razbio flašu nego mu pružio gutljaj. To najsnažniji čovek grupe kopača zlata Harija Mekejba nije smeo da dozvoli i zbog toga stisnu pesnice i zagrme:

– Bogamu, Pate... sad ću ti pokazati šta znači izrugivanje sa čovekom koji te može smlaviti golim

rukama. A kad tebe sredim, onda će tom krepalom Dajku iskočiti na nos sva popijena rakija.

Zatim je zagrabio džinovskim koracima i razmahnuo šakama koje bi, da su pogodile Patovu glavu naprosto otkinule s ramena.

Ali, snažni momak se na vreme izvi pa grmalj protutnja pored njega kao pobesneli bizon, a Pat samo mrdnu obrvama pokazujući Čambersu da se skloni i mirno sačeka, novi grdosijin napad.

— Šta skakućeš? — prodera se krećući ponovo. — Stani i bori se kao čovek.

— I. hoću, Džimi — progunda momak podižući laktove kojima uspe da blokira snažne udarce, a onda između grmaljevih ruku sevnu Patova munjevita desnica i udarac prasnu kao da puče suva čamova daska.

Svako od ljudi iz njihove grupe prostro bi se od ovako gromovitog udarca kao vreća na zemlju, ali Rajdelu samo poklecnuše kolena, a oči za trenutak dodoše staklaste.

Bila je to prava prilika da se snagator dokrajči nekolikim snažnim i preciznim udarcima, ali se Vajgen ne pomače s mesta.

— Šta čekaš, Pat! — prodera se neko, a onda se začu još nekoliko povika kojima su ga bodrili da dokrajči Rajdela.

— Sad je prilika, čoveče... smlavi ga — zabrunda Brajan Klemens takode snažna momčina koji je drugovao sa Vajgenom i bio mu partner na dosadašnjim parcelama.

Za to vreme Rajdel je šumno disao i otresao glavom kako bi rasterao izmaglicu ispred očiju. Čkiljio je lukavo prema protivniku čudeći se što ga pušta da se oporavi i nastavi borbu. Već je osećao da prolaze posledice munjevitog udarca

pa je ponovo stisnuo pesnice i spremio se da napadne.

Ali, sada je primenio novu taktiku. Plašeći se da ga Pat ponovo ne izbegne i pogodi snažnom pesnicom, počeo je da kruži oko njega vrebajući priliku da ga zgrabi snažnim rukama.

— Još se nije rodio čovek koji bi se išćupao iz ruku Džima Rajdela — mrmljao je pazeći na protivnika koji je stajao na mestu lagano se pokrećući kako bi pratio njegove kretnje.

Nekoliko trenutaka ništa se nije događalo pa Vajgen odjednom zakorači prema vatri i jednostavno sede na kamen sa kojeg je malopre Rajdel oterao Čambersa.

To je bio izazov od kojeg mnogima zastade dah, a nesrećni Dajk Čambers gotovo zakuka:

— Šta uradi, čoveče? Džimi neće propustiti priliku da te smlavi.

Taj povik kao da je bio znak koji je grdosija samo čekao. Pod čizmama mu zaškripa kamenje kada je kao iz puške pojurio na gotovo bespomoćnog protivnika i urliknuvši kao zver bacio se na njega.

Ubiću ga, bogami — zaškripa iz basa Brajan Klemens odmičući debeli kaput kako bi mu ruka bila bliža kundaku revolvera, a onda se dogodi ono što niko od ljudi nije očekivao: Pat se jednostavno baci s kamena na leđa i munjevito podiže noge kojima dočeka nalet grdosije.

Od udarca u stomak Rajdel odlete bar metar u vazduh, a onda tresnu u kamenjar. Pokušao je da ustane ali je to ispalo tek bedno bauljanje koje se završi na taj način što je ostao u nekom napola ispravljenom položaju oslanjajući se rukama i kolenima o oštro kamenje. I dalje je odmahivao glavom pokušavajući da povрати vazduh nemoćan da išta uradi.

Za to vreme Vajgen je već skočio na noge i sada namršten krenuo prema snagatoru. Bio je svestan da nešto mora preduzeti da jednom zanevek skрати Rajdela na pravu meru ili će grmalj, čim se ponovo oporavi, krenuti u novi okršaj. Čuvajući se da ga Džimi ne dohvati rukom, prišao mu je sa strane i ščepao ga za okovratnik kaputa podižući mu gornji deo tela uvis dok mu je snažna desnica bila spremna za udarac, kada se odnekud začu strogi povik njihovog šefa Harija Mekejba:

— Stani Pate, bogamu! Zar hoćeš da se niz planinu vučemo i sa još jednim ranjenikom. Pusti ga, a vi ostali dodite ovamo. Glen ima nešto da vam kaže.

Svi odmah zaboraviše tuču i okupiše se oko vatre gledajući visokog i mršavog čoveka dugih, plavih, opuštenih brkova koji je stajao pored njihovog šefa. Za uzdu je držao žilavog planinskog konja okupanog penom što je svedočilo o njegovoj žurbi da ih stigne. Od prvog dana jahao je s Mekejbom i sada su ga zvali zamenikom iako su mnogi bili spremni da se i zbog najmanje sitnice posvađaju i sa samim vođom Harijem Mekejbom. Ali, zbližavalo ih je — zlato. Taj žuti metal povezivao ih je magičnom snagom u opasnu i odlučnu družinu spremnu da se sukobi i sa samim đavolom ukoliko je put do brzog bogatstva vodio preko njegovog leša.

Zbog toga su zaboravili na sve pa i prebijenog Džima Rajdela koji je sa zemlje zverao po ljudima i čekao šta će im to reći Glen Saliven.

— Donosim odjednom i dobre i loše vesti — obrati im se nekim metalnim glasom i otpljunu u stranu.
— Šta biste hteli prvo da čujete?

Opšti žagor prode okolinom a neko se odmah prodera:

— Batali, Glen... budalaštine. Kad si već pokvario ovako lepu borbu, bar sad ne zezaj. Govori već jednom.

Saliven je bio podmukao čovek i zlopamtilo. Prvo je odmerio ridokosog momka Denija Bronka kome je ruka bila povezana prijavom krpom kroz koju je na nekoliko mesta probila krv, a tek onda preleteo pogledom po ljudima.

— Dakle — konačno progovori — novost se zove zlato...

Opšti urlik zadovoljstva prekide reči mršavog čoveka, a kad se galama malo utiša, ponovo zareža:

— Zavežite i čujte drugi deo novosti. Najbolje parcele već bi mogle biti razgrabljene.

Mrak se uveliko spuštao i senke od napola ugasle vatre igrale su po licima razočaranih ljudi.

— Oh, Glene — javi se promuklo Dajk Čambers i gotovo zagrcnu od kašlja — baš umeš da razveseliš stare momke koji su se odrekli svega za ljubav nekoliko negetr. Zbog toga bar nisi morao toliko aa umoriš konja.

Ljudi su tiho gundali, a Den Bronk ne izdrža nego ponovo dreknju:

— Kad već nemaš ništa u glavi čime bi izmislio neku slobodnu parcelu, imaš li bar šta u bisagama. Recimo, jednu flašu žestokog pića.

Brkajlija ga krvnički odmeri i zareža nadvladavajući škrti smeh ostalih kopača:

— Ti si, glupane, čak i konja ostavio Dakotama, a da o namirnicama i ostalim stvarima i ne govorimo. Bežao si kao zec kad je zapucalo...

— Bežao sam zajedno s tobom, Glene — opasno tihim glasom pre-

kide ga ridokosi primićući zdravu ruku kundaku revolvera. – Ili možda misliš da je trebalo da u okršaju ostanem dok me Indijanci ne skalpiraju kako bi tebi omogućio što lakše bekstvo. Ja sam bar ranjen, a tebe ni kuršum nije uspeo da stigne. Da znaš... bežao si brže od bilo koga iz naše grupe.

Za trenutak je izgledalo da je na pomolu novi obračun, ali se u pravi čas umeša Pat Vajgen:

– A gde su ta nalazišta, Glene?

Bila je to prilika koju požuri da iskoristi Mekejb i odgovori umesto iznerviranog Salivena:

– Dok smo se mi vukli preko prevoja, Glen je skrenuo za nekim karavanom koji je logorovao ispod Dejzi Pika. Tamo su mu rekli da su čuli za nova nalazišta u brdima oko grada Remsoua.

– I to je sve što ste vas dvojica uspeli da smislite i da nam kažete

– nije mogao da otrpi Den Bronk.

– Zar, bogamu, mislite da u tom prokletom kraju zlato leži samo u tom jedinom potoku? Ko god je bar tri dana ljuljao tavu sa peskom i tražio neko zlatno zrnce, osvedočio se da se bogatstvo može steći i na potpuno iscrpenom ili na prvi pogled sasvim siromašnom nalazištu, kao što se događalo da se pokažu sasvim siromašne parcele gde se već posle prvog udarca pijukom iskopalo pola šesira krupnih negeta. Tako je to sa tim prokletim zlatom. Obogatiš se kada misliš da osim blata nećeš naći ništa ili sve ode do davola pošto poveruješ da si našao nalazište sa koga ćeš otići bogat kao Krez. To biste vas dvojica starih tragača, koje već godinama sledimo i slušamo, morali znati.

Brajan Klemens je mirno zavijao cigaretu ali je i dalje ispod oka pazio na Džima Rajdela koji je, pot-

puno oporavljen, stajao po strani i napola otvorenih usta slušao raspravu o zlaću. Postepeno je shvatao šta hoće ridokosi Bronk i već zaboravljao svađu sa Vajgenom zvanim Snažna Šaka. Do davola, mislio je, šta znači nekoliko dobijenih udaraca ako je u izgledu neka nova bonanca. Uostalom, biće vremena da tom umišljenom Patu vrati batine, i to s kamatama.

Podgrejani Denovim rečima ljudi su se nervozno meškoličili i gundali tražeći od šefova da se izjasne šta bi trebalo da urade. Od stajanja na ovoj vetrometini i hladnoći nije bilo nikakve vajde i zato se javi uvek zimogrižljivi Tim Flejk koji je patio od kostobolje i zbog toga želeo što pre da napusti ovo negostoljubivo mesto.

– Mi smo, bogami, čopor svadljivih budala koje se prepiru ni oko čega. Šta ćemo ovde, pitam se? Hrane gotovo da i nemamo pošto nam je sve što smo imali propalo u onom nesrećnom logoru kada su nas napale Dakote, a ovde se čak ne može naći ni čestito drvo koje bismo iscepali i ogrejali se. Domalo, izaći će mesec pa bismo polako mogli da se spustimo naniže, bar dok ne naidemo na prikladnije mesto za logorovanje. Ovako, dokusu-riće nas ovaj ledeni vetar.

Podgrejana pričom o zlatu, i sledena hladnim severcom, koji je briesao okolinom, gomila rudara zagalami slažući se s predlogom i nekako dode veselija. Čim su imali bar neki cilj pred sobom, ljudima je bilo lakše i zato se atmosfera odmah promeni nabolje.

Želeći da povrati poljuljani autoritet, mrgodni šef Hari Mekejb dohvatiti iz bisaga neotvorenu flašu i pošto snažnim zubima iščupa zapušač iz grlića grmnu iz besa:

– Ko pruži lonče, dobiće prvi.

III

– Šta je ovo, stočni sajām ili neka svetkovina? – začudi se Skoun Volkot i zaustavi sivca na početku glavne i jedine ulice selendre koja se zvala Remsou. – Mora da imate i pozorište...

– Batali, Skoune – odmahnu rukom Džef Dalas smirujući tovarne konje koje je vodio jašući šarca. – Kakvo pozorište pominješ. Dosad je jedini centar kulturnog okupljanja sveta iz cele okoline bio Halov salun „Grizli“. Tu sam i upoznao starog traperu Teda.

Presamićeni preko unkaša o koje su se oslanjali snažnim šakama, posmatrali su vrevu u gradu. Na sve strane videli su se jahači, farmerska ili pionirska kola sa arnjevima i platnenim krovovima, užurbane žene i deca koja su trčala petljajući se oko kola i jahača.

Na prostoru između dve zgrade stajala su teška konestoga kola sa velikim, gvoždem okovanim točkovima i nagorelim platnenim krovom. Od stražnjeg dela kola do nekog koca zabijenog nekoliko koraka dalje u zemlju bilo je razapeto debelo uže i za njega privezana četiri snažna farmerska konja. Visoka žena ozbiljnog lica baš im je naticala zobnice sa krunjenim kukuruzom, a jedan mališan od jedva sedam godina važno je mlatarao nogama sedeći na jasenovoj rudi kola.

Stiskom butina Skoun pritera sivca do dečaka i rasteže:

– Zdravo mladiću!

Dečak prestade da se klati i začiklji na plećatog čoveka pod kojim je sivač trupkao nogama.

– Dobar dan, mister... što ne sjasete. Konj vam je sigurno žedan.

– Vidi, vidi – promrmlja u sebi stameni jahač gledajući dečakovo ozbiljno lice osuto pegama. – Domaćin, a nije mi ni do kolena.

Pretvarajući se da je zaista umoran sjaha s konja i klimnu glavom dečaku:

– Zovem se Skoun Volkot i odve sam u prolazu. A ti... šta tebe dovede u ovaj daleki kraj?

Dečak se smandrlja sa rude i mirno pride sivcu koji je kolutao zakrvavljenim beonjačama i frktao kroz nozdrve. Bez trunke straha uze uzde iz Skounovih ruku i rasteže imitirajući njegov južnjački akcenat:

– Što i vaš prijatelj ne sjaše pa da odjednom sve životinje odvedem na pojilo, mister Volkote?

Na mladićevom licu zaigra neki fini smešak dok je hitro kliznuo sa sedla i predavao mu uzde šarca i tovarnih životinja.

– Ja sam Džef Dalas i živim u brdima dan jahanja udaljenim od Remsoua. Retko silazim u grad pa me iznenađuje ovolika gužva. Šta je ovo, Dan ujedinjenja ili stočni sajām?

Dečak ga pogleda pametnim očima.

– Ja sam Mark Varen i kažem vam da niste u pravu. Ne radi se ni o kakvoj svetkovini. Ovoliki svet se u Remsou skupio jer je pronađeno zlato na području Blek Hilsa. I mi smo zbog toga došli ovamo.

Obojica se začuđeno zgledaše, a Volkot važno klimnu glavom.

– Kad si rekao – mi, da li si mislio na gospodu koja nam baš dolazi?

Mark skrenu pogled prema stasi-toj ženi koja im je prilazila brišući ruke o rub kecelje opasane preko jednostavne sive pamučne haljine.

– Majko – povika kad im žena pride – ovo su gospoda Skoun Volkot i Džef Dalas koji žive u brdima pokraj Remsoua. – Baš sam ih pozvao da sjašu kako bi im napojio konje. Gospodo – važno pogleda ljude – moja majka Kim Varen.

Kao po komandi obojica strgoše stare izmašćene šešire, a Džef se prvi snađe.

– Helo, mem...

Žena klimnu glavom i pruži im čvrstu ruku.

– Izvolite kod kola, kafa samo što nije provrela.

Džef veselo namignu dečaku zauzetom popuštanjem kolana sa konjskih trbuha, a Skoun se odjednom ušepRTLja ne znajući gde će sa šeširom.

– Samo ga stavite na glavu, mister Volkote – reši njegovu nedoumicu žena dok joj neki veseli davolčići zaigraše u svetlim očima. – I molim... ponašajte se kao kod kuće.

Nasmešeni Džef joj pruži ruku i kao svaki južnjački džentlmen povede je prema kolima, a Skoun uzdahnu i nabi šešir na glavu.

– Kud me ovo snađe? – procedi pokušavajući da ih sustigne svojim dugim nogama dok mu pogled nije silazio sa ženinih oblih bokova koji su se diskretno ljuljali u ritmu koraka.

Ljupkim pokretom glave žena ga otpusti i Džef se odmah zavalio u platnenu poljsku stolicu smeškajući se ispod oka zbunjenom Skounu koji nije znao gde da se dene.

Ali, Teksašanin se snašao. Odmah je otkrio kutiju sa alatom na sedištu velikih kola i jednostavno se prihvatio posla. Dok je žena kuvala kafu, skovao je klupu i baš prikivao poprečne letve kada se Kim javi noseći poslužavnik sa visokim loncem koji se pušio.

– Hej, šta to vidim! – uzviknu uz raskošni osmeh. – Za gutljaj kafe dobila sam novu klupu. Za dva – tri ručka sagradili biste mi kuću.

Plećati čovek se isuviše dugo baktao oko poslednjeg eksera, ali se zato javi Džef:

– Oh, ... znam neke ljude koji bi to uradili besplatno. I... ovaj, pri tome im hrana ne bi ni padala na pamet.

Oboje se od srca nasmejaše a Volkot samo škripnu zubima i postavi novu klupu uz stražnji točak.

– Evo ga i naslon – mrmljao je sedajući i oslanjajući snažna leđa o paoce točka. – Da je više vremena...

– Šta vam rekoh, Kim – pršte u smeh Džef Dalas. – Uskoro ćete dobiti novi nameštaj. Samo... šta će vam kad nemate kuću.

Skoun je smušeno stezao krupne šake i zbunjeno mrmljao:

– Hm, nameštaj...

A onda žena reši da ga uzme u zaštitu. Spuštajući poslužavnik i raspoređujući šoljice s kafom, kao slučajno upita:

– A vi, Džef... šta vama najbolje ide od ruke osim potezanja te artijerije u holsteru?

Sada je došao red na sivookog momka da počne zbunjeno da se osvrće.

– Pa... i Skoun je vešt...

Kim ozbiljno klimnu glavom otpijajući gutljaj mirisave tečnosti.

– Naravno... to se odmah vidi. Ne paše nisko kolt da bi ga cev lupkala po nozi. Ali, gospodin Volkot je pokazao da zna i klupu da skuje. To žene... hm, neobično cene.

Situaciju spasi Mark dovodeći konje s pojila.

– Šarca bi, gospodine Džefe morali češće da jašete. Suviše je besan i prepun snage. Gotovo da i nije pio, samo je drugina mutio vodu.

Momak jedva dočeka skretanje razgovora sa škakljive teme oko domazluka i stolarskih veština zemljaka sa južnog Brazosa, pa se važno okrenu dečaku.

— Konji su kao i ljudi. Uvek slušaju snažnu ruku...

Na to Volkot odmahnu rukom.

— Čvrstu ... pogotovo žensku.

Dečak s nerazumevanjem pogleda dva gosta, a onda Kim uze reč:

— U današnje teško vreme čvrsta ruka je neophodna. Bar ja to najbolje znam. Do juče, imala sam muža koji je stradao spuštajući splavove niz Ohajo. Da bih izbegla mnoge »snažne ruke« svojih vajnih komšija koji su nastojali da mladog udovici prekrate duge, prvenstveno noćne, sate, pokupila sam imovinu i krenula na Zapad. Sad sam u Vajomingu sve bežeći od snažnih ruku a ipak ih stalno priželjkujući. Pa sad, gospodo, tako stoji stvar. Po tom pitanju nikad se ne može biti načisto. Čak i konji biraju snažne ruke. Videla sam to po vašem sivcu, mister Volkote.

Čuteći, obojica su smrknuto gledali u sto napravljen od grubih dasaka. Kim je delovala tužno, a i mališan više nije bio radostan. Kao kroz san sećao se oca, čvrstog, visokog čoveka pod kojim je škripala stolica kada je uveče sedao za sto da večera.

Jednog dana nije se vratio kući. Majka je plakala i rekla mu da je poginuo na poslu. Bio je isuviše mali da mu kažu kako su ga naprosto zdrobili teški balvani kada se osuo neki lager sa više od stotinu trupaca. Snažni i grubi splavari i drvoseče sa Ohaja sahranili su odmah pored radilišta ono što je ostalo od nekada čvrstog čoveka Džona Varena.

Sada je naišao taj jahač Skoun Volkot, čvrst i čutljiv čovek i odmah zainteresovao Marka. Mališan je pristrasno optužio Džefovog šarca jer je i sivac kopao prednjom nogom i mutio vodu ostalim konjima. Ali, Mark ga je strpljivo pomilovao i sivac je krotko stao dok je na šarca zagalamio strogim glasom:

— Miruj, ti šareni davole!

Sada su mu oči letele sa dvojice ljudi prema majci koja je do malo pre bila vesela i raspoloženo dočekala goste.

— I tako ste se obreli u našem Remsou — konačno progovori Džef.

— Pa, sad... ponekad sam putovala tamo gde su konji vukli kola — odgovori žena. — U poslednje vreme sve češće sam slušala vesti o novim zlatnim nalazištima...

— Zar i u okolini naše selendre? — iznenadi se Džef iako je odavno znao za zlatonosni pesak u potoku koji je tekao dolinom starog tra-pera.

— Da, baš su vesti bile sve uverljivije kako smo prilazili vašem mestu. Zato sam se ovde i zaustavila.

Skoun pogleda mladića i kao da mu reče: propadoše naši snovi o lepom životu u ovoj pustoši — što ne promače ženi.

— Posle tragača dolazi val svakakvog ološa — dodade Kim. — Zbog toga sam požurila nastojeći da se dočepam nekog nalazišta, ali sam zastala u gradu jer ovde kažu da niko ne zna ni za kakva zlatonosna rudišta. Ali — dodade odlučno — ovo je moja jedina šansa i ja ću strpljivo sačekati najeđu kopača, a onda...

— A šta onda? — odjednom se energično javi čutljivi Skoun. — Šta ćete raditi kada navali rulja beskrupuloznih ljudi zaludenih zlatom

groznicom, prljavih i bezobzirnih kopača spremnih i na zločin samo kad je u pitanju zlatonosno nalazište. Zar ne shvatate da ti ljudi neće imati nikakvih obzira što ste žena i što uz sebe imate mališana.

— Ali... mogla bi da kuvam za neku družinu kopača — nije se dala, na što obojica odmahnuše glavama.

— Ništa od toga, mem — opet će Volkot. — Za kuvanje biste dobili nekoliko dolara, ali bi to bila gorka zarada. Rudari, koji mesecima nisu videli ženu, ne bi se zadovoljili samo vašim boravkom u kuhinji. Nikako.

Kim Varen je pokunjeno gledala u zemlju kada se začu škripa šljunka pod teškim čizmama i dvojica stasitih ljudi prideše kolima.

— Oh, Ridž Barington i Edi Porter! — uskliknu žena predstavljajući ih Džefu i Skounu. — Barington je vođa karavana kojim sam i ja doputovala...

— A ja mu pomažem da ne zaluta u ovim brdima — nasmeši se Porter, kršan momak veselog lica.

Bradati vođa karavana odmahnu rukom i odmah pređe na stvar:

— Gospodo Varen, došli smo da vas obavestimo da grupa kopača sutra polazi u brda. Ukoliko ste saglasni, mogli bismo i za vas da obeležimo neku parcelu.

Žena samo zalomi rukama od sreće, a Džef i Skoun se kratko zgleđaše. Bio je to veoma simpatičan predlog koji je ove ljude izdvajao iz uobičajeno razularene grupe traagača za zlatom.

Samo, nije to baš bilo ni tako jednostavno. Ridž i njegovi ljudi mogli su danima lutati uzalud tražeći zlatonosni potok. A za to vreme moglo je doći do prave najezde traagača.

Skoun nije ni sanjao da u njihovom potoku ima zlata, ali je Džef

bio na mukama. Secao se starog lovca koji je ljubomorno čuvao tajnu i rade se prehranjivao prodajući kože ulovljenih životinja. Nije želeo da izvuče zlato iz peska i iza zove zlatnu groznicu.

Ali, to je bilo davno. U međuvremenu zlato je pronađeno u Blek Hilsu pa se moglo očekivati da ubrzo stignu tragači i u njihovu dolinu.

— Šta da radim? — pitao se mlađić gledajući ispod oka ljude koje je Kim nudila kafom. — Skounu se dopao kraj i možda je ovo bila prilika da se skrasi.

Samo da prokleta zlato nije pretilo da sve upropasti.

IV

Učmali Remsou preko noći se pretvorio u uzavreli grad u kome su se strasti, zbog iznenadne mogućnosti lakog bogaćenja, razbuktale do neslučenih razmera. Mnogi su se ponadali da će preko noći steći imetak, a u tome je najumereniji bio Hal Foreman, vlasnik saluna »Grizli«. On je cene piću podigao tek upola. Nevolje su počele sa drugima i to onog časa kada je u trgovinu namirnicama zakoračila atraktivna plavuša Džoj Broters.

— Izvolite — užurba se debeli Birdhem Morel merkajući lepoticu čiji mu je dekolte oduzimao dah. — Šta mogu da učinim za vas?

— Da vratite cene na stari nivo — odseče plavuša zatalasanih grudi. — Ovo ipak nije ekskluzivna prodavnica u Bostonu.

Najviše od svega Bird je voleo žene i novac. Do sada se, međutim, nije mogao opredeliti koja ljubav mu je bila jača, ali je Bratersova uveliko uticala na konačnu odluku

zadriglog trgovca. Pored ovakve lepotice pare su ipak dolazile u drugi plan.

— Ali — pokušavao je da izvrda iako je bio spreman da joj sve što poželi da badava — vremena su teška, rizik dopremanja opreme veoma velik, a tek kamate na trgovačke zajmove...

Žena je odložila suncobran i torbicu i uveliko zašla među rafove. Nisu je, međutim, interesovale tkanine, dugmad i vrpce. Drugu robu je ona gledala.

— Da, da... razumem — mrmljala je pomalo odsutno. — Skupoća navalila sa svih strana. Pogotovo što je ovoliki svet nagrnuo u nameri da se preko noći obogati. Naravno, zašto i vi to ne biste poželili, gospodine Morele.

Zadrigli trgovac nije znao kako da protumači njene reči i ponašanje pa je odlučio da za sada vodi neutralan dijalog.

— Sasvim ste u pravu, draga moja — meketao je užurban iza njenih leđa pomažući joj da bolje pogleda robu. — Ali, zašto vas interesuju lopate i ostala gvoždurija. Ovde su police sa neuporedivo lepšom robom...

— Gospodine Morele — okrenu se naglo žena unoseći mu uzdignute grudi pravo pod nos — nikad ne kupujem malo, a još manje nešto tako nudim. Uz to, naravno... u obzir dolaze samo specijalne mušterije, i ukoliko smo se razumeli...

Zadrigli Morel je samo kolutao očima i kršio ruke ne znajući da li da ih spusti na ženin struk ili dodirne uzdrhtale grudi koje su mu se izazovno nudile.

— Ja... ja sam, naravno — mucao je — oduvek bio pristalica grosističkog poslovanja i ukoliko bih mogao da ponudim...

— Kako ne, čoveče — odseče plavuša vešto izbegavši maljave ručerke — najbolje jednu prostoriju na prodaju ili još bolje omanju kuću. Znate, vreme je da počnem da se bavim svojim poslom.

Morel naprosto zinu od čuda. U mislima je već video luksuzno nameštenu prostoriju sa crvenom svetiljkom ispred vrata ili bez nje... svejedno. U toj prostoriji bi on, čvrsto je verovao, bio najčešći i najbolje dočekivani gost i zbog toga oduševljeno zabrza:

— Naravno, gospodo...

— Džojš Broters, gospodine Morele — predstavi se uz raskošni smešak i vragolaste poglede koji su mnogo obećavali. — Dakle, imate li šta zgodno za... hm, moj biznis. Ili sam badava prešla preko planinskog prevoja, čim sam čula za svu silu sveta koji namerava da se naseli u vašem lepom mestu i okolini.

Čovek je naprosto cvao i preo kao veliki dlakavi mačak hodajući joj neprestano za petama. Usput, u izgledu je bio i dobar posao jer poodavno nije znao šta će sa magacinom za semensku robu koji je zjapio potpuno prazan. Sad je bila prilika da ga utrapi ovoj mački sa istoka, a onda... oh, kao prvi čovek kome se obratila i koji joj je pri tome pomogao, mogao se nadati specijalnim beneficijama kod atraktivne i lepe žene.

— Mogao bih samo da vam ponudim svoj ispražnjeni magacin...

— Jel' to ona zgrada u glavnoj ulici sa čvrstim vratima i prozorima na kojima su debele gvozdene rešetke? — zainteresovala se žena pogledavši na ulaz trgovine na kojem se ukaza stasita prilika čoveka sa srebrnom zvezdom na grudima.

— Baš je to ta zgrada, gospodo — grmnju pridošlica i pomalo ljutito

odmeri zajapurenog trgovca koji nije skidao oči sa plavuše.

– Da, da... u pravu si, Šejne – meketao je i dalje se vrzmajući oko žene, – Gospoda Džojks Broters je zainteresovana da ga kupi.

– Aha – reče samo čovek sa zvezdom namrštvivši obrve, a onda se ponovo umeša lepa plavuša:

– Ukoliko cena ne bude previsoka.

– Pa sad – razvuče trgovac – to je prostor gde bi mogle da se urede najmanje četiri lepe prostorije. Mislim da bi osam stotina dolara bila umerena cena. Naravno, moguće je da se dogovorimo da bude plaćena u ratama.

Šerif je i dalje smrknuto merio ženu i sam uveren da je ta gologruda lepotica došla u njegov grad da bi otvorila... šta drugo nego javnu kuću. Ono, primetio je mršavog čovečuljka koji se stalno motao oko dvojica kola na kojima se nalazila njena imovina, ali je verovao da se radi o poslužitelju kod šanka kojeg slični lokali obavezno imaju.

Nije se obradovao njenom dolasku i zbog toga se mrštio gledajući servilnog trgovca koji je unapred tvrdio pazar prve mušterije u kući označenoj crvenim fenjerom, a usput dobro zacenio neiskorištenu zgradu koja je zjapila prazna u centru njihove selendre.

Energičnim pokretima žena rastvori torbicu i izvuče svežanj novčanica.

– Dok izbrojim novac, vi napišite priznаницu – poslovno se obrati zabezbeknutom trgovcu kojem oči nisu silazile sa gomile zelenih banknota, a šerif samo stisnu snažne pesnice misleći koliko je pijanih i besnih rudara ostavilo svoje zarađe u ženinom gnezdu poroka.

Sve je bilo završeno u roku od nekoliko minuta i na ugovor o kupovini potpis stavi i čuvar zakona u Remsou kao najvažniji svedok obavljenog posla.

– Tako – razvuče zadovoljno trgovac gurajući novac u ladicu ispod tezge – nadam se da ću biti čest gost u vašoj... hm, prostoriji.

– Sasvim tačno, gospodine Morele – odlučnim glasom će plavuša.

– Pošto pripadate vodećim poslovnim ljudima Remsoua, očekujem vaše, da ne kažem, svakodnevne posete. I odmah da dodam – okrenu se sada i zbunjenom šerifu koji nikako nije mogao da protumači njene reči – sa klijentima poslujem na bazi uzajamnog poverenja i vrlo visokog poslovnog morala nudeći kontakte po formuli jedan prema tri. Dakle, džentlmeni...

Zadrigli trgovac je samo zevao dok mu je jabučica skakala u grlu, a šerif jedva nekako smognu da promuca:

– Gospodo... metod neparnih odnosa među, hm... partnerima, u interesu opšteg morala ni u kom slučaju ne bih mogao da dozvolim i zbog toga odmah kažem...

– Ali, čoveče – sada se zapanji plavuša izigravajući apsolutnu čistotu duha koju nije mogao da umanjiti ni isuviše slobodni dekolte njene haljine – izgleda da se ne razumemo. O čemu vi, molim vas, govorite?

Šerif Šejn Hartgrejv se približavao četrdesetoj i kao i trgovac Morel već svašta preturio preko glave. Borio se sa Indijancima, susretao i uspešno nosio sa različitim kriminalcima, grubim banditima iz Blek Hilsa, ali ovaku vešticu još nije sreo. Zbog toga reši da stvar istera na čistac pa strogo odseče:

– Govorim o vašem poslu, naravno. Nemam ništa protiv otvara-

nja salona za... hm, nešto intimniju zabavu naših građana obeleženog svetiljkom karakteristične crvene boje, ali taj odnos, kako rekoste... jedan prema tri...

– Ah, o tome je reč, džentlmeni!

– prenerazi se plavuša i razvuče lice u ljubazni očaravajući osmeh.

– Što se toga tiče, možete biti bez brige. Ja u Remsou otvaram banku i nudim kredite u odnosu jedan na prama tri. Znači, na svaki uloženi dolar moji klijenti mogu računati na tri dolara zajma. Naravno, kamate će zavisiti od vremena otplate i sigurnosti posla. A što se tiče često pominjane svetiljke, oh... ona će kao i na svakoj drugoj poslovnoj zgradi u Remsou morati da bude okačena iznad vrata. Razume se bez obojenih lampiona koji, ne znam iz kojih razloga, stalno opterećuju vašu maštu, gospodo...

Uz ljubazni smešak nova bankarka Džojz Braters napusti trgovinu i odmaršira drvenim pločnikom izazivajući interesovanje brojnih prolaznika, a dvojica ljudi se zgledaše u polumračnoj prostoriji.

– Pa... Birde – razvuče šerif besan kao ris – ova vražja cura će nas još koji put potegnuti za nos.

Debeli trgovac se instinktivno pipnu za mesnati ukras svoga lica i s mukom prozbori:

– Mene je već potegla, Šejne. Prodadoh joj onoliki magacin upola cene.

Na opšte čuđenje svih stanovnika Remsoua, prva mušterija nove banke bio je nasmešeni Džef Dalas. Pomalo lenim pokretom snažne desnice zaturi otrcani stetson i zakoraći u prostoriju gde su radnici baš dovršavali postavljanje gvozdene rešetke sa šalterom za mršavog bankarskog službenika.

– Jel' ovo zatvor, čoveče? – razvuče nemarnim glasom dok mu pogled kliznu na veliku čeličnu kasu koja je zajedno sa pregradom bila dovučena kolima sa arnjevima, mučno prevezenim preko planinskih bespuća Blek Hilsa.

Čovečuljak ga odmeri kratkovidim očima koje su treptale iza naočara sa tankim metalnim okvirom.

– Zašto zatvor, molim vas – ušeptrlja se oko visokog momka kome je dosezao jedva do ramena.

– Zar dosad niste videli kako izgleda banka?

Dotad nasmešeno lice odjednom dobi neki gorak izgled. Kržljavi službenik, naravno, nije mogao da zna šta se zbiva u Džefovoj duši niti da u kovčegu zakopanom pokraj ognjišta u traperovoj kolibi leži jedanaest hiljada dolara u zlatnicima – polovina krvavog plena družine Majka Sloana kojoj je nekada i sam pripadao. Dosad nije dirnuo te pare zbog kojih su njegov bivši šef i petorica bandita stigli do Tedove besputne doline i do jednog izginuli a da svoj nekadašnji plen, koji se slučajno zatekao kod Džefa, nisu ni videli. Za vreme kratkotrajnog boravka u bandi Majka Sloana iz koje se izvukao ne okrvavivši ruke, mlađić se dovoljno nagledao opljačkanih banaka da bi mu ova u Remsou bila strana.

– Ama, šalio sam se – odgovori čovečuljku, a onda hitro smače šešir kada se otvoriše vrata od kancelarije koja se nalazila pozadi prostorije za rad sa strankama i u njima pojavi atraktivna vlasnica.

– Erve, uvedi našeg prvog klijenta u moje prostorije – reče čovečuljku otvarajući vrata na rešetkastoj pregradi.

Za ovu priliku je obučena u elegantnu crnu haljinu pristojno za-

kopčanu do grla koja ipak nije mogla da sakrije njen zamamni stas. Čak bi se moglo reći da je žena delovala nekako strogo, iako nipošto namršteno i odbojno.

Visoki momak se porebarke pruže u kancelariju gde ga bankarka ponudi da sedne u kožnu fotelju a zatim posluži čašom burbona. Mirno je čekala da se izjasni o svojoj poseti.

Dok je ispijao zlatastu tečnost, momak se još uvek predomišljao da li da otkopa svoj sanduk sa zlatnicima i doprinese preobražaju ovog zabitog kraja ili da sve ostavi po starom baveći se lovom sa Gvozdenim Srcem. Zamislio je da celokupni iznos uloži u banku i zatraži kredit kojim bi organizovao iskorišćavanje zlatonosnog peska u širem području njihovih planina angažujući kao radnu snagu doseljenike koje su predvodili Ridž Barington i Edi Porter. Naravno, momak je želeo da već jednom raščisti sa svojom prošlošću. Uspeo je da se otrgne od Sloanove bande, ali nije znao šta da uradi s parama. Nije mogao da ih baci i zbog toga je stalno mislio kako bi taj novac mogao na neki način korisno da potroši, da pomogne siromašnima, uloži u razvoj i blagostanje celog kraja. Sada mu se, mislio je, pružala prava prilika.

— Dakle — konačno se odlučio dok mu u sivim očima blesnu neka oštra munja — reć je o zlatonosnim nalazištima. Uložio bih jedanaest hiljada dolara u vašu banku i zatražio kredit za finansiranje opreme i istražnih radova na širem području Blek Hilsa. To je ono zbog čega sam došao.

Sada je i Džojls morala da potegne gutljaj viskija posle čega se zagleda u mladog posetioca.

— Nema sumnje, izneli ste veoma zanimljiv, ali i riskantan predlog, mladiću — reče nekako promuklim glasom. — To bi moglo zaista da preobrazi celi kraj, ali i da dovede do čistog gubitka i zajedničkog bankrota. Osim priča o bogatim nalazištima, niko još nije pokazao nijedan nađeni neget. Možda zlata čak i nema?

Džef polako odloži čašu i maši se šešira koji je stajao na naslonu fotelje.

— Pa... drago mi je što smo se upoznali — razvuče dižući se sa sedišta. — A što se tiče viskija...

— Stanite, zaboga! — poskoči plavuša dopuštajući da je savladaju osećanja — nismo završili razgovor. Samo sam pitala kakve garancije imate za otpočinjanje ovako grandioznog posla. Ali — dodade odmahnuvši rukom — ukoliko ne želite da govorate o zlatu, ja vas sasvim razumem i opravdavam.

Jedan trenutak mladić neodlučno zastade kraj vrata zagledan u patos, a onda se vrati korak-dva i stade kraj žene.

— Vi, naravno, ne razumete zbog čega činim ovaj korak ali će vam mnoge stvari biti jasnije ukoliko ste se odlučili da zaista ostanete u Remsou — reče jedva rastavljajući stisnute usne. — Ako ste se ovde pojavili da biste iskoristili priliku i veštim bankarskim poslovima opelejšili lakoverne rudare, moji razlozi vas neće ni interesovati. O tome, toliko, a što se tiče zlatonosnih nalazišta... u to ćete se brzo uveriti. Spremite se, a za pola časa ja i moj drug Skoun Volkot doći ćemo po vas. To će biti i dovoljno dugo vreme da još jednom razmislite o mom predlogu.

Žena samo klimnu glavom i žustro skoči iz fotelje.

Gvozdeno Srce spusti ruku sa Bakove glave i pas iskoči iz grmlja. Lakim, vučjim kasom hitao je prema Džefu i Skounu koji su vodili teretne životinje dok je između njih jahala neka lepa žena u sivom putničkom kostimu.

S dalekometnom puškom preko lakta leve ruke Indijanac takođe napusti zaklon i krenu u susret prijateljima, a iznenađena žena trgnu uzde i natera konja da se zaustavi. Na licu joj se ogledala zainteresovanost dok je posmatrala čvrstu ratnikovu figuru na čijem bronzašom licu se ocrtavao iskonski mir protkan senkom nedokučive tuge. Tamnim dubokim očima netremice je gledao ženu, a onda mu pogled kliznu na dvojicu prijatelja.

— Gvozdeno Srce se raduje što vidi svoju braću zdrave i dobro raspoložene, a nepoznatoj ženi kažem da je dobrodošla u dolinu starog traperera Teda. Njena kosa i sjaj oka podsećaju Čejena na sunčeve zrake koje će od sada biti još svetlije i toplije. Ja sam rekao!

Obojica ljudi bili su iznenađeni Indijančevom rečitošću, ali i utiskom koji je Čejen ostavio na lepu bankarku Džoj's Braters.

— Hvala na tim rečima, dragi čoveče — reče osmehujući se ljubazno. — Lepša dobrodošlica mi nije mogla biti iskazana.

Gvozdeno Srce s pažnjom saslušane njene reči i lakim hodom krenu prema brvnari dok su ga jahači pratili preko potoka do kolibe.

Ubrzo su životinje bile smeštene, a domaćini se trudili oko gošće koja nije mogla da se načudi lepoti doline i stare traperske brvnare.

Kada su se konačno našli oko stola, Skoun Volkot se nakašlja i iznese predlog koji ga je mučio celo vreme puta:

— U mojim bisagama ima pet hiljada dolara koje bih rado uključio u poduhvat sa zlatom — odjednom reče na iznenađenje Džefa i Bratersove. — Tek odnedavno sam u ovom kraju ali bih rado učestvovao u njegovom unapređenju. Čovek mora jednom u životu da se odluči gde će mu biti dom.

Plavuša se smeškala posmatrajući kako plećati čovek smeteno gleda u patos, a sasvim neočekivano reč uze Gvozdeno Srce:

— Moj brat Skoun je vodio mnoge borbe i preživeo različite opasnosti. Sada je vreme da se pobrine za budućnost, da uradi ono što čejenski ratnik neće nikada učiniti.

Svi za stolom su ćutali duboko potreseni jednostavnim rečima stasitog Indijanca. Inteligentni čovek odavno je shvatio propast crvene rase, a kao istinski borac nije želeo da od sudbine prihvati ono što mu se nudi — nekoliko poslednjih mirnih godina života u ovoj pustoši. Gvozdeno Srce ne bi nosio to ime kada bi i pomislio da se izmakne opasnostima i poželi porodični život u nekom od preostalih čejenskih sela.

Živeo je i borio se sam, drugovao s prirodom i zvezdama i zbog toga se i Bak odmah pribio uz njega shvatajući da je taj čovek deo nedirnutе pustoši u kojoj su se okupljali poslednji sledbenici slobodnog življenja: samotni indijanski ratnici, orlovi i suri medvedi, poneki traper ili desetkovani čopor vukova. Tu je spadao i Bak osećajući nepogrešivim instinktom da je Čejen isto kao i vetar i da niko ne zna, kako su to

Indijanci često umeli da pomenu, puteve vetra i jelena karibua. Sada su se obojica nalazili u dolini starog traperu Teda Monroua svesni da će doći dan kada će ih svemoćni zov divljine odvesti na nove, nepoznate staze.

Ali, sada je trebalo da obave zadatak na kojem su se našli, da nađu zlato i organizuju zajedničku eksploataciju.

V

Salun »Grizli« Hala Foremana bio je te večeri krcat građanima Remsua. I to vrlo uzbuđenim građanima koji su se okupili da bi prokomentarisali vest o udruživanju grupe tragača za zlatom sa vlasnicom tek otvorene banke i dvojicom momaka iz planine.

— Ili je to glupost ili čista prevara! — vikao je debeli trgovac Bird Morel lupajući dlakavom ručerdom po šanku. — Još nisam čuo da se troje parajlija udružilo sa grupom probisveta.

— I to da bi profit podelili na jednake delove — dodade Pol Knast, čovek obešenih brkova i mrzovoljnog izraza lica.

Na kraju šanka stajao je snažni kovač Bob Deker i mračno zurio u izgrebanu polituru barske tezge. Žilavim šakama stezao je debelu šestougaonu čašu viskija i po običaju ćutao.

— Pa... ne bi se baš moglo reći da su sve pridošlice probisveti — polako će saluner kojeg su mnogi, zbog izgleda, a i naziva krčme, zvali Grizli. — Bar to ne bi trebalo da se odnosi na vođu karavana i ovog njegovog pomoćnika Eda Portera. Momci su na mestu.

Obuzete zlatnom groznicom, građane je bilo teško umiriti pa trgovac ponovo dreknu:

— Batali, Hale... probisveti, nego šta. Ko je, reci mi, od njih šta pazario? A, čoveče?

Grizli odmahnu rukom i smrsi u bradu:

— A što i da pazare kada smo odmah udvostručili cene. Ljudi žive skromno i čuvaju pare. Zbog toga ih ne moramo odmah nazivati pogrdnim imenima.

— Ma nemoj — dočeka sada građonačelnik Čarli Flojd za koga su zli jezici tvrdili da je bio berberin u nekom gradu u Nebraski a u njihovo mesto došao sa torbom para nasleđenih od neke umrle tetke — ta razdrljena cura je otvorila nekakvu banku i obećala sirotinji bogate kredite a da niko nije ni video ima li para.

— Ja sam video — umeša se šerif Hertgrejv. — Izvukla je iz torbice gutu novčanica kao dečija glava i Birdu odbrojala osam stotina dolara za kupovinu magacina. Ljudi, nije pri tome ni trepnula okom.

Već samó pominjanje tolike svote bilo je dovoljno da još više uznemiri duhove, a trgovac opet izvali:

— Cura je lepo rekla da će za svaki uloženi dolar u njenu banku dati tri dolara kredita. Ko nam je kriv što je ne poslušasmo...

— A što ti ne uloži onih osam stotina dolara? Ionako su ti gotovo pali s neba — prekide ga saluner, zbog čega zadrigli trgovac zalomi rukama i gotovo jauknu:

— Hteo sam malo da sačekam da vidim šta ćete uraditi vi ostali. A sad...

— A sada, zbogom lepa zarado — nasmeja se saluner što još više naljuti trgovca.

— Badava se keziš, trovaču. Doći će oni kod mene po dinamit. Kažu

da će rušiti neko veliko stenje i praviti branu. Samo ne znam zbog čega je to potrebno.

Serif gurnu praznu čašu pred Hala i klimnu glavom da je napuni, a onda se okrenu Morelu:

— Pa... ne bi se baš moglo reći da si dobro obavešten, Bride. Ti momci rade kako treba. Prvo, udružili su pare sa ljudima vrednih ruku, a kao garancija da će svi svojski zapeti služi im dogovor o zajedničkoj podeli profita. Nadalje, dinamit mogu jeftinije da nabave u Kasperu, a što se tiče izgradnje brane... tu su baš dokazali koliko su mudri i spremni da sve temeljito urade. Umesto da čeprkaju po plicama i mučkaju po šaku peska u svojim tavama, odlučili su da naprave celi sistem kaskada na koje bi kolima dovozili iskopani pesak. Za to je potrebna ogromna količina vode koju će jedino dobiti ukoliko izgrade branu i stvore dovoljno veliku akumulaciju. Tako rade ti... probisveti. Bride, a mi, šta mi radimo? Pokušavamo da im šaku brašna prodamo dvostruko skuplje!

Ljudi su smrknuto ćutali osećajući koliko su se zaparložili zadovoljni sitnim poslovima dovoljnim za udoban život začinjjen ponekom čašicom i večernjim pričicama u Halovom salunu. Odavno su zaboravili pionirske nevolje kada su se međusobno pomagali i osvajanje novih teritorija plaćali životima i ljutim okršajima sa Indijancima. Ubrzo su postali zadovoljni učmalim životom selendre izgubljene u brdima, udebljali i razlenjili se.

Sada je to počelo da im se osvećuje jer su snažni i hrabri ljudi, stigli preko planine na prve vesti o otkrivanju zlatnih nalazišta, hrabro prionuli na posao ulažući novac ili

snagu žuljevitih ruku u nešto za što nisu bili sigurni da će im doneti bogatstvo ili bar pristojnu zaradu.

Ali, borili su se. I držali skupa, odlučno

Mrzovoljan, gradonačelnik Čarli Flojd odmeri kovača Boba Dekera koji iskoristi trenutno zatišje da progovori:

— Ja bogami, nemam zbog čega da se žalim. Nisam podigao cene, a ona dvojica momaka sa nisko pripasanim koltovima, dadoše mi pune ruke posla. Za pet dana moram da iskujem i okalim pedeset šipki za bušenje stena koje će kasnije biti lomljene eksplozivom. Sam se sebi čudim što sedim ovde i gubim vreme sa vama — bubnu čvrsti kovač dižući se da krene iz saluna.

— Pedeset šipki — s omalovažavanjem dočeka gradonačelnik Flojd. — To ti nazivaš poslom i zbog toga si mimo ostalih građana zadržao stare cene. Eh, izdao si nas, Bobe. Zbog sitne zarade priključio si se tim došljacima koji će otići odavde čim nalazišta budu iscrpena.

Pomalo ukočenih i povijenih leđa, kovač se teško okrenu od šanka kome je prišao da bi platio piće i preseče ljutitim pogledom prvog građanina Remsoua.

— Ma nemoj — razvuče stežući žuljevite šake — veliš otići će. Pa, verovatno si u pravu. S tobom, a i nama ostalim, i nema im života. Mi smo mrtav grad, čoveče. A ti si mu prvi građanin.

— Ej, čoveče! — umeša se sada i štalar Knast. — Da nas ne ocrnjuješ suviše. Mi smo poslovni ljudi i nije red da se upuštamo u svakojake rizike.

Kovač klimnu u znak saglasnosti i jedva procedi:

— Naravno, Pole... u pravu si. Mesečno ti potkujem nekoliko konja ili opravim gvozdeni naplatak točka. Kad sve saberem... bar tri dana neću umreti od gladi. Pa, pogledaj kako poslujemo i živimo. Bez obzira na zavist koju su građani Remsoua pokazivali prema strancima, kovačeve reči su bile tačne i nikakvu primedbu nisu mogli da im stave. U okolini nije bilo većih rančeva, a farmeri se još nisu odlučivali da prionu na posao, iskrče šume uz vodotoke i započnu da obrađuju zemlju.

Sad je, međutim, doputovao celi karavan sa dvadesetak ljudi među kojima se isticala stasita plavuša koja je, umesto bordela koji su svi očekivali, otvorila banku u koju još nije kročio nijedan od starosede-laca Romsoua.

Gorčinu okupljenih građana sada uveća njihov prvi čovek s mukom istisnuvši reči iz grla:

— Prijatelji, pre nego se razidemo da vam kažem i poslednju vest. Svih dvadeset i sedam porodica ili individualnih istraživača zlatonosnih rudišta najavili su da će za nekoliko dana zatražiti uknjiženje parcela koje će u međuvremenu obeležiti. Biće to zakonski korak, jer je zemlja u planinama slobodna i bez vlasnika.

Ljudi se samo zgledaše dok kovač tresnu ručerdom o šank i dreknu:

— E, pa ja odoh. Čim iskujem šipke odlazim za njima u brda. Obeležicu jednu parcelu i za sebe. Doista sam gvožđa preturio preko ruku, možda mi se posreći da pod starost dohvatim i grumen zlata.

Šaroliku grupu pripadnika karavana Ridža Baringtona Džef Dalas je poveo u područje brojnih potoka

i rečica koje je starom traperu Teđu godinama služilo kao bogato lovište.

U predvečerje ljudi su izbili na rub južne doline, ogromnog područja omeđenog udaljenim planinskim vencima.

— Oh, ljudi... zar i ovo postoji? — uzviknu neki od kopača oduševljen lepotom i prostranošću kraja koji se, u dužini od oko stotinu milja, pružao pred njima. Zemljište se blago spuštalo prema ravnicama gde se nalazio grad Kasper do kojeg se, moglo se već odmah oceniti, mogao napraviti dobar kolski put.

— Branu bismo mogli da sagra-dimo u onom kanjonu — reče Džef pokazujući prema severozapadu gde se uzdizalo grotlo klisure, a kas-kade sa sitima od drveta i kože postaviti niz vododerinu kojom rečica silazi na početak ovog područja. To je, u stvari, potok koji prolazi kroz našu dolinu gde gospoda Džojso Bro-ters sada ispituje izdašnost nalazišta.

Vični logorskim poslovima, kopači ubrzo naložiše vatru pripremajući skromnu večeru. Postepeno, okupili su se oko ognjišta, a neko upita Džefa da li su stari traper ili on već ispitali vodotokove južnih padina Blek Hilsa.

— Ne, nismo to uradili i verovatno se nikada ne bih upustio u traganje da nije izbila zlatna groznica zbog čega ste i vi došli u Remsou.

— Ali, sad smo došli — javi se veseli momak Ed Porter — i malo razdrmali narod u ovo kraju. Eto, čak je i taj tvoj Indijanac počeo da obleće oko lepe bankarke...

Oštar pogled Džefovih sivih očiju preseče pričljivog momka koji snebivajući se sleže ramenima.

— Nisam mislio ništa loše, ljudi — osvrnu se oko vatre. — Svako je mogao da primeti...

— Onda je sve u redu, Ede — zabrunđa vođa karavana Ridž Barington. — Ovde smo da bismo obavili važan posao i nije potrebno da se prepiremo zbog neke pogrešne reči.

Veče je polako osvajalo pa su poneki, umorni od puta, spremali da se opnuže na ležajevima od konjskih pokrovaca. I pored lepote kraja koji se pružao pred njima, razgovor je nekako zapinjao.

Džef i Skoun odmah su mogli primetiti da se većina ljudi ranije bavila zemljoradnjom. To su pokazivali mnogi znaci: od teških farmerskih cokula do teglećih konja koje su sada koristili za jahanje ili različitih starinskih modela mahom dvocevih pušaka prvenstveno namenjenih lovu.

— Da odnekud nalete Indijanci ili kakva banda pljačkaša zlatonosnih nalazišta, lepo bismo se proveli — mislio je Džef ispod oka pogledajući Volkota koji je namrštenog lica sedeo nekako po strani i celo vreme ćutao.

Ujutro je Džef rasporedio po dvojicu ljudi na svaki potok.

— Prvo označite parcele da bismo na vreme sprečili da nam se bilo ko ubaci u celo područje, a onda počnite da istražujete — reče Džef pred polazak.

— A šta ako se neki potok pokaže kao mućak? — odmah će neki od kopača. — Samo ćemo dabava omeđivati ništavnu bonancu.

Bila je to, za neke, umesna primedba, ali se sada javi Skoun:

— Pa, šta... važno je da zauzmemo celo područje. Ako se neki od potoka pokažu kao slaba nalazišta, iskoristićemo ih za odvodne

kanale kojima ćemo transportovati jalovinu. Kada iscrpimo zlatonosni pesak, ostaće plodne oranice. Naravno za one koje to bude interesovalo.

Svi ga iznenađeno pogledaše pa i Džef Dalas. Nije im bilo jasno šta to prosedi jahač iz Teksasa priča i pominje zemljoradnju kada je svakome jedino zlato bilo na pameti.

Primedba je, međutim, bila na mestu pa Ridž Barington reče:

— Postupićemo onako kako je Džef rekao. Čim odaberemo mesta, obeležite ih sa dva unakrsno ukopana koca što će biti zajednički znak udruženja kopača iz Remosua kako ćemo se od sada zvati. Toliko o tome. I ne zaboravite, samo udruženi i jedinstveni možemo nešto uspeti. U protivnom...

— Zato nemoj da neko izapire zlato nasumce — dodade Skoun Volkot. — Jedan neka celi dan radi na gornjem, a drugi isto toliko na donjem delu potoka. Tako ćemo znati gde je vodotok bogatiji i tamo poći eksploataciju.

Ljudi su pretežno ćutali odlučni da urade sve kako treba.

— A šta ako zlata ne bude dovoljno? — javi se opet neko. — Da i dalje kopamo i ispiremo ili da se selimo na neki drugi potok?

Bilo je to logično pitanje i zbog toga se Skoun zamisli. Vreme se nije smelo gubiti, a opet... ko je mogao sa sigurnošću da tvrdi kako u potoku ima ili nema zlata ukoliko je promućkao jednu ili dve tave peska i vode.

— Slušajte ljudi, jedan dan ne znači ništa — konačno se odlučio prosedi jahač. — Svako na svom mestu neka radi od jutra do večeri. Sastanak sutra na ovom mestu pa

ćemo videti rezultate. A sada... na posao.

VI

Bob Deker je iskovao gotovo svih pedeset šipki i još mu je preostalo da ugreje i okali vrhove, kada u skromnu kovačnicu banu zadrigli Birdham Morel i osvrnuvši se da ga ko ne vidi, zalupila vrata za sobom.

— Što zatvaraš, podavićemo se od dima i jare? — uzviknu oznojeni kovač žmirkajući prema trgovcu, koji zamaha rukama učutkujući ga.

— Tiše, čoveče — šaptao je prilazeći nakovnju na kojem je ležao užareni vrh gvozdene šipke po kome je Bob udarao čekićem. — Hoću da na miru porazgovaram s tobom.

Snažni kovač žmirnu prema pri-došlici čudeći se što to bogatog trgovca vodi u njegovu siromašnu kovačnicu. Badava nije došao, i on ostavi posao brišući ruke o neku staru krpu.

— Odlučio sam da ti se pridružim — odjednom prede na stvar trgovac zverajući i dalje oko sebe kao da je Bobova kovačnica Halov salun većito otvoren posetiocima. — Idem i ja s tobom u brda da obeležim jednu parcelu.

Priprosti kovač ga iznenađeno pogleda.

— A ostali? — reče začuđeno gledajući trgovca. — Zar ne misliš da bi trebalo da pozovemo i ostale građane?

Bird Morel samo što ne zakuka, besan na dobrodušnog kovača.

— Čuti, kakvi ostali? Zar ih nisi sinoć čuo. To su učimali ljudi...

— Čuo sam i tebe, Birde — nije se dao kovač gledajući ga ravno u oči. — Izrugivao si se toj sirotinji koja

je došla karavanom i zvao ih svakojakim pogrđnim imenima. Kako sad možeš da kreneš u brda i radiš s njima?

Trgovac je već osetio da od celog posla neće biti ništa jer Bob Deker nije bio čovek s kim bi se mogle praviti slične kombinacije. Isuviše je bio dobrodušan i čestit građanin i Bird je već žalio što je uopšte pokušao da ga nagovori na bilo kakvu ujdurmu.

— Onda, ništa... Bobe — othuknu spremajući se da napusti kovačnicu. — Bio je to samo jedan neuspeli predlog.

— Aaaa, nećemo tako, čoveče — zagalami kovač razmahujući snažnim pesnicama po vazduhu. — Spremaš podvalu ostalima...

Trgovac je zaista izgledao uplašeno.

— Ma... kakvu podvalu, Bobe! — dreknu, ali i ustuknu ispred sve bešnjeg kovača. — Samo sam predložio da ti se priključim. Pa šta ima u tome loše ako hoćeš da se priključiš kopačima — doseti se u poslednjem času da ponešto od svoje krivice prebaci i na njega.

To je, međutim, bilo i previše za čestitog kovača koji ga zgrabi snažnim ručerdama za košulju i dogura do vrata.

— Napolje... gade! — besneo je bezuspešno pokušavajući da dohvati metalni zasun i otvori vrata. — Ja sam pred ljudima glasno rekao šta nameravam, a ti... nagovaraš me da im radim iza leđa. E, nećeš tako. Gubi se i da te više nisam video u svojoj radionici. A ni na bñancama u brdima.

Srećan što je prošao bez nekoliko masnica, Birdham Morel ispade iz kovačnice i gotovo se sudari sa šerifom Hertgrejvom.

— Helo, Šajne... baš lepo što si poranio — mucao je, ali ga snažni čovek začas učutka:

— Baš si me se uželeo, Birde. Nagovaraš starog Boba na svinjarije, a ovamo...

Debeli trgovac se vrteo kao riba na suvom pokušavajući da nešto smisli što bi prevarilo šerifa. Ali, to nije bio lakoverni i prostodušni kovač. Šejna Hertgrejva nije bilo lako prevesti žedna preko vode pa zbog toga odlučio da sve prizna.

— Ma, nisam baš mislio tako, čoveče — zagalami šireći nemoćno ruke. — Prvo sam svratio kod Boba, a onda mislio da obavestim tebe i ostale. Slušaj, noćas nisam oka sklopio. Sve mislim da smo mi jedna velika grupa budala kojoj će se izmaknuti bogatstvo zbog toga što...

— Što smo jedna ušljiva grupa — besno će šerif. — Da, tebi kažem. Grupa bednika koji pokušavaju da prevare jedni druge. A među njima, ti si najgori.

Trgovac je pravio uvredeno lice, ali za svaki slučaj izmicao ispred ljutitog čuvara zakona u Remsou.

— Ma... nisi me razumeo, Šejne — pokušavao je da ga umiri. — Samo sam hteo da predložim nešto za zajedničko dobro...

— Da zbrišeš sa Bobom u planine, je li? — besno će šerif.

— A što da ne, čoveče — razbesne se i zadrigli čovek nenaviknut da ga ljudi ovako dočekuju i vredaju.

— Zemlja u planini je slobodna za svakog pa i za mene. To bi ti kao šerif morao da znaš. I zar ima nešto u tome što i ja hoću da dodem do dela bogatog kolača?

Tvrđi momak Šejn Hertgrejv se malo primiri osećajući da je trgovac delimično i u pravu. Svako je, nema sumnje, mogao da traga za zlatom. Ali, ipak... Bird je pokušao

da ih izigra i sam se priključi kovaču koji se spremio da kopačima odnese iskovane šipke i uz put potraži sreću na nekom od potoka u Blek Hilsu. A sada je u sve hteo da se upetlja ovaj mućkaroš Morel.

Samo... možda su i on i kovač bili u pravu. Nekako je ispadalo da se oni bez razloga kolju između sebe, a da će profitirati stranci koji su od neki dan u njihovom kraju. Zbog toga šerif steže pesnice i dreknu:

— Do đavola, Birde... možda si i u pravu. Sedimo u ovoj selendri kao kokoške, a ljudi gledaju svoja posla. Bogami, ostaćemo kratkih rukava, a oni će nam se smeјati kada nađu zlato.

Trgovac je uspeo malo da se oku-raži pa brzo predloži:

— Ta ti je prava, Šejne. Šta misliš, da sazovemo ljude u Halov salun i još jednom popričamo o svemu. Malo sloge nam neće naškoditi.

Šerif samo klimnu glavom i krenu desnom stranom ulice, a trgovac požuri na suprotni kraj pozivajući građane na dogovor u »Grizli«.

Okolo podne šerif Hertgrejv je poveo grupu građana spremnih da se prihvate lopata i tava za ispiranje peska iz zlatonosnih potoka. Na kraju kolone jahao je kovač Deker vodeći dva tovarna konja sa šipkama za bušenje stena. Jedino on je mogao da računa na sigurnu zaradu.

Zavrnutih nogavica starih farmerki koje su joj stezale snažne, ali vitke noge, Džoj's Braters je pažljivo odlivala talog iz tave na čijem dnu se nalazila zlatna prašina zamamno svetlucajući na podnevnom suncu.

— Najmanje dvanaest dolara — prošapta žena i istrese zlato na

komad jelenske kože razastrt na obali gde se sušilo ranije izvađeno zlato. — Računam li da dnevno izaperem šest tava, nalazište bi moglo da daje sedamdesetak dolara. Tačnije, više od dve hiljade mesečno.

Klečeći pored kože sa zlatnom prašinom žena se zagleda u pravcu brvnare ispred koje je ležao pas, a onda joj pogled odluta prema šumarku iz kojeg je baš nailazio Indijanac. Njegova vitka figura, čvrsto stegnuta opasačem, isticala se jednostavnošću i elegancijom dok je gipkim korakom išao pored potoka približavajući se njenom mestu.

— Kakva snaga i energija — prošapta Džojš ne skidajući pogled sa Čejena. — I kakva lepota.

Već dva dana bili su zajedno. Zapravo, ona je ispitivala zlatonost potoka i uveče kuvala, a Gvozdeno Srce je obilazio okolinu.

— Nikad se ne zna odakle može naići opasnost — objasnio joj je svoja lutanja. — Pas će pripaziti belu ženu kod brvnare, a Čejen neće dozvoliti da iznenađenja stignu iz planine.

— Ali, zašto? — bunila se lepota. — Zar nije bolje da budeš bliže meni?

Indijanac je neko vreme ćutao gledajući je tamnim, nedokučivim očima.

— Bela žena ne poznaje prirodu ni život u njoj. Zato Čejen kaže: nevolje je najbolje presresti. Moj beli brat Džef prošle godine nije hteo da tako uradimo i zbog toga više nije u životu stari traper koji nas je obojicu primio pod svoj krov. Zbog toga će Gvozdeno Srce sada uraditi drukčije. Neprijatelja će, ukoliko naide, dočekati daleko od lepih očiju bele žene.

Instinktivno Džojš je osećala da

se Gvozdeno Srce zagledao u nju, ali da o tome ne govori svestan da takva veza ne bi bila moguća. Isuviše su se razlikovali njihovi načini života da bi ih i ljubav mogla da promeni i sjedini. Ali, ni ona nije bila ravnodušna. Taj snažni čovek izuzetne lepote i snage uveliko ju je privlačio.

Sada je baš nailazio sa jednog od uobičajenih obilazaka terena.

— Duša Gvozdеног Srca se rađuje što je bela žena naišla na dosta žutog peska — pozdravi je preskočivši potok. — Biće veoma bogata.

Plavuša klimnu glavom i uspravi se približivši mu se na korak udaljenosti. U plavim očima videla joj se želja dok je govorila pomalo promuklim glasom:

— Da, zadovoljna sam. Samo... nije uvek sve u bogatstvu. Život ima i drugih vrednosti.

Na mirnom Indijančevom licu kao da se ukaza senka iznenađenja.

— Bela žena govori drukčije nego što se ponaša — reče ne skidajući pogled sa njenog lica. — Zašto onda traži zlato i žudi za bogatstvom?

Džojš Broders je nekoliko trenutaka stajala bez reči. Pitala se kako da ovom priprostom čoveku objasni neke stvari koje je, takozvana, civilizacija nosila sa sobom. Želela je tog čoveka, ali se i plašila da će ga izgubiti istog časa kada mu otvori srce. Ali, Džojš je bila hrabra i duboko verovala da se sa nedaćama treba uhvatiti ukoštac ukoliko je čovek čvrsto nameravao da ih i reši. Zato odseče kao na panju:

— Moraš da znaš da imam više novca nego što vredi svo zlato u ovom potoku, kao i da sam ga zaradila veoma teško. Najčešće zabavljajući druge ljude. E, pa sad... sve sam ti rekla. A ovo što sada radim jedini

je pravi posao dostojan čoveka. Eto, zbog toga sam odlučila da svoj prljavi novac uložim u zajednički posao. Ako ga pri tome i izgubim, baš me briga. Ionako mi je samo pekao savest. Ukoliko mi se posreći i svi zajedno od toga imadnemo koristi znaću da sam se iskupila za sav dosadašnji život koji sam provela po kockarnicama i krčmama Zapada. Sad znaš kakva sam i šta nameravam.

Bronzana boja Čejenovog lica nekako je posivela dok je slušao Džoj's. Sve mu je bilo jasno pa i pored činjenice da su Indijanci od iskonr. cenili samo nedirnutu devorku, neuobičajeno glasno reče: — Žela žena koja se zove Džoj's je veoma dobra žena. Čejen zna kako je u životu teško biti sam i boriti se usamljen protiv brojnih neprijatelja. A Džoj's je uvek bila sama. I pobedila je. Ne samo svoje protivnike, mnogo muškarce koji su želeli njeno bogatstvo ili njeno telo, nego i sebe. Novcem zarađenim na takav način mogla je udobno da živi u gradovima belaca, ali je došla u ovu pustoš da oplemeni stečenò blago. Tu je pobedila sebe i Gvozdeno Srce još jednom veli da je Džoj's dobra žena koja bi mogla da greje dušu svakom ratniku. Ja sam rekao!

Brotersovoj su suze kapale niz lice dok ga je slušala instinktivno stišćući njegovu mišićavu podlakticu. Kao da joj je od njegovog mišljenja zavisio život, kao da je samo čekala Čejenovu odluku o svojim postupcima.

— Ja... ja hoću da ti još nešto kažem, čoveče — jedva promuća, a onda se odjednom prope na prste i spusti poljubac na ratnikove usne.

Teška puška kliznu iz Čejenovih ruku koje zadrhtaše verovatno prvi

put u životu. Za trenutak nije znao šta da uradi s njima, a onda steže ženu u zagrljaj od čega joj stade dah.

— Beli ljudi govore ženama da ih vole, a crveni ratnik ih samo uzima. Ali, Gvozdeno Srce ne zna šta sada da uradi jer Džoj's nije samo obična žena, a ja ne umem rećima da iskažem ljubav koju prema njoj osećam...

Izvlačeći se iz čeličnog zagrljaja Džoj's nekako uspe da ga obuhvati oko vrata i kroz poljupce jedva prošapta:

— I ne moraš ništa reći...

Dok su se voleli samo su zlatonosni bezimeni potok i povetarac, koji je šumeo kroz grane, bili očevici njihove sreće.

VII

Den Bronk je bio određen za vodu grupe koja je trebalo da ispita kraj južno od staze kojom su se spuštali s planine. Sa njim su bili grmalj Džimi Rajdel i namršteni Tim Flejk koji je stalno bolovao od kostobolje zarađene po brojnim ispiralištima. Do sada ga je bogatstvo mimoišlo, a kostobolju je imao nasigurno.

Koristeći pogodne pravce nekako su se probili poviše Džefovog potoka i sa leve strane grotla izbili iznad doline u kojoj su Baringtonovi ljudi već celi dan istraživali izdašnost vodotokova.

Većernja izmaglica polako se spuštala na zemlju i trojica umornih ljudi požuriše da se spuste još niže kako bi pripremili logor.

— Kada ćemo već jednom stati — jadikovao je Flejk sklopčan na sedlu jedinog konja koji je pripao njihovoj grupi.

— Zaveži, Time... bogamu — odmah dočeka grdosija Rajdel.

— Ja pešačim celi dan, a ti se žališ. Baš lepo...

Brank je krivudao iza velikih gromada stena razbacanih strminom. I pored umora odlučio je da se ne zaustavlja pre nekog potoka gde će moći da napoje konje, naprave logor i ogreju se kraj vatre.

Snažan i okretan, vešto je koristio pojedine travnate predele gde je manje podbijao noge slušajući kako mu iza leđa dubokim basom bubnja nezadovoljni Rajdel:

— Da nam bar Dakote ne poplašiše i oteraše onolike konje. Ovako...

Zaobišavši jednu veliku stenu Bronk se odjednom nade pred rečicom gotovo skrivenom rakitama i drugim žbunjem. Stotinak koraka nizvodno ugleda odsjaj vatre i odmah zastade.

— Tišina, bogamu — zareža pridržavajući grdosiju koji nalete iza stene na njega, a Tim Flejk naglo zaustavi konja i ispravi se u sedlu.

— Šta je, što smo stali? — pitao je prigušenim glasom vadeći karabin iz futrole na sedlu. — Vidiš li nekoga?

— Još ne — odgovori Bronk sklanjajući se iza stene — ali dole je naložena vatra. Sigurno je u pitanju logor kopača zlata.

Kostobolja kao da nestade iz Flejkovih udova i on samo tutnu uzde Rajdelu u šaku koji je kroz zube sik-tao:

— Baš smo baksuzi. Ovoliki trud a neke budale su nas prestige.

— Pa šta? — odvali Bronk posmatrajući logor. — Prvo ćemo da vidimo ko je kraj vatre. Za kuknjavu ima vremena i kasnije.

Držeći nategnut okidač puške, vižljavi Tim je već krenuo naniže

pa se za njim nadade i Den Bronk pazeći da ne otisne koji kamen. Mislio je kako je Flejk opasan momak iako bi ga bar polovina ljudi iz njihove grupe mogla oboriti jednim udarcem pesnice. Nije bio snažan, ali je zato imao mnoge druge korisne osobine. Bio je lukav i opasan čovek, vičan nožu i pušci. Kada su se s one strane Blek Hilsa sukobili sa Dakotama, odskočio je u grmlje čim se zaorio indijanski ratnički poklik. Za mnoge je to značilo da se odlučio na bekstvo, ali se ubrzo začula brza paljba njegove vinčesterke kojom je napadače zaskočio s leđa. Stešnjeni između dve vatre, Indijanci su odustali od napada odvođći im samo polovinu konja, ali je i to bilo dovoljno da neki među njima nagnu u bezglavo bekstvo. Kasnije, tvrdili su da su nameravali da Dakote potkače sa strane, ali je svima bilo jasno da je u pitanju providna laž. Sa Indijancima se jedino pravo borio kržljavi Tim Flejk, veći bolesnik.

Sada se vešto prikrađao vatri oko koje su sedela dvojica ljudi. Neki mršavi ridokosi momak držao je kožnu kasu u ruci i odvagnuvši je nekoliko puta dobacio je čoveku sa druge strane ognja.

— Bar stotinu dolara za dan rada, Ede.

Krupniji čovek se osmehnu i spustivši vrećicu između nogu, maši se duvankese.

— Izgleda da ćemo se obogatiti, Mate — reče liznuvši smeđi papirić.

— Nećemo uvek samo lutati oko potoka i smrzavati se u njihovim ledenim vodama. Čeka nas lepši život...

— Ma nemoj — preseče ga hladni glas Tima Flejka koji ispade iza šibljaja — lepši život, kažeš. Slažem se, ali samo na onom svetu.

— Ti veliki ne diraj oružje! — prodera se sada i Den Bronk nišaneći na Eda Portera koji je neopazice pokušavao da dohvati kundak revolvera. — Inače, ode ti glava.

Ridokosi Mat, jedan od članova Baringtonovog karavana koji je imao ženu i čitav čopor musave dece, hitro podiže ruke i ukoči se od straha. Začas zaboravi na cigaretu koja mu je nezapaljena visila sa donje usne.

— Zašto... zašto pominjete onaj svet, mister...

— Zaveži, mister — izrugivao mu se Flejk i drmnju ga pušćanom cevi pod plećke — ili će ova puška da progovori umesto tvojih usta. Bolje ti je da kažeš gde ste sakrili zlato.

Obojici momaka sada je bilo potpuno jasno s kim imaju posla. Na njihov logor naleteli su pljačkaši bonanci, banditi koje su kopači najviše mrzeli, ali ih se i najviše bojali.

Sada se niz strminu začu topot konjskih kopita i domalo među njih banu krupni Džimi Rajdel.

— Vidi, vidi — dreknu posmatrajući dvojicu momaka sa rukama podignutim uvis. — Šta pokušavate, da doхватите nebo?

Ed i ridi Pat su ćutali strahujući i da se pomaknu pa grdosija sjaha i zapilji se u tiganj sa ostacima pasulja koji su momci večerali. Dok je mljackao ustima radujući se što će se dočepati bar nekoliko zalogaja, kržljavi Flejk mu pokaza glavom na kožnu vrećicu spuštenu na zemlju između nogu krupnijeg kopača.

— Šta misliš, Džime šta je unutra?

U grmaljevim očima sevnu neka zlobna iskra i on začuđujućom hitri-
nom požuri da dohvati kesu. Dok se saginjao, Flejk se prodera:

— Sa strane, budalo!

Ali, bilo je već kasno. Krupna Raj-

delova prilika nađe se između Eda i njegove puške. To snažni kopač nije propustio. Brzim pokretom desnice poteže revolver iz futrole zapinjući jednovremeno palcem okidač, a onda planu Bronkova vinčesterka čiji kuršum sravni hrabrog Eda sa zemljom.

Iznenaden pucnjem koji mu grmnju gotovo kraj same glave Rajdel dreknu od straha i otkotrlja se udesno naleteвши šakama na žeravicu.

— Upomoć, izgoreću! — derao se nekim vrištavim glasom dok ga je Bronk vukao na stranu. — Umalo me ne ubi.

Sa užasom u očima Mat je posmatrao scenu i kao skamenjen i dalje držao ruke iznad glave. Snažni Edi Porter ležao je sa druge strane vatre ukoso prostreljenih pluća dok mu je iz mlitave desnice ispao revolver.

— A sad ti — munu Flejk ponovo ridokosog kopača — odgovaraj tačno i kratko. Gde vam je zlato?

Čovečuljak ga pogleda ispod oka i jedva promuca:

— U kesi, gospodine.

Donekle oporavljeni Džim Rajdel je sedeo po strani i još uvek napola zaglavljen s nerazumevanjem pratio razgovor kraj vatre dok je Den opasno merio uplašenog Mata.

— Da se ti ne zavatlavaš, šaljivčino? U kojoj kesi reče da je zlato?

— ponovo zareža reumatični Tim Flejk kojem su iskrivljenost udova i paćenički izraz lica kao rukom bili odneseni.

— U toj, bogami...

Tim zamahnu kratko puškom čiji kundak obori kopača na zemlju, a onda usledi još nekoliko udaraca nogama.

— Ama, ljudi... on nas baš vuče za nos! — povika okrećući se Bronku i Rajdelu. — Krije nadeno

zlatu nudeći nam samo ono što su danas iskopali.

Povrativši se, ridokosi Mat se nekako uspravi na kolena i jeknu:

– To je sve...

Više nije stigao da kaže jer se na njega ustremi grdosija Rajdel. Snažnim šakama ščepa ga za otrcani kaput i trgnu uvis, a onda zavitla u grmlje.

U dva koraka Rajdel se stvori pored njega i izvuče ga za noge, a onda zamahnu krupnom pesnicom.

– Odgovaraj na pitanja, bitango...

– Odgovaram, verujte – jeknu čovečuljak, a Rajdel izmahnu nadlanicom. Nos, usne, koža sa jagodica... u trenutku se pretvoriše u krvave krpe i nesrećni Mat se sroza grdosiji pod noge.

– Polakše, Džimi – javi se Den Bronk pokušavajući da krupnog čoveka odvuče od njegove žrtve – Ubićeš ga.

– Pa, šta – otimao se. – i ti si ubio onog drugog.

Sa razbesnelim čovekom svaki razgovor je bio neumesan pa Bronk samo odmahnu rukom i povuče se korak unazad, a grdosija iskoristi priliku da dušmanski ritne oborenog čovečuljka.

– Govori, bogamu – režao je. – Gde ste sakrili zlato?

Ali, Mat ga više nije čuo. Isprebijan, gušio se u krvi instinktivno pokušavajući da otpuže u stranu.

– Bežiš, stoko... a? – prodera se grabeći pušku sa zemlje dok je Tim Flejk badava pokušavao da mu skrene cev u stranu.

Hitac planu i prekрати muke nesrećnom kopaču koji, onako sklupčan i isprebijan, dođe još manji nego što je bio za života.

– Taaako, dve hulje manje na

ovom svetu – dahtao je grdosija, a onda se javi Tim Flejk:

– Budale su, na žalost, ostale sve na broju.

Tako su zbog pola šake zlatne prašine pale prve žrtve u Blek Hilsu.

VIII

Štalar Pol Knast je već treći dan čučao u pličaku svoje bonance na Sendi Kriku i grozničavim očima tražio zlato u mutnom peščanom talogu. Probrao je jedno mesto gde je potok pravio krivinu i stvarao poduži sprud iz kojeg je grabio pesak za ispiranje u svojoj gvozdenoj tavi.

Noge su mu utrnule od hladne vode, a leđa bolela od stalnog čučanja pa oko podne prekide posao i opruži se na suncu.

– Mršavo, bogami – mrmljao je razgledajući sadržaj kožne vrećice u kojoj je bilo zlatne prašine za oko pedesetak dolara. – Bolje sam prolazio u radnji.

Zahvaćen, kao i ostali, zlatnom groznicom očekivao je da će odmah naići na pregršt zlatnih negeta i obogatiti se preko noći, a nenaviknut na mukotrpan rad sve više je gubio poverenje u sebe i nalazište. Potpuno neiskusno u ovom poslu sumnjičavo je merio peščani sprud mrmljajući:

– U pesku su samo listići i prašina. Krupno zrnevlje je pod težinom palo ranije na dno. Trebalo bi da pokušam uzvodno.

Ali, nije mu se dalo da zalazi u ledenu maticu do pojasa pa je, neuk ovakvom poslu, mrzovoljno posmatrao označeno radilište.

– A da skrenem vodu? – pade mu odjednom na pamet zbog čega

radosno poskoči sa trave. – Napravim branu i odjazim potok na stranu, a onda povadim negete iz mulja.

Ta ga je misao upravo opsedala i više nije mislio na hladnoću koja ga je neminovno čekala. Duboko je verovao da će na taj način doći do zlata, ali se već javio nov problem: kako da obavi celi posao? Vodeničari su, znao je, sa sredine reke jaz sužavali prema obali, ali je ovde valjalo postupiti obratno. Zidanjem brane ukoso od obale prema sredini reke odmakla bi se matica prema suprotnoj strani, a u odjaženom delu rečnog korita moglo bi se kopati i tražiti zlatno grumenje.

Međutim, sam nije mogao ni da pomisli da obavi tako opsežan posao. Nije mogao da dovuče veliko kamenje, a ono lakše, koje je mogao sam da donese, matica bi ubrzo odnela.

– A da se udružim s nekim? – pade mu na pamet. – Udvoje bi posao samo cvao.

U mislima je već prebirao koga bi od građana Remsoua mogao da pozove, ali je odmah doživeo i razočaranje. Malo ko od ljudi zahvaćenih zlatnom groznicom bi pristao da mu pomogne i da pri tome obustavi ispiranje na svojoj parceli.

– Možda bih mogao nekog da najmim? – pomisli prisećajući se ko je od ljudi ostao u gradu, kada ga iz misli prenu poziv sa druge strane potoka:

– Halo, mister... može li se do vas?

Iznenaden, štalar se zagleda u dvojicu ljudi pohabanih odela, ali besprekorno čistih revolvera nisko opasanih i vezanih kožnim trakama za butine. Vodili su konje za sobom i obe životinje nalazile su se u sličnom stanju, kao i njihovi vlas-

nici. Bile su umorne, podbijene od puta preko planinskih prevoja, izgladnele.

– Naravno – odluči se štalar unapred obradovan što mu se radna snaga iznenada našla na dohvat ruke. – Baš sam namera-vao da pripremim ručak.

Ispod otrcanih šešira dvojica ljudi su pažljivo motrili okolinu nalazišta i sve im je bilo jasno dok su prešli potok.

– Je l' to rezultat jutrošnjeg ispiranja? – zapita tamnokosi čovek čvrstih pesnica pokazujući glavom na zlatnu prašinu prostrtu na komadiću kože da se suši.

Štalar se već pokaja što je neoprezno dozvolio da stranci primete zlato pa mrzovoljno odgovori:

– Trodnevnog, mister...

Čvrsti stranac zavrte glavom gledajući mršavi rezultat mukotrpnog rada i polako razvuče:

– Ime mi je Pat Vajgen, a ovaj do mene zove se Brajan Klemens. Čuli smo da je nađeno zlato u vašem kraju, gospodine... pa krenusmo ne bi li nas poslužila sreća.

Štalar reče svoje ime i pokaza čizmom na gomilicu zlata.

– Pa, sad... videli ste šta sam dobio za tri dana. Više bih zaradio da sam sedeo u svojoj štali u Remsou. Izgleda da ću jedino zaraditi kostonbolju.

Dvojica pouzdanih ljudi Harija Mekejba, poslanih da ispituju ovaj kraj ogromne doline, tužno su klimali glavama.

– Od toga se očigledno nećete obogatiti mister Knaste – reče tamnokosi Pat. – Samo... da li ste dovoljno ispitali celu bonancu? Zlato ne mora da se nalazi jedino na onom sprudu gde ste kopali.

Nema šta, mamci su bili pametni i Knast odluči da im predloži sarad-

nju. Bez pomoćnika nije mogao da ostvari zamišljeni plan eksploatacije, a stranci su bili sirotinja, bez hrane i neophodnog alata da bi mogli sami da započnu ispiranje na nekom nizvodnom nalazištu.

— Zlata, očigledno, nema baš mnogo u pesku — reče posmatrajući strance koji su delili mrvice preostalog duvana zavijajući tanke cigarete — ali bi moglo da se nalazi u mulju na dnu rečnog korita. Bar mislim na teže grumenje.

— To bi i moglo da bude — učtivo će svetlokosi Brajan Klemens. — Samo, kako da dodete do tog mulja, mister Knastel?

— Zajedno sa vama dvojicom — odluči se konačno štarlar da im pomudi posao. — Udruženi, mogli bismo da odjazimo vodu i malo pročeprkamo po tom mulju. Nademo li zlato, delimo na troje. A... šta velite?

Momci su poduže ćutali. Knast je verovao da se premišljaju jer im ništa nije garantovalo da će im se trud isplatiti, ne znajući za njihovu stvarnu nevolju: ukoliko mu se pridruže Hari Mekejb i ostali iz njihove grupe smatrali bi to dezerterstvom i izdajom. Dogovorili su se da provere nalazišta na različitim stranama doline i započnu sa radom na najizdašnijem p...

Sa druge strane, ovo je bila prilika da se već jednom odvoje od Mekejba i Glena Salivena čija je grupa tragača za zlatom sigurno prerastala u pljačkašku bandu. Bar tako je raspoloženje vladalo među većinom ljudi.

— Pa... sad — jedva prevali preko jezika čvrsti Vajgen — nekoliko dana rada i dobrog jela ne može nam naškoditi. Mister Knaste, dobili ste ortake.

Obradovan, štarlar se rukova s njima, i brzo dodade:

— Onda, samo Pol, ljudi. Kakvi bismo, inače, bili ortaci.

Do večere trojica složnih ljudi napraviše platformu od oblica pobijenih u rečno dno i međusobno povezanih prilično ravnim patosom od nešto tanjih greda. Počinjala je na levoj obali i sezala oko tri metra, gotovo do same matice.

Dok su uveče grejali pasulj s govedinom izvađen iz konzervi kojima je bio opskrbljen štarlar iz Remsoua, Vajgen predloži:

— Na sličnu platformu ćemo tovariti veliko kamenje i konjima je dovući do našeg mosta odakle ćemo ga strovaljivati u vodu. Postepeno, stvorićemo kosi nasip koji će samo odbiti rečni tok, a onda načiniti pleter od pruća i paralelno ga postaviti sa barijerom. Kada ga ispunimo sitnim kamenjem i glinom stvorićemo pravu branu i ugledati rečno dno. Naidemo li na negete, produzićemo branu...

— A na pogodnom mestu potpuno skrenuti reku u novo korito — dodade Brajan Klemens deleći im podgrejanu večeru i limene tanjire. — Staro korito Sendi Krika naći će nam se kao na dlanu.

Razveseljen, štarlar zapljeska žuljevitim dlanovima i skoči prema mestu gde su mu bile bisage.

— To mora da se zalije, ortaci! — dreknu vadeći flašu viskija, a nasmejani Vajgen odmah dodade:

— Bure ćemo otvoriti kad naku-pimo prvi šesir negeta.

Pijanica Čet Lejn je imao posla preko glave i prvi put u životu manje vremena za druženje s flašom i obletanje oko Halovog saluna. Zamenjivao je Knasta u gradskoj štali na koju su navalili mnogi doseljenici gotovo ne pitajući za cenu.

Nenaviknut na iscrpljujući posao tokom celog dana a neretko i do duboko u noć, Čet je škripao zubima od muke što ne može trknuti u »Grizli« gde bi trgnuo makar samo jednu čašu.

— Ma šta jednu — mrmljao je nabacujući vilama seno u jasje ispred konja — slistio bih celu flašu. Što imam ovoliko para u džepu?

Jedno vreme je mislio na žestoki alkohol za kojim je vapilo njegovo telo i kada se gotovo odlučio da krene u salun, jedna misao ga preseče i zaustavi u mestu.

— A šta bi rekao gazda Knast? — gotovo je glasno razgovarao sam sa sobom. — A tek šerif Hertgrejv, bogamu...

— Je l' vi to meni gospodine? — trgnu ga dečji glas i preseče u pola rečenice.

Na vratima štale stajao je mališan od jedva sedam godina i žmirkao navikavajući oči na polutamu prostorije prepune konja i tako ugodnog mirisa sena i životinjskog znoja.

— Zašto tebi... to ja sam sa sobom. Kratim vreme — uzmuva se bleđi čovek na čijem izmučenom licu se videla danima nebrijana brada. — A odakle se ti stvori?

Mališan se uopšte nije ustručavao pred stranim čovekom. Gledao mu je pravo u oči trudeći se da mu glas ne zatreperi.

— Oh, samo sam svratio za trenutak. Znaite, mama i ja smo kod vas u komšiluku. Živimo u kolima sa arnjevima i ceradom. Samo... nećemo se doveka seljakati. Džef i Skoun su rekli da će i za nas obeležiti jednu bonancu u brdima. Naći ćemo mnogo zlata.

Čet ga je slušao sa sve većim zanimanjem. I dalje se, doduše, držao

polutame koja je vladala u štali, ali nekako nije mogao da prekine priču sa detetom. Dečak ga je podsetio na njegov nekadašnji život daleko u Teksasu gde je imao mali ranč goveda na kojem je živeo sa ženom i sinom. Samo, bilo je to davno i sada više nema ni njih ni njegovog ranča. Sve je otišlo u nepovrat pa i njegov život utupljen u svakodnevnom alkoholu.

— A kako se zoveš, dete? — zapita ga jedva izgovarajući reči kroz stisnuto grlo.

— Varen, gospodine... Mark Varen. A vi? — otvoreno zapita dečak.

Štalarov zamenik je premetao vile iz ruke u ruku ne skidajući pogled sa dečjih svetlih i jasnih očiju u kojima kao da se ogledala neka preuranjena ozbiljnost.

— Ime mi je Čet Lejn, Mark — nekako mu odgovori — ali me svi zovu pijandura Čet. Šta ćeš, takva mi valjda sudbina.

Dete ga je sada strožije gledalo mršteći lice i sastavljajući obrve.

— Ja neću nikada piti — odseče odlučnim glasom. — Majka uvek govori da ni otac nije pio i da je mogao da radi za dvojicu. Samo... više ga nema.

— Kako nema? — zainteresova se iako se već spremio da otera mališana koji mu je gotovo počeo da čita lekciju o životu i ponašanju. — Zar nije sa vama?

— Nije, gospodine Lejne — procedi tišim glasom. — Poginuo je rađeci na seči šume u Ohaju. Zbog toga smo i krenuli na Zapad.

Nekada široka i snažna Četova pleća dodoše sada još opuštenija dok je slušao mališanovu gorku ispovest. Eto, ostao je bez oca i sredstava za život, ali je verovao u budućnost. Ni on ni njegova majka nisu se predavali. Krenuli su hra-

bro u neizvesnost spremni da se uhvate ukoštac sa nevoljama i čak iz Ohaja dogurali do Vajominga.

A šta je on uradio, prisećao se svoje tragedije kada je vraćajući se sa pašnjaka našao pobijene ženu i sina koji su pokušali da se odupru bandi kradljivaca konja. Dobro, gonio ih je neko vreme, a kada im je izgubio tragove ušao u prvu krčmu i napio se. Opio se i idućeg dana jer je u pijanstvu zaboravljao na tragični događaj pa narednog dana prodao sedlo i konja da bi se ponovo dočepao flaše. I tako do današnjeg dana. Dok nije postao ruševina od čoveka spreman i da prosi samo da bi mogao kupiti gutljaj jeftine rakije.

Mališan je osetio buru koja mu je besnela u duši i detinje naivno ga upita:

— Što piješ, Čete... i upropašćavaš se?

Pitanje je došlo kao grom iz vedra neba i gotovo ga smlavilo. Eto, i dečak je osetio koliko je zastranio i propao zbog alkohola ali se nije okrenuo i otišao ispred štale. Kao da je tražio način da mu pomogne ističući vlastite nedaće koje su zadesile majku i njega ali ih nisu slomile. Ne želeći da se predaju, oboje su se borili. Žena nije krenula da zabavlja ljude po salunima, a mališan nije jadikovao zbog očeve smrti. Prihvatili su događaje kako su se zbivali i — oduprli im se. Borili su se...

— Kao i moja Nensi, bogamu — gotovo jeknu misleći na sačmaru koju je zatekao na zemlji pored mrtve žene. — I ona se borila s banditima. Nije dozvolila da uzmu konje. A ja... dokopao se flaše i u alkoholnim isparenjima našao zaborav. Dete je strpljivo stajalo očekujući

odgovor pa Čet stegnu šake i prosikta kroz zube:

— Slušaj, Mark... nemoj da ti sad o tome pričam. Bolje da ti nešto obećam. Od danas više neću piti.

Jedan dugi trenutak mališan je stajao i ispitivački ga gledao, a onda pljesnu rukama i potrčao koliko su ga noge nosile.

— Mama, mama — čuo se zvonki detinji glas — samo da čuješ šta mi je stric Čet rekao...

IX

Dajk Čambers je zamkom ulovio prerijskog zeca i sa uživanjem se deo kraj vatre i okretao ražanj. Jedva je čekao da pečenje bude gotovo.

Kada su se razilazili po dolini, s Dajkom niko nije hteo da radi.

— Šta će mi bolesnik? — galamio je grdosija Džim Rajdel. — Oдох ja makar i sa Patom iako smo se potukli pre dva dana.

Čovečuljku se raširiše usta u osmeh prisećajući se odgovora čvrstog momka Pata Vajgena:

— E to nećeš doživeti, Džime. Sa mnom ide Brajan Klemens. Bar čuti dok radi. Kad je o zlatu reč, drukčije se biraju prijatelji.

Tako je Dajk ostao sam. I nije mu to smetalo. U toplijim predelima i zavetrini oko potoka, groznica je popustila. Dobro se hranio jer je divljači bilo u izobilju, a što je najvažnije — svaka tava davala je bar po uncu zlatne prašine. Dnevno je izapirao zlata u vrednosti bar sto i pedeset dolara i već nameravao da ode do tog Remsoua i nabavi nešto namirnica. Na prvom mestu soli, brašna, kafe, jednu flašu viskija i vreću brašna. Već mu je dodijalo neslano meso.

Iz misli ga trgnu konjski topot i uskoro se kraj vatre nade uvek namršteni Glen Saliven.

— Helo, ... kako poslovi — procedi kroz opuštene brkove koji su mu visili s obe strane uvek stisnutih usta. — Isplati li se nalazište?

Čovečuljak je znao da sa njihovim šefovima nema šale i zbog toga nije krio izdačnost bonance. Svedjedno, Saliven bi se uverio u pravo stanje čim bi izaprao samo jednu tavu peska iz potoka.

— Dosad sam dnevno dobijao po deset do dvanaest unci — reče Dajk skidajući pečenje sa ražnja. — A kako ostali?

— Kako — tako — izbeže odgovor Saliven sedajući kraj vatre. — Nego. daj da vidim to zlato.

Bez reči, Čambers se odgega do ovećeg ravnog kamena koji gurnu u stranu i iz rupe ispod njega izvuče dve kožne vrećice.

— Ova je napunjena, a u drugu sam tek počeo da stavljam prašinu — reče dobacujući mu kožne vrećice.

Čutke je čekao da šefov zamenik razgleda zlatnu prašinu istresenu na dlan. Ništa nije rekao ni kad je Saliven punu kožnu kesu gurnuo u džep od kaputa vraćajući mu polupraznu.

— Dobro radiš — smrsi na kraju zverajući negde u stranu. — Još da ti probam pečenje.

— Njime se baš ne mogu pohvaliti, Glene. Jedva sam ga malo posolio, a hleba nemam nikako. Nego — predloži pomalo ustrašenim glasom — mislio sam da trknem do tog grada i nabavim nešto namirnica. Znaš, sit čovek bolje radi...

Saliven je mrzovoljno žvakao neslano meso mršteći se pri svakom zalagaju. Mislio je na to kako je čovečuljak otkrio zaista bogato nalazi-

šte na kojem bi bilo šteta propustiti i jedan dan rada. Zbog toga mrzovoljno reče:

— Slušaj, Dajk. ... nigde ti nećeš ići. Ostani ovde i radi, a namirnice ću ti ja doneti za dan, dva. Bila bi prava šteta napustiti bonancu makar i za jedan sat. A... šta veliš?

Videlo se da mu nije pravo, ali ipak prihvati predlog:

— Ono... u pravu si, Glene. Baš bi bila šteta ne iskoristiti lepo vreme i ovako bogatu bonancu. Još kada bi poslao nekog da mi pomogne. Znaš... možda svi nisu naišli na dobra nalazišta.

Brkati momak, uvek sumornog lica, i sam je slično mislio. Iako su i ranije zajednički tražili zlato, potpomagali se i delili dobitak, ipak je sada nastala potpuno nova situacija. Još nikada nisu naišli na tako izdašnu bonancu odakle bi se nešto moglo izdvojiti i za svoj džep.

— U pravu si, Dajk — reče posle kraćeg razmišljanja i polako se priđiže od vatre tražeći pogledom bisage. — Ujutro ću odjahati u taj Remsou i nabaviti dovoljno namirnica za sve ljude, a onda dolazim da ti pomognem. Više nećeš jesti neslanu hranu ni raditi sam. A sad... da malo proslavimo. Imam pola flaše rakije — razvuče usta u grimasu koja je trebalo da predstavlja osmeh.

Dok mu je pružao piće osećao je ugodnu težinu vrećice sa zlatnom prašinom koja mu je vukla naniže džep od kaputa.

Dva konja složno dovukoše do rampe drveno postolje koje je ličilo na primitivne saonice. Na njemu se nalazio kamen težak bar dvesta funti.

— Hoooj — zaustavi štalar Knast

konje, a Pat Vajgen nabaci omču lasa oko stene.

— Sad okreni zapregu, Pole. Začas štalar uradi kako mu je govorio novi ortak koji sada mahnu Klemensu koji se nalazio na drugoj strani potoka.

— Sad si ti na redu, Brajane — uzviknu pridržavajući snažnim rukama veliki kamen.

Čutljivi momak klimnu glavom i prihvatiti konjske uzde.

Sistem po kojem su nameravali da delimično pregrade vodu bio je veoma jednostavan. Pošto su do obale dovukli veliki kamen pomoću drvenih saonica i dva kljusea, Brajan je trebalo da pomoću užeta prebačenog na drugu obalu privuče stenu na platformu iznad vode odakle bi je Pol i Pat Vajgen gurnuli u vodu. Za Brajana je to bio dosta odgovoran zadatak jer je konja trebalo da vodi tako kako bi kamen naišao tačno na rampu i da ga blagovremeno zaustavi na mestu odakle bi ga njih dvojica zbacili u potok.

— Napred, momče — podviknu Klemens na kljuse koje snažno zape i povuče kamen na platformu od oblica koje su škripale pod njegovom težinom.

Vodeći konja, stalno je gledao unazad i kad Pat podiže ruku zaustavi životinju u mestu.

— Odlično, čoveče — razgalami se štalar dok je Vajgen skidao laso, a Brajan vraćao životinju natrag do obale. — Još da ovo zbacimo...

Pat Vajgen mu, međutim, nije dao da završi. Snažnim rukama zgrabio je stenu i dok su mu muskuli titrali na ramenima, gurnu je u vodu koja prсну na sve strane.

— Gotovo, ortače — smeškao se iznenađenom Knastu — hajdemo po drugi kamen.

Do večeri su uspeli da naprave kosu branu dugu oko četiri metra koja je uveliko skrenula vodu prema desnoj obali. Brajan se odmah pozabavio oko konja, a štalar prebrojavao konzerve koje su mu ostale.

— Mnogo nešto jedu ovi tvoji ortaci — smeškao se Vajgen. — Bankrotiraćeš zbog kuhinje, čoveče.

Štalar iz Remsoua nije bio nezadovoljan. Naprotiv, jedva je čekao da dovrše pregrađivanje i počnu da kopaju. Samo... što se tiče hrane, Pat je bio u pravu. Zalihe su se brzo smanjivale.

— Kad sam polazio iz grada poneo sam malo hrane misleći da ću se zadržati tek koji dan koliko da omedim bonancu i malo proverim izdašnost. Na ortaka nisam ni mislio...

— Još sa tako dobrim apetitom — dobaci Pat prikupljajući suvarke za vatru.

— A bez prebijene pare u džepovima — dodade Brajan Klemens pošto je istimario konje i sputao im prednje noge ostavljajući ih da pasu sočnu travu uz rečnu obalu. — Bogami, Pole... propast ti ne gine.

Do juče nepoznati jedni drugima, ljudi su delovali kao složna grupa, raspoložena i orna za posao.

— Nađemo li mi negete u mulju, videćemo da li ćete vas dvojica pominjati bankrotiranje — pretio im je štalar pesnicom vadeći naćetu flašu viskija. — Uostalom, iz peska sa spruda dobio sam pedesetak dolara. Dovoljno da odjašem u grad i donesem tovar namirnica. A... šta sad kažete, računđizije?

— Dva tovara, ortače — odmah dodade Brajan Klemens. — Zaboravio si na konje. Životinjama koje celi dan naporno rade valja bar uveće dati po koju šaku zobi.

Kao stručnjak za konje, štalari već po njegovoj brizi za životinje, znao da je taj čutljivi momak dobar čovek. To mu je bila i najbolja preporuka. A takav je bio i Vajgen. I slepac je mogao da vidi njegove snažne šake kojima bi mogao da ubije čoveka. Ali, stranac je bio miran čovek koji je ogromnu snagu isključivo koristio za rad. Ne štedeći se, celi dan je valjao veliko kamenje trudeći se da posao besprekorno teče. A i bio je vičan svakom radu. Ako je trebalo da poseče stablo i okreše grane, sve je bilo završeno za nekoliko trenutaka a da pri tome kod njega nije bilo nikakve nepotrebne žurbe i preteranog zapinjavanja. Sve je radio nekako temeljito, domaćinski.

Ni sada nije mogao a da nešto ne radi. Založio je vatru i privukao nekoliko debljih glavnji, a onda potražio pljosnati kamen na kojem je trebalo da ispeku biskvite.

Ni Brajan nije zaostajao za njim. Čim je završio s konjima, otišao je na potok i dobro izribao ruke peskom, a onda dograbio vreću s brašnom i počeo da mesi testo.

— Dobro, raspikuće — krèveljio se štalari — odoh ja sutra u grad. I da znate, neću se vratiti praznih ruku. Prvo, doteraću poveća kola sa arnjevima i ciradom, a da kažem još i to... neće biti prazna. Zatim, vući će ih četiri tegleća konja za koje ću poneti ormu. A šta kažete o nekoliko sekira, ćuskija, testera i jednom sandučetu dinamita? Tek da ne moramo sve raditi golim rukama.

Brajan samo podiže brašnjave ruke iznad glave i prevrnu očima dok Pat Vajgen oteže:

— A krevete, čoveče... nećeš li i njih dovesti na tim kolima?

Dobro raspoloženi ljudi večeraše,

a ujutro se razidoše svako za svojim poslom.

U predvečerje trećeg dana škripa točkova velikih konestoga kola najavi štalarov povratak na bonancu. Četiri snažna i zapenjena konja frktala su pošto ih Knast zauštavi na početku siromašnog logora.

— Kako je, narode? — veselo podviknu pritežući kočnicu. — Vidim, niste lenčarili dok sam pljačkao prodavnicu Birda Morela u Remsou. Dolazite da se pozdravimo!

Dvojica kopača polako izdoše iz potoka.

— Ko je sad ovaj, Brajane? — prenemagao se Pat Vajgen dok je Klemens zimogrižljivo trljao mokre noge zavrnutih nogavica do iznad kolena. — Da nije neki putujući trgovac...

— I to viskija, čoveče — dočeka Brajan. — Ukoliko odmah ne poručiš flašu...

Pat samo zalomi rukama i gotovo zakuka:

— O kakvoj porudžbini govoriš, do đavola. Odakle mi pare?

Brajan Klemens nakrivi glavu i lukavo začiklji očima.

— A da ga napadnemo? Valjda neće trčati po šerifa zbog jedne flaše.

Pat Vajgen je žurno navlačio čizme streljajući očima štalara koji je nešto tražio u stražnjem delu kola, a onda dograbi poveći kamen i dreknu iz sveg glasa:

— Ruke uvis, ovo je pljačka!

Knast nekako izvuče gornji deo tela ispod arnjeva i žurno podiže ruke iznad glave. U svakoj šaci držao je po flašu i tresao se kao prut.

— Molim... gospodo banditi, poštedite mi život!

Pat Vajgen se ukočio u grotesknom položaju sa izmahnutim kamenom iznad glave, a Klemens je izgledao kao da će ga sad udariti srčana kap.

— Polako, bogamu — siktao je prema čvrstom ortaku — ispustiće flašu.

Štalar se i dalje tresao jedva se suzdržavajući da ne prasne u smeh, a Vajgen samo raširi prste i kamen bubnu o zemlju.

Vajni trgovac pićem odmah iskristi šansu.

— Sad ste moji, banditi! — dreknu i baci flašu na Vajgena koji je vešto uhvati i počeo da petlja oko zapušača dok Klemens ozbiljno zakuka:

— A mene, hoćete li i mene dati tom... bocom, gospodine. Znaite, ja sam još opasniji bandit, bogami...

Sada se Knast uveliko tresao od smeha uz sve vidljiviju opasnost da mu flaša zaista ispadne iz ruke, pa Brajan požuri da mu je otme i junački nategne.

— Hej, banditu... stani malo — dođe red da i štalar ozbiljno jekne gledajući kako plavokosi momak guta žestoko piće kao vodu. — Daj flašu ili se vraćam u grad da prijavim pljačku. Uh, kakav cug...

Razveseljeni, momci mu utrapiše obe boce tapšući ga po ledima pa nesuđeni putujući trgovac sasvim izgubi dah.

— Ovo je... ovo je pokušaj ubistva. Raskidam ortakluk! — vrištao je dok su obojica razveseljenih momaka skakali oko njega kao Indijanci u ratničkom plesu. — Stani već jednom... i ja sam ožedneo.

Sva trojica se ubrzo nadoše kraj kola gde se Brajan po običaju prihvatiti da ispregne i namiri konje dok

su Pat i štalar uveliko istovarali robu.

— Šator, vreće za spavanje, ćebad, testere — brojao je Knast dodajući stvari Vajgenu koji ih je prihvatalo i nije mogao da se načudi tolikom bogatstvu. — A ovo je peć da nam onaj Brajan više ne peče hleb na kamenu.

Domalo, logor je poprimao veseliji i lepši izgled. Prvo su podigli šator i na dovučeno granje postavili ćebad i vreće za spavanje, a onda Brajan naloži peć i prihvati se vreće s brašnom.

— Sad ćete videti šta je pogača — razmahnu snažnim šakama meseći testo dok je Vajgen otvarao konzervu pasulja, a Pol sekao slaninu pripremajući je da je isprži u tiganju.

Sva trojica su se radovali kao deca. Pat i Brajan jer nedeljama nisu čestito jeli, a štalar zbog nove atmosfere toliko različite do dojučerašnjeg učmalog života u Remsou.

Ponašali su se kao da i ne znaju šta znači groznica za zlatom kada ljudi gube glave i mrze sve oko sebe strahujući i od najboljeg prijatelja. Neko novo osećanje ih je zbližavalo. Bilo je to prijateljstvo koje dvojica momaka nisu mogli da dožive među Mekejbovom opakom družinom, a ni štalar u učmaloj selendri koju su njeni stanovnici zvali gradom Remsou.

Pušeći iza večere momci su obavestili Knasta o radovima na bonanci.

— Pleter od pruća je završen — reče Brajan instinktivno pipajući noge još uvek utrnule od hladne vode. — Između njega i nasipa od stena nabili smo šljunak i glinu. Do ujutro će potpuno nestati vode iz odjaženog korita, a onda...

— E, onda će biti što bude — upade raspoloženi Knast. — Ako nađemo negete, načecemo onaj krčag starog »kentakija« što sam ga dovukao kolima. A ako ne nađemo... pa, ispićemo ga u svakom slučaju.

Zoru su dočekali na nogama i sa tavama za ispiranje u rukama. Na tri razna mesta u presušenom delu potoka Pat je zgrabio lopatom zemlju i sipao svakom u njegovu posudu za ispiranje, a onda su sva trojica uzeli pomalo vode iz plicaka i počeli da ljuljaju gvozdene tave. Polako su odlivali mulj dok Brajan ne povika:

— Hej, ortače... dodaj onaj krčag starog kentakija. Ja, bogami, nadoh prvi neget.

Obojica su, međutim, ćutala prosi-pajući pažljivo talog dok se i u njihovim posudama ne ukazaše zrnca zlata. Šakama su grabili novu vodu i izapirali sve redi talog dok im na dnu ne ostade čisto zlato.

— Ovaj ima bar pola unce — dah-ćući reče štarlar vadeći poveći neget koji je blistao na jutarnjem suncu. — Dađte da sastavimo sve tri tave i izmerimo zlato.

Odvagnuvši ga na malim terazi-jama, štarlar jedva protisnu reči kroz suvo grlo:

— Tačno šest unci, ljudi... ili 72 dolara. Odoh po krčag.

Kada su se uveče okupili kraj lo-gorske vatre Knast izmeri zlato i odgurnu terazije.

— Pola hiljade dolara, ljudi — pro-cedi češkajući čekinjastu, tri dana nebrijanu, bradu. — Ovo je zaista prava bonanca.

Brajan, zauzet oko pripremanja večere, samo klimnu glavom, a Pat odmah dodade:

— A sad da svedemo račun, or-tače. Koliko staje roba koju si dove-

zao iz Remsoua. Bar sad imamo čime da ti je platimo.

Pol zinu od čuda.

— Zar ti je do takvih sitnica? — gotovo dreknu, ali se Pat i ne po-mače s mesta.

— Dug, čoveče, nije sitnica. Reci cenu pa da platimo. Inače, kakvi bismo ti ortaci bili.

Bio je to još jedan od dokaza s kakvim se ljudima udružio. Do juče puka sirotinja, Brajan i Pat su hteli prvo da izmire dugove i tek zatim ravnopravno podele izvađeno zlato.

— Dobro — složi se štarlar — dužni ste mi stotinu dolara. Hajde, odvagni mi toliko zlata pa da razde-limo ostatak. A ujutro prekidamo posao...

Sada je na njih došao red da zinu od iznenađenja.

— Šta ti bi, Pole — jedva prevali preko jezika Brajan zauzet oko lo-naca i tiganja. — Pa tek smo po-čeli?

— Naravno, pametnjakoviću — odseče štarlar — i ja se slažem s to-bom samo mislim i malo unapred. Hajde, reci — dodade gledajući ga ravno u oči — je li sve zlato ovog potoka nagomilano baš jedino na ovoj parčeli?

Brajan obori oči zamišljeno zagle-dan u zemlju, ali se umesto njega javi čvrsti Pat Vajgen:

— Eh, sad je i meni što-šta jasno, mudrače — osmehnu se gledajući štarlara koji je prevrtao očima u ko-jima su skakale neke vesele iskre. — U redu, prekinućemo posao. Ali da znaš samo da bismo udarili ne-koliko kolaca uz obale potoka.

— I to uzvodno, molim — umeša se i Klemens važno klimajući gla-vom. — Kažu da je to nepisano pra-vilo svih uspešnih tragača. A mi smo, koliko vidim, na putu velikog i značajnog uspeha.

— Vidi, vidi nakezi se Knast — a malopre... što da prekidamo? Valjda je trebalo da sačekamo da nam se u komšiluku pojavi gomila ljudi sa lopatama i tavama i zaposedne najbolje parcele. I da znate, prekinućemo rad i po drugi put. Nalazište moramo prijaviti u gradu i od šerifa tražiti tapije na njih, zbog dokazivanja vlasništva.

Nema šta, bile su to pametne reči pa obojica zaklimaše glavama, ali je Brajan mislio da još sve nije utanačeno.

— Slušaj Pole... neka se ovo nalazište zove »kentaki« jer smo za njegovo otvaranje načeli onaj galon dobrog viskija iz tih krajeva, a da se ne bismo zamerili i ostalim dobrim kapljicama naredna dva nazovimo »burbon« i »stara vrana«. A kad odeš u grad da registruješ parcele, nemoj da to obaviš u salunu...

Vlasnik štale Pol Knast a sada i gazda najbogatijeg nalazišta na Sendi Kriku smeškao se i ispod oka posmatrao nove ortake kojima baš i nije bilo do veselja. Podsetili su se na Mekejbove momke rasturene po dolini, od kojih su mogli očekivati samo nevolje.

X

Sve više naroda je stizalo u Remsou preko prevoja kroz bespuće Blek Hilsa. Bivši farmeri koje je suša oterala sa njiva, kauboji koji su ostali bez posla pošto su doterali stada krava u Kanzas, avanturisti, lake žene, kockari i probisveti,iskusni tragači priučeni vestima o zlatonosnim nalazištima, lovci, traperi...

U gradu je vladala opšta gužva i niko nije mogao strancima reći gde sunalazišta. Jedini čovek koji se vratio iz brda bio je Pol Knast, ali je on

iskoristio vreme da nabavi namirnice dok mu je Čet Lejn spremio kola, zob i konje. Rano zorom nestao je ponovo u planini čudeći se šta bi pijanici Lejnu da ostavi alkohol.

Sada se ponovo obreo u gradu i odmah svratio do šerifove kancelarije.

— Hertgrejv je u brdima — reče stari pisar Beni Kojl koji je dobivao nekoliko dolara da beleži imena rođenih i umrlih građana Remsoua, čuva povremene zatvorenike i mete šerifovu kancelariju.

Smeškajući se Knast pogleda ćelavog starca koji je odnekud izvuкао neku staru zvezdu i prikačio je na otrcani prsluk pa brzo dodade:

— Možda mi Šejn i nije potreban kada si, eto, ti lepo zakićen — pokazaj glavom na značku na njegovim grudima. — Nego, grabi pero i hartiju. Upisaćeš nekoliko nalazišta.

Stari Beni razrogači kratkovide oči ali odmah spusti noge sa stola i iz ladice iščeprka pribor za pisanje.

— Dakle, piši ovako — diktirao je štalar — parcela »kentaki« ide na moje ime, »burbon« na Brajana Klemensa, dok je bonancu »stara vrana« zauzeo gospodin Pat Vajgen.

Plazeći jezik i šušajući suvim usnama, starac je škripao perom ispisujući okrugla velika slova u debelu knjigu na čijim koricama je pisalo »Popis stanovnika grada Remsou, Vajoming«.

— Da nisi pogrešio, Pole? — javi se pošto završi upis parcela. — Za ovoliki viski trebalo je da svратиš kod Hala u salun...

Štalar pregleda šta je upisano u knjigu i spusti pet dolara na izgrebanu ploču pisaćeg stola.

— Ovo za tvoj trud, Beni — reče nameravajući da krene iz kancela-

rije, kada na vrata ulete cela gomila unezverenih ljudi i zagalami:

— Hej, o kakvim to nalazištima govorite?

Sve više ljudi se kupilo u šerifovoj kancelariji pa se štarar izmače gotovo do samog zida, a Beni pokuša da zaklopi knjigu.

— Stani malo — dreknu neki krupni farmer i tresnu ručardom po stolu zbog čega starac odmah ostavi svesku. — Baš nas interesuje šta piše unutra.

Još mnogo ljudi pokuša da se dokopa starčevog upisnika pa i pocepaše neke od listova, a onda Beni dograbi skraćenu sačmaru sa stalka za oružje koji mu se nalazio iza leđa i čutke zateže udarače. U sveopštoj gužvi samo oni najbliži čuše karakteristični kliktaž zapinjavanja oružja i ugledaše opasni skatergan uperen u sredinu grupe kraj stola pa neko dreknu iz sveg glasa:

— Polako, ljudi... ovaj matori jarrac će nas pobiti kao zečeve.

Oni najbliži ostaviše svesku i počеше da potiskuju ljude iza sebe, a priliku iskoristi štarar koji dohvati drugu dvocevku i nateže okidače i ne znajući ima li u cevima municije.

— Natrag, do đavola! — povika sevajući očima i zakorači prema uplašenim ljudima od kojih mnogi podigoše ruke uvis i već ozbiljnije natisnuše unazad. — Svi napolje... miting ćemo održati ispred kancelarije.

Već su neki od ljudi počeli da izlaze napolje pa se i oni najgrlatiji pokolebaše i pokunjenih glava krenuše prema vratima.

— Šta da im kažem, Pole? — prosikta stari pisar gledajući ispod oka visokog štarara. — Gde je, do đavola, taj vaš potok na kome ste prijavili nalazišta.

Sada je i štarar bio u nedoumici. Ako ih odvede na Sendi Krik, rulja će se dočepati najboljih parcela čime bi starosedeoci Remsoua najverovatnije bili veoma oštećeni. Nešto je morao smisliti, ali je najpre trebalo da dobi je vremena. Zbog toga se tiho obrati zameniku:

— Čim izadem na trem, briši kroz stražnji izlaz kancelarije i zovi mi Lejna iz štale. Možeš li to krišom uraditi, Beni?

Starac čutke spusti okidače i ostavi skatergan na policu a zatim nestade kroz hodnik od ćelija prema stražnjem izlazu.

Uzdahnuvši, visoki štarar zakorači na trem gde se već okupilo najmanje stotinu novodošlih građana koji su žučno komentarisali vesti o zlatonosnim nalazištima.

— Dokle ćemo ovako da čekamo? — začu se uzvik iz gomile koja mu odgovori snažnim i opasnim mrmljanjem. — Dok mi ovde dreždimo...

— Mir, ljudi! — povika Pol Knast umirujući rukama uzrujanu gomilu. — DERNJAVOM nećemo ništa postići.

To je bilo dovoljno da se mnoge usijane glave malo ohlade pa štarar nastavi strogim glasom:

— Ljudi... baš sam se vratio iz brda odakle vam donosim dobre vesti...

— Jiiipi! — prodera se neki bradonja, ali ga odmah učutkaše muvaajući ga pesnicama u rebra.

Knast sačeka da se stiša gužva i polako nastavi:

— Najmanje deset vodotoka još nije zauzeto u dolini dugoj gotovo stotinu milja i isto toliko širokoj. Dakle — značajno zastade mereći zainteresovana lica i užagrene oči ljudi opsednutih zlatnom groznicom — za svakog ima mesta da iz-

bere i označi parcelu u obliku kvadrata sa stranicama od stotinu metara. Samo... neću se ni pomaći sa ovog mesta ako mislite da idete kao rulja poludelih tragača. U interesu pravičnosti...

— Ma ostavi pravičnost i vodi nas već jednom — začu se povik iz stražnjih redova kome se odmah pridružiše i neki mračni tipovi postrojeni gotovo na sredini ulice:

— Dosta pričanja... hvataj konja i napred u brda. Ili ćemo te mi požuriti!

Za trenutak je nastala opasna situacija koja je mogla da se završi opštom gužvom i tućom jer neki od smirenijih ljudi već stegoše pesnice pogledajući prema galamdžijama, kada Pol trgnu revolver i opali hitac uvis.

— Mir, bogamu! — prodera se koristeći tajac koji nastade posle grmljavine njegovog kolta. — Povešću vas čim formirate komitet kopača. Šta mislite... u brdima nema prodavnice. Morate poneti alat, hranu, piće, čebad... ne možete samo bezglavo jurnuti u toliku pustoš. Zato, napred u Halov salun. Sastanak počinje za deset minuta.

Sada se videlo kako se sa ruljom raspamećenih ljudi može manipulirati. Gurajući se i gazeći međusobno, većina odmah krenu prema krčmi, a ubrzo potrčaše i oni zaostali kako ne bi propustili priliku za odlazak. Ispod oka Pol vide kako preko ceste nestaju Beni i bivši pijanac Čet Lejn koji ga je zamenjivao u štali.

— Šta je gazda? — pomalo zadighano zapita plećati momak podnadulog lica sa kojeg su sada gledale nešto veselije oči. — Beni kaže da se spremam za put.

— Naravno, momče — odmah će Pol Knast vrpoljeći se po kancela-

riji. — Moraš odmah u brda, na Sendi Krik...

— A konji... puna ih je štala? — preseče ga zamenik zabrinutog lica.

Knast mahnu rukom i gotovo dreknu:

— Mani konje, bogamu. Imamo prečeg posla. Hitno moraš u planinu. Na Sendi Kriku naći ćeš dvojicu stranaca. Zovu se Pat Vajgen i Brajan Klemens. Reci im da sakriju zlato i ukoliko naidu novi kopači sruše branu i potope odjaženi deo korita. Nadalje — jedva predahnu osluškujući galamu s ulice — neka obeleže nekoliko parcela uzvodno od »stare vrane«...

— Bogami, gazda, s tobom nešto nije u redu — smrsi iznenađeni Čet Lejn. — Da ja pominjem viski i nekako, ali ti...

— Ama nije viski nego ime parcele! — dreknu štalari i nastavi nešto tišim glasom — Nova nalazišta nazovite imenima nekoliko saveznih država, a imena vlasnika ćemo naknadno uneti u Benijevu knjigu. Važno je, čoveče, da blagovremeno zauzmemo mesta. To ćete učiniti vas trojica dok ja odvedem ovu rulju u drugom pravcu, što dalje od Sendi Krika.

Nekadašnji pijanac, čovek koji je radio sve poslove koje niko nije hteo da obavi kako bi zaradio koji dolar za piće u Halovom salunu, sada je shvatio da mu gazda Pol daje izuzetno važan zadatak. Ali, već je sličnu obavezu dobio pre nekoliko dana i zbog toga reče:

— Sve sam razumeo, ali... kako ću ostaviti, same, štalu i konje. Ti reče da ćeš ponovo u brda, gazda.

Pol je osećao da se već isuviše dugo zadržao u šerifovoj kancelariji pa, pomalo nervozno, odbrusi plećatom momku:

– Bogamu, Čete... zar ne shvataš u kakvom smo škripcu. Nadi koga bilo da te zameni za koji dan i jaši što pre...

– A može li to da bude žena? Snažna i hrabra žena koja je doterala farmerska kola preko planine. Zove se Kim Varen i...

– Slušaj Čet... nije važno koga ćeš ostaviti da donese životinjama kofu vode i nabaci naviljak sena u jasje. Samo, kreći već jednom. I ne zaboravi da kažeš... iznad »stare vrane«.

– Dobro, de... bar ću se naziva viskija sećati celog života. Kad dođeš na Sendi Krik naći ćeš sve parcele tačno obeležene. Nećemo zaboraviti nijednu državu... od Konektikata do Nevade.

Odahnuvši, Pol klimnu glavom dvojici ljudi i žurno napusti šerifovu kancelariju.

Pola časa zatim jahao je na čelu povorke uzrujanih i namrgođenih kopača zahvaćenih zlatnom groznicom. Većina ih se jedva suzdržavala da ne jurne napred i tako se pre svih dočepa dobrih parcela. Ali, nisu znali kuda da krenu i morali su strpljivo da prate tog visokog momka koji je jahao na čelu povorke.

Veče ih je zateklo poverljivo u brdima u severoistočnom pravcu od Remsoua. Niko od njih nije znao za Sendi potok niti u kom pravcu se on nalazio, ali je nervoza povećana onog časa kada je Knast naredio zastanak radi noćenja.

– Bili bismo budale kada bi ovde sačekali zoru – sašaptavala su se trojica krupnih momaka koji su se držali stalno zajedno. – Samo popustite kolane i ne rasedlavajte konje. Krećemo čim se smrači.

Mada su razgovarali šapatom,

ipak su ih pratili pogledi najbližih suseda.

– Pazite na njih, ne smeju nam umaći – upozori ljude oko sebe krupni farmer koji je predvodio grupu kopača u šerifovoj kancelariji. – Čim mrdnu, odmah za njima. Ne smemo dozvoliti da nam koje-kakva bagra otme najbolje parcele.

I ostali su slično mislili mrzovoljno se zamotavajući u čebad. Neki su, držali uzde u rukama želeći da im konji u svakom trenutku budu pri ruci, a skromna vatra je gorela jedino pred grupom okupljenom oko Pola Knasta.

– Mnogi samo čekaju povoljan trenutak pa da zbrišu – reče neki mršavi čovečuljak koji se nije odvajao od tave i lopate.

– Čekaju – kao eho začu se šapat oko vatre i mnoge oči odlutaše prateći senke u sablasno tihom logoru.

Pol se pravio da je veoma zabrinut pa odmah dodade:

– Ljudi, to nikako ne smemo dozvoliti. Inače...

Nije bilo potrebno da naglašava šta bi se dogodilo ukoliko bi ujutro logor osvanuo bez polovine kopača pa se ljudi oko vatre još više uznemirše.

– Hej, pogledajte – tiho će onaj kopač sa tavom i lopatom – čini mi se da neki kreću.

Svi poskakaše gledajući u pravcu gde je pokazivao rukom i gde su se videle senke u pokretu, a čovečuljak sa lopatom šmugnu prema drvetu gde mu je bila vezana mazga.

– Ja odoh – začu se njegov promukli glas što je bio pravi signal za opštu pometnju.

Uznemireni ljudi, opsednuti groznicom za zlatom, gurali su se zauzdavajući konje ili pritežući kolane i

kao bez duše kretali za trojicom kopača koji su prvi napustili logor.

Ponegde planuše baklje krišom pripremljene za večernje jahanje i ceo logor bio je u pokretu i opštem haosu. Ljudi su se dovikivali, psovali i saplitali u mraku, konji su frktali i otimali se, ponegde je sa samara kliznuo tovar i po kamenju tandrkala su sita za ispiranje ili lopate kratkih držalica.

— Džo, gde si! — vikao je neki promukli glas, ali mu se niko nije odazvao. Džo je, zahvaćen opštom pometnjom, već zbrisao žureći da se dokopa obale nekog nepoznatog potoka i u njegov pesak zabije lopatu i zagradi bogatstvo.

Za nekoliko trenutaka logor je ostao sablasno pust, a kraj napola ugase vatre sedeo je Pol Knast i zadovoljno se smeškao.

— Ko zna, možda tamo gde ste krenuli i ima zlata — mrmljao je — ali je najvažnije da se Sendi Krik nalazi sasvim na suprotnoj strani. Pa... mnogo sreće, život je ionako samo velika igra u kojoj vaše lopate, kada ste već zaboravili da mogu poslužiti za obradu njiva, ostaju kao sredstvo za kopanje zlata a možda i vlastitog groba.

Umoran, oko podne je stigao do potoka. Umesto zlata dočekali su ga barutni dim i jecaji umirućih ljudi.

Krupne negete obavezno su pratili krv i smrt.

XI

Uprkos grozničavom radu Den Bronk, Džimi Rajdel i Tim Flejk nisu za tri dana izaprali više od pedesetak dolara. Besan kao ris, grdosija Džimi odjednom baci lopatu i iskorači iz potoka.

— Prokleti baksuzi — otpljunu prema grobovima ridokosog Mata i Eda Portera — badava smo ih ohladili i prisvojili parcelu. Ovde nema zlata.

Toga su već odavno bili svesni i ostala dvojica ali su ipak uporno ljuljali svoja sita za ispiranje i badava buljili u njihova dna. Ponekad su nalazili nekoliko listića ili zrnce zlata, ali se bonanca očigledno nije isplatila. Bio je to čist mućak.

— A da probamo na drugom mestu? — javi se mrzovoljni Flejk koga je počela da hvata kostobolja.

— Nije ovo jedini potok u celom kraju.

— Naravno da nije — grmnu Rajdel uvek oran za svađu. — Samo, gde je onaj sa negetima? To ja tebe pitam.

Ni Timu Flejku nije mnogo trebalo pa da se nakostreši kao jež.

— Da se ti to ne dereš na mene? — prosikta primičući ruku kundaku revolvera. — A čoveče?

Grdosija steže ogromne pesnice da mu pobeše članci na prstima i zakorači sikćući kroz zube:

— A kako misliš da mi to zabraniš...

— E sada je dosta — dreknu Den Bronk kome je bilo svega preko glave, i pogrešno odabranog nalazišta i stalne svađe među partnerima. — Prestanite da se glupirate. Bolje mućnite glavama da vidimo gde bismo potražili bolju parcelu.

Rajdel nekako zastade, a Tim malo odmače ruku od kolta pa se obojica zagledaše u ridokosog momka.

— A kako to misliš, Dene? — pri-pita Džimi ne uspevajući da se do-seti nikakvog pametnog predloga.

— Gde da nađemo tu bonancu?

Polako motajući cigaretu Bronk

je gledao negde u daljinu i odsutno mrmljao:

– Kada smo se razilazili, jedino su Klemens i Pat Vajgen krenuli na jug, a pošto se nisu vratili...

– Verovatno su naišli na bogato nalazište – upetlja se Tim Flejk. – Da li i ti misliš tako, Dene?

– Aha – smrsi momak vukući poslednje dimove iz opuška, a Rajdel ne izdrža nego se razvika da se orilo po celom nalazištu:

– Pa šta čekamo, do đavola! Krećimo već jednom.

Bronk zgazi opušak i odmah zakorači prema konju i sedlu bačenom u senku kržljivog drveta, a Tim razvuče kroz stisnute zube:

– Bogu hvala, Džimi... i ti reče jednu pametnu.

Jašući stalno na jug, do Sendi Krika su stigli pred podne i ubrzo primetili dim logorske vatre. Krenuli su uzvodno, naleteli na parcelu Pola Knasta i ugledali kosi nasip koji je odvodio tok rečice sa blatnjavog radilišta.

– Ovo nisu badava uradili – promrmlja Tim Flejk zaboravljajući na kostobolju. – Kažem vam... ta dvojica su našla pravu bonancu.

– Samo, gde su, bogamu – pso-
vao je Rajdel žmirkajući po okolini
sitnim očima uraslim u salo. – Da
su negde dalje krenuli ne bi ostavili
neugašeno ognjište.

Den Bronk se, međutim, pitao koliko su zlata izaprali iz rečnog mulja i gde su ga sakrili. Video je šator, kola, bogatu opremu i zbog toga bio uveren da se uz njih dvojicu nalazi još neko čiji je duboki džep omogućio nabavku ovolikih stvari. A to bez dobrog razloga niko ne bi učinio.

– Ljudi, ovo je bogato nalazište – konačno progovori sjahajući s konja. – Ako ovde rade Brajan i

Pat, onda su se uortačili sa nekim trećim jer nisu imali ni prebijene pare kojom bi nabavili skupu opremu. Kažem vam... ovò je prava bonanca.

Džimi je jedva shvatio šta Den govori i baš se spremao da nešto opsuje zbog slabe sreće koja ih stalno prati, kada se javi Flejk:

– Za mene... to je izdaja. Umesto da nam jave o bogatom nalazištu, prodali su se nekom strancu. Baš ih briga što mi gladujemo i lutamo bez ijednog negeta.

– Tako, dakle... – konačno grunu Rajdel besneći kao razjareni grizli. – Obojicu ih treba pobiti. Bitange...

I ostala dvojica su psovali besno sevajući očima. Zavist im je pomutila svest i ugasila poslednju iskru drugarstva uveliko poljuljanog tokom proteklih dana u kojima su trpeli samo neuspehe.

– Nisu otišli daleko – derao se Rajdel i sva trojica se ponovo na-
doše u sedlima držeći spremno
oružje. – Potražimo ih.

Nisu, međutim, trebali ni da se pomere jer su se baš tog trenutka niz potok vraćali njihovi dojučerašnji partneri. Za njima je, ne sluteći nevolju, sa sekirom preko ramena išao Čet Lejn.

– Evo izdajica! – kriknu Džimi i brzopleto opali na Pata kome kuršum samo očeša mišicu i svali ga u potok.

A onda zapraštaše koltovi Tima Flejka i ridokosog Dena Bronka.

Prva dva kuršuma izrešetaše Brajana Klemensa koji ipak uspe da potegne revolver ali njegov hitac, upućen onemoćalom rukom, samo bezopasno zviznu iznad njihovih glava.

Čet Lejn uopšte nije bio naoružan. Osim sekire, nije imao ništa

čime bi se odupro napadačima i zbog toga se baci u stranu i otkotrlja do nekog šiblja kroz koje su zviždali kuršumi napadača.

To je, na neki način, omogućilo Patu da se dočepa korenja nekog drveta koje je raslo uz samu obalu i za trenutak zakloni od pogleda napadača. Dok je grabio kolt iz futrole, pitao se nije li mu se ovlažila municija, a onda primeti krupnog Džimla Rajdela koji krvnički podbode konja i uz vrisak krenu prema Lejnovom zaklonu.

— E nećeš — procedi stameni čovek i poteže obarač. Iz cevi starog kolta suknu narandžasti plamen a teško zrno tresnu grdosiju posred grudi i svali ga iz sedla.

— Baš dobra municija — smrsi i požuri nekoliko koraka uzvodno menjajući mesto, a kiša kuršuma zasu korenje drveta iza koga se do malopre krio. Pogledom je tražio preostalu dvojicu koji su odmah sleteli sa konja i uhvatili zaklone ispred logora.

Čet Lejn nije samo zabio glavu u zaklon prepuštajući Vajgena svojoj sudbini. Očajnički je mislio kako bi se dokopao revolvera koji je ležao nekoliko koraka od izrešetanog Klemensa, a onda se seti sekire i onako sa zemlje zavitla je ulevo od sebe.

Teško oruđe tresnu o neko stablo i skrši šiblje obraslo pored njega pa obojica napadača osuše brzu paljbu verujući da beži kroz šikaru.

To je Četu bilo dovoljno da skoči iz zaklona i baci se prema oružju koje dokopa obema rukama. Nije to više bio pijanac tela izmoždenog od alkohola i neurednog života nego nekadašnji teksaški borac, čovek odrastao uz konja i oružje, spreman da se suprotstavi svakoj nevo-
lji i svakom protivniku.

Nije se ni za trenutak zadržao na čistini nego nastavi da se kotrlja dok ne naleti na ovelik kamen obra-
stao mahovinom i sklupča se iza njega.

Hitra senka koja je izletela iz žbunja i zakotrljala se čistinom pokazala je Flejku i Denu Bronku koliko su pogrešili rešetajući žbunje sa desne strane pa obojica okrenuše oružje u suprotnom smeru gde se iza kamena krio Čet Lejn.

— Štiti me vatrom — reši se Bronk da skрати stvar i skoči iz zaklona zaboravljajući da je u igri Pat Vajgen koji je ispuzao iz potoka i naslonio ruku s oružjem na travnatu obalu.

Baš tada je krenuo Bronk i našao mu se na nišanu dok je Flejk besomučno gađao kamen iza kojeg se krio bivši pijanac. Uz jeziv zvižduk od kamena su se odbijali kuršumi ne dajući pomoćniku štalara iz Remsoua ni da nos pomoli iz zaklona.

Den Bronk je u nekoliko skokova uspeo da se postrance približi kamenu, i već ugledao sklupčane Lejnove noge, pa podiže cev revolvera, kada iz potoka prasnu i drugi hitac i Bronk se, gubeći kolt iz ruke, zavrte oko sebe a onda tresnu o ledinu.

Sad su se protiv reumatičnog Tima Flejka našla dvojica protivnika od kojih je onaj iza kamena mogao da ga drži pod vatrom, a Pat iskoristi obalu i privuče mu se sa strane. Ocenivši u magnovenju šta ga očekuje, on škrgutnu zubima i opali poslednja dva metka koja su mu preostala u dobošu oružja, a onda skoči i vijugajući kao zec, potrča udesno.

Do spasonosnog grmlja delilo ga je još nekoliko koraka i Flejk je imao lepe izgleda da se spase. Šiblje

kraj potoka smetalo je Vajgenu da ga dobro vidi, a drugi momak je ležao glave zabijene iza kamena i do sada nije opalio ni metak.

Ali, Timu Flejku nije bilo suđeno da se dočepa zlata i preživi današnji dan. Bivši pijanac Čet Lejn, kome je jedan dečak povratio veru u život, sada ga je gledao niz cev Klemensovog starog kolta i polako zatezao obarač. Pucanj grmnu iznenada začudivši i samog strelca i Flejkovo vižlavo telo tresnu o zemlju prostreljenih leđa.

Na Sendi Kriku prestade pucnjava. U jezivoj tišini samo se čulo jecanje umirućeg Flejka, a onda i promukli glas štalara Pola Knasta:

— Šta se ovde događa, ljudi?

Čet Lejn se polako podizao iza kamena pipajući rebra ozleđena od pada na zemlju dok je Pat Vajgen, okrvavljen i pocepane košulje, izlazio iz potoka.

— Okršaj, ortače — javi se Knastu koji umorno sjaha sa zapenjenog konja kome su drhtale noge od napora. — A što ti tako izmori kljuse?

Štalar pogleda ustreljene ljude koji su ležali na prostoru od jedva nekoliko koraka. Pored Brajana Klemensa video je dvojicu nepoznatih ljudi dok je treći, izvaljen gotovo uz rub šumarka, baš prestao da jeca.

— Ko su ovi ljudi? — upita Pata ne shvatajući razloge obračuna i baci mu duvankesu koju snažni čovek prihvati i počeo da zavija cigaretu samo jednom rukom.

— Moji bivši kompanjoni, Pole — razvuče Vajgen tražeći sumporaču iza trake otrcanog šešira. — Bolje rečeno... banditi opsednuti zlatnom groznicom. Odnekud nabašao našu parcelu i pripućaše čim smo se pojavili sa gornjeg toka

gde smo omedili nova nalazišta. Ja sam oborio dvojicu, a Čet onog kraj šume. Samo... poginuo je i Brajan dok je pokušao da im se sam suprotstavi. Eto, nismo čestito ni počeli da ispiramo, a zlato već odnese četiri života.

Pognute glave i bez reči Čet Lejn pride drvenoj rampi gde je stajala jedna lopata i krenu prema ivici šume. Tu su ih sahranili, a Pat Vajgen reče previjajući ranjeno rame:

— Ovo nije zlatna dolina, nego dolina smrti.

Pred najezdom rulje kopača koja se kao lavina sručila u dolinu pojedinačni kopači počeo da se osipaju i napuštaju bonance a da nisu uspeli ni da se uvere da li u pesku njihovih potoka ima zlata ili ne. Mnogi su želeli da sačuvaju živu glavu ispred ljudi zahvaćenih zlatnom groznicom, koji su silom nastojali da osvoje parcele.

— Za mnom, ljudi — zvao je grupu istraživača vođa karavana Ridž Barington vodeći nekoliko osedlanih konja. — Bežimo iz ove ludnice.

Manji broj ga je odmah poslušao grabeći samo najnužnije stvari, ali su neki zaostajali nadajući se da će ih mimoići najezda pohlepnih bradonja koji su u sve većem broju dolazili s brda.

Ali, nade su im bile uzaludne. Udarcima kundaka ili pucnjavom bili su terani sa nalazišta, mnogi ranjeni ili prebijeni.

Za to vreme Baringtonova grupa jezdila je na jug i ubrzo u centralnom delu doline, najbogatijem vodotocima, gde je bilo logično pretpostaviti da ima i zlata, više nije bilo nijednog kopača iz njihovog karavana.

Kako su nailazili na potoke, tako su se novi kopači zaustavljali i najezda je postepeno jenjavala. Opijeni pomamom za zlatom oni su zastajali na prvom mestu koje im je ličilo na bonancu i odmah se prihvatali ispiranja peska. Ništa više ih nije moglo pokrenuti napred. Svima je samo žuti metal bio pred očima. A on se, mislili su, nalazio baš u potoku na čijim obalama su se zaustavili.

Trojica mračnih tipova koji su prvi napustili šumski logor i izazvali noćni marš napola poludelih kopača, sada su ćutke navalili na grupicu farmera koji su nevešto lju-ljali svoja sita zauzeti ispiranjem peska. Kundacima i noževima naterali su ih u bekstvo a onda oborili njihove znakove i postavili svoje kolčeve pobijene u zemlju u grupi od po tri komada.

— A sada na posao — reče plećati čovek sa brazgotinom preko celog lica. — Ovde mora da ima zlata inače se oni bednici ne bi zadržali na ovom potoku.

Ubrzo, pognuti nad sitima, radili su ne dižući glave, ali je rezultat ispao mršav. Još uvek nisu mogli da se sete da je nekadašnjim farmerima, odraslim u većitoj bedi i besparici, već nekoliko zlatnih pesaka nadenih u pesku potoka, predstavljalo pravo bogatstvo.

U stvari, nalazište je bilo gotovo bezvredno i trojica bradonja su tek sutradan ustanovili pravo stanje siromašne bonance.

— Ovo je batal posao — jeknu jedan od njih bacajući tavu u kojoj se nalazilo zlatne prašine za jedva dolar ili dva. — Bolje da se gubimo negde drugde. Samo se uzalud mrznemo i grbačimo.

Mrzovoljni i ljutiti, uveče su se

deli za mršavom večerom buljeći u plamen vatre koja je dogorevala. Polugladni i bez duvana bili su orni jedino za svađu. Samo, od toga je bilo malo koristi. Trebalo je ići dalje, tražiti bogatija nalazišta. Neko mora da je naišao na pravi zlatonosni potok.

— Ja ujutro krećem — mrzovoljno smrsi onaj s brazgotinom umotavajući se u pocepano ćebe. — Ovo je samo blatnjava rupa a ni kakva bonanca.

Ostala dvojica ćutke klimnuše glavama i razidoše se smeštajući se oko vatre. U sebi su psovali zlu sreću koja ih je navela na pogrešno nalazište, ali su se još uvek uzdali da će naći neki izdašniji potok.

Tako je to, na žalost, bilo sa zlatom. Mnogi su prošli još gore. Nisu se obogatili, a gubili su glave.

XII

Skrivena u nešto višem i krševitom kraju, dolina starog trapera Teda Monroua ostala je nekako postrance od navale kopača. Nikome nije padalo na pamet da se vere uz strmo ždrelo na kome je udružena grupa prvih istraživača nameravala da podigne branu i iskoristi kanjon za vodenu akumulaciju.

Spuštajući se kroz ždrelo, potok je vijugao dolinom i na njemu je zimogrižljivi Dajk Čambers našao bogatu bonancu oko koje su sada obeležili parcele Hari Mekejb i Glen Saliven ne mareći mnogo za ostale članove svoje družine. U potoku je bilo zlata i oni su ga se doćepali. Za ostale ih nije bilo briga.

Sada su dobili i nove susede: ru-lju kopača zahvaćenih zlatnom groznicom koji su, posle cele noći

provedene u pentranju preko brda i urvina, uspeli da se sjure u dolinu. Kako je koji stizao tako je obeležavao nalazište, a krupni farmer, Džošua Smit koji se u Remsou istakao cepanjem Benijeve knjige-registra, nabasao je na brkatog Glena Salivena.

— Oh, konačno — jeknu zbacujući sa sedla alat za ispiranje peska i popusti životinji kolan. — Da vidimo šta ovde ima.

Iznenaden njegovom pojavom, a pogotovo zaustavljanjem na obeleženoj bonanci, bivši zamenik vode kopača iz istočnog Blek Hilsa zinu od čuda.

— Je si l' pri sebi, čoveče. Ovo je moja parcela. Gubi se!

Krupni farmer ga i ne pogleda nego poče lopatom da razgrće pesak. Negde je čuo da je bolje ukoliko zagrabi šljunak iz donjeg sloja pa je dobro pazio da tako i uradi.

Besan kao ris, Saliven ostavi rad i pojuri na uljeza uspevši da ga pesnicom zakači u rebra. Onako pognut, farmer odlete na kolena i ljutito izmahnu kratkom lopatom zakačivši postrance brkatog čoveka koji zatetura i pljusnu u potok.

Dok se klizao po oblucima u pličaku nastojeći da ustane, farmer se podiže i s lopatom podignutom iznad glave jurnu u napad. Izgledalo je da Salivenu neće biti spasa jer je uspeo tek da se osloni na kolena, ali grmalj nalete na klizavo kamenje i koliko je dug tresnu pored Glena u potok.

Sada su se uhvatili tukući se i valjajući po pličaku. Voda i blato su prskali na sve strane, a borci dah-tali jedva se dižući posle teških udara.

Uzvici boraca i buka borbe privukoše pažnju krležavog Dajka Čambersa koji je zimogrožljivo ceptao

pokušavajući da upali vatru kako bi se malo ogrejao posle stajanja u hladnoj vodi tokom celog prepodneva.

— Šta li je to, zaboga? — mrmljao je dok je žurio prema Salivenovoj bonanci, a onda ugleda razbesnele borce, pocepane i gotovo obnevi-dele od udaraca.

— Prestanite, prestanite — vikao je skačući po obali nemoćan da šta uradi jer mu je oružje ostalo na parceli, a onda ugleda lopatu koja je farmeru ispala u pličak.

Gazeću vodu do kolena dograbi je i izmahnu ali umesto napadača, pogodi u glavu Salivena koji se kao mrtav svali u vodu, a nepoznati farmer iskoristi priliku i zajaši ga ne dozvoljavajući mu da se pridigne.

— Puštaj ga, udaviće se! — vrištao je i dalje mališan oblećući oko plećatog momka a onda se seti lopate u rukama pa i njega tresnu po glavi i obori u vodu.

Posrćući kao pijani, borci se nekako iskobeljaše iz mulja i isteturaše na obalu. Farmer je četvoro-noške izlazio iz vode kašljući i pljujući ali je za Salivena još uvek bio opasan protivnik pa zbog toga požuri prema mestu gde mu se nalazilo sedlo i oružje i mokrim rukama dokopa vinčesterku.

— Gubi se sa mog nalazišta! — povika promuklim glasom ubacujući metak u cev. — Nestani, do đavola, ili ću te izbušiti kao rešet.

Prebijen i pod pretnjom zapetog oružja, čovek otetura do konja i povede ga niz potok, a Saliven se okrenu Dajku i krvnički ga pogleda:

— Što me udari, budalo — rezao je opasno mu se primičući što čovečuljka natera da zadrhti od straha dok se povlačio prema potoku.

— Nisam hteo, omaklo mi se —

mućao je vukući i dalje kratku lopatu. — I njega sam...

— A sad ću ja tebe — prodera se Saliven zakrvavljenih očiju i zamahnu desnicom od čega čovečuljak pade u vodu.

Ošamućen, zbunjeno je gledao brkatog Salivena koji je skinuo košulju i cedio je dok mu se sa temena slivao tanak mlaz krvi.

Samo, nije ovo bio jedini okršaj koji se tog dana zbio u dolini zlata na obroncima Blek Hilsa. Posvuda su se uzrujani ljudi sukobljavali oko parcela, krvnički tukli zbog sitnica, pretili oružjem. Opšti haos vladao je duž potoka sve dok nije pao mrak i umorne i ogorčene ljude naterao na počinak.

Ujutro je, naravno, sve nastavljeno kao i dotad. Razočarani slabim rezultatima prvih ispiranja, mnogi su napuštali zauzete parcele i bezglavo jurili tražeći nove sudarajući se sa kopačima koji su već na njima radili.

Već posle nekoliko dana situacija je, u glavnom, bila jasna. Osim na Sendi Kriku i bezimenom potoku ispod ždrele strmog kanjona, ni na jednom vodotoku nije bilo zlata koje bi garantovalo uspešnu eksploataciju. Mnogi su razočarano napuštali kraj žureći nizbrdo prema Kasteru. Nadali su se da će naići na bogatije bonance pa je nastala nova panika i trka za pronalaženjem izdašnijih radilišta.

Prokletu zlato ponovo se poigralo sa ljudima donoseći samo malobrojnim bogatstvo, a većini nevolje i ogorčenje. Da se i ne pominju oni koji zbog njega izgubiše i živote.

Zahvaljujući čvrstoj ruci Pata Vajgena i šerifa Šejna Hertgrejva, koji je među poslednjim uspeo da obeleži parcelu, na Sendi Kriku rad se odvijao punom parom. Parcela

»stara vrana« čiji je vlasnik bio nesrećni Brajan Klemens, pripala je udovici Kim Varen i ljudi su se dogovorili da svako po jedan dan radi na njenom nalazištu, a izaprano zlato Vajgen i Pol Knast su odvajali na stranu.

Ceneći Knastov uspešni sistem pregrađivanja potoka i ostali su podigli slične brane pomažući pri tome jedan drugome. Uopšte, duh zajedništva i dobrih susedskih odnosa zahvatio sve kopače koji su odmah formirali komitet za zaštitu rudarskih prava i grupu naoružanih ljudi uvek spremnih da stupe u akciju ukoliko bi se pojavili pljačkaši bonanci, većita opasnost svih zlatonosnih nalazišta.

Ali, sve što je lepo kratko traje. Tako su ljudi od vajkada govorili i to se pokazalo tačnim i u njihovoj zlatonosnoj dolini. Na mnogim parcelama ubrzo je nestalo zlata i ljudi su još samo čeprkali po udaljenijim mestima daleko od potoka, uglavnom ne nalazeći ništa.

— Slušaj, Pate — reče jedne večeri štalar Knast svom ortaku dok su sedeli kraj vatre i pušili posle večere — meni ostade samo onaj sprud u kome doduše ima nešto zlata ali mi se ne isplati da zbog njega dalje gubim vreme u brdima. Čovek mora da misli i na budućnost. Pošto smo pokupili negete, ovde samo gubimo vreme. U Remsou me čeka štala o kojoj već mesecima vodi računa udovica Varen.

Čvrsti čovek ispod oka baci pogled prema grobovima gde je ležalo i telo njegovog druga Brajana Klemensa kome nije bilo suđeno da se obogati iz peska Sendi Krika.

Uzdahnuvši, klimnu glavom i tiho reče:

— U pravu si, Pole. Bar što se tebe tiče. Imaš siguran posao u gradu i

potrebno je da se pobrineš da ljudi i namernici i dalje imaju gde da smeste svoje konje. Ali, šta da radimo ja i Čet? Džepovi su nam, dođuše, nabijeni zlatom, samo još nismo odlučili šta s njim da započnemo. Šta bismo, na primer, mogli da uradimo sa tolikim kapitalom u selendri kao što je Remsou?

Štalar je klimao glavom ne znajući šta da mu odgovori. Za vreme zajedničkog rada uverio se da je Pat Vajgen pouzdan drug i vredan čovek. Sada je dokazao da nije pohlepan i da mu bogatstvo nije udarilo u glavu.

Na suprotnoj strani vatre sedeo je Čet Lejn koji se javi pomalo promuklim glasom:

— Godinama sam sanjao o nekoliko dolara koje bih odmah zapio u Halovom salunu, a sada imam toliko para da bih mogao kupiti krčmu i napijati se do kraja života. Samo, šta mi vredi sve to. Ostavio sam piće.

— I to zbog jednog deteta — osmehnulo se štalar.

Sumrak je već osvajao kada se začu topot kopita i trojica prijatelja čutke zgrabiše puške razilazeći se od vatre.

— Hej, ljudi... ima li koga? — začu se uzvik i na drugu stranu potoka dojahao Džef Dalas, Skoun, Volkot i lepa bankarka Džoj Braters. — Možemo li preko vode?

Prepoznavši mladića, Knast izađe iza drveta i vrati kolt u futrolu.

— Naravno, uvek se radujemo takvim gostima. Dobro veče, gospodo Braters. Kako napreduju poslovi?

Sve troje se ubrzo nadoše kraj vatre gde se trojica domaćina užurbalo da što bolje smeste lepu plavušu.

— Oh, zamišljeni posao nam je upropašten čim su se ljudi dočepali prve bolje bonance — smeškajući se reče bankarka. — Opet se pokazalo da je gramzivost osnovna ljudska slabost. Tako je to, gospodo. Naši nesuđeni ortaci jednostavno su se razbežali duž potoka i zaboravili za dogovor oko gradnje brane i zajedničke eksploatacije nalazišta. Svako je, jednostavno, najviše verovao sebi.

— To me baš i ne čudi — dodade štalar dok je Vajgen s pažnjom i interesovanjem slušao ženu.

Jedno vreme je čutke motao cigaretu dok je Čet podsticao vatru i stavljao lonac za kafu, a onda je upita:

— O kakvoj brani je reč, gospodo?

Pomalo rezignirano žena odmahnu rukom i jedva procedi:

— Nije vredno pomena, čoveče. Dogovorili smo se da u ždreću, na kraju kanjona u kojim se završava dolina gde žive Džef i Skoun, zajedničkim snagama svih kopača sagrađimo branu i sa akumuliranom vodom započnemo eksploataciju na širokom području. Ali, pogrešili smo. Dopustili smo da se ljudi razidu i utvrde izdašnost vodotokova, a oni se više nisu vratili. Rađe su čeprkali lopatama po svojim malim bonancama.

Trenutak je vladala tišina a onda se javi štalar:

— Što se tiče čeprkanja... pa, možda i niste sasvim u pravu, madam. Eto, nas trojica smo iščeprkali toliko zlata da nam je potreban tovarni konj kako bismo ga sneli s planine. Bogati smo...

— Možda malo i previše — uzdahnu Čet klečeći kraj vatre, a Vajgen odmah dodade:

— Zaista je tako, gospodo. Osim što sam izgubio prijatelja, sada ne znam ni šta da radim sa tolikim bogatstvom. U Remsou nema izgleda da otpočnem neki posao, a ni sa uzgojem goveda ne bi išlo. Dolina je, doduše, dovoljno velika da prehrani i stotinu hiljada krava, ali bi u njoj mogla da se smeste dva, najviše tri ranča. Opet bi, jasno vam je, došlo do trzavica i neprilika jer bi samo mali broj bogataša bio zadovoljan. A da i dalje nastavim da lutam...

Svi kraj vatre su ćutali svesni da bogatstvo ne mora da bude nikakva sreća. To su najbolje znali Džef i Skoun koji su u ovu pustoš dovukli novac koji je poticao od pljačke, dok je žena nastojala da se ne priseća svih nevolja i poniženja koje je morala da doživi dok je uspela da stekne gomilu dolara.

— Ja... ja to jednostavnije doživljavam, dragi moji — prekide tišinu štalar Knast koji je nastojao da malo popravi mučnu atmosferu. — S novcem se koješta može preduzeti. Za pare se ne mora baš uvek govoriti da su prijave. Sve zavisi od toga kako se upotrebe. Eto, vas troje ste pokušali da pomognete siromašnim ljudima kojima je zlato bilo baš jedini životni cilj.

— Tačno gospodine, baš se sve tako dogodilo — prvi put se javi mučaljivi Volkot kome su bore oko usta nagrađivale lice. — Pokušaj nam je propao i zbog toga smo došli ovamo kako bismo se posavetovali sa ljudima kojima zlato nije potpuno pomutilo razum. Možda još ima nade da stečenim bogatstvom iz nedara ove zemlje unapredimo celi kraj. Ili ćemo se, kao većina kopača, rasturiti pre zime?

Niko mu ništa nije mogao da odgovori.

Novac i zlato i dalje su ih pritiskali poput more.

— Majko, dokle ćemo nas dvoje da vodimo štalu? — jednog jutra upita Mark gledajući je kako posrće pod teretom dva drvena vedra u kojima je nosila vodu za životinje. — Ovo je isuviše težak posao za tebe.

Žena spusti vedra i rukom popravi čuperak neposlušne kose. Zaista je bila umorna. Koliko od posla oko konja, toliko i od grubih ljudi koji su joj, nenavikli da u štali sreću ženu, grubo nudili pomoć u prekrćivanju vremena najčešće u noćnim časovima. Bila su to teška vremena. Napola podivljali u pustošima, rudari su svraćali u grad da se provesele i napiju, željni ženskog društva. A ona je bila lepa i poželjna žena.

— Pa i nisam se mnogo umorila, Mark — pokuša da umiri dete izbegavajući da ga pogleda u oči. — Za hleb na svojoj trpezi ljudi moraju da rade i da se zbog toga ne žale. Samo je taj hleb sladak...

Dete očigledno nije bilo zadovoljno odgovorom. Instinktivno je osećalo težinu tereta koji se svalio na majčina pleća i tražio rešenje kojim bi joj olakšao život.

Kim ponovo podiže vedrice i krenu prema štali. U stopu je pratio mališan pokušavajući da je iznova navede na razgovor:

— A gde su otišli gospodin Skoun i čika Čet? Nema ih već danka.

— U planinu, sine. Traže zlato kao i ostali stanovnici. I Pol Knast, vlasnik štale čije ime piše iznad ulaznih vrata, takode je s njima. Ljudi pričaju da su imali sreće...

— A hoće li čika Čet opet da pije? Sada ima mnogo para...

Nasmešivši se, Kim pomilova sina po glavi i nastavi da poji ko-

nja. Shvatala je koliko mu nedostaje otac, snažna muška ruka koja bi ga prihvatila i uz koju bi stasao.

— Pa ne mora baš da bude tako — reče mu umirujući konja koji je prskao vodu iz vedrice. — Čet Lejn je pio i dok nije imao ni prebijene pare u džepu, ali ako je rekao...

— Jeste, rekao mi je... obećao je da više neće ići u salun i opijati se — jedva dočeka dete. — A ljudi bi morali da drže reč. Bez obzira što su je dali jednom dečaku. Je li tako, majko?

Žena odloži vedro i izađe iz boksa na prolaz sredinom štale gde je stajao dečak upitno je gledajući.

— Vidiš, sine — obrati mu se — rekoh da je gospodin Lejn pio i kada nije imao novca. Na to ga je nateralo nešto iz prošlosti, neki žalosni događaj koji mu je poremetio celi život. Ali, u poslednje vreme nije ni privirio u čašu. Tako ti je obećao. E, pa... ljudi se mere po tome koliko imaju snage da datu reč i održe.

Neka senka se nadvi nad ulazom u štalu i žena podiže oči. Na vratima je stajao Čet Lejn i smeškao se.

— Zdravo — reče tihim glasom, a mališan poskoči i potrča štalom.

— Čika Čet Lejn... došao si! — povika bacajući mu se u zagrljaj. — Oh, majko... i to potpuno trezan.

Snažnim rukama čovek dokopa mališana čiji glas mu se izgubi u zagrljaju na grudima.

— Došao sam, nego šta... sine.

Dete se nekako otkrpi od njega i netremice mu se zagleda u oči.

— Stalno sam mislio na tebe, Čete. I majka...

— Dobro, momče — prekide ga snažni čovek preplanulog lica koji nije ni ličio na nedavnog pijanca. — S majkom ću kasnije. Sada nas dvo-

jica moramo da se kao muškarci dogovorimo. Jednom za celi život.

— Hoću... za celi život — kao jeka začu se detinji glas, a onda ga čovek spusti na zemlju i reče kao odraslom čoveku:

— U redu, momče... napolju su dva oznojena konja. Provodaj ih malo po koralu dok se osuše, a onda me zovi da ih rasedlam i rastovarim.

Mark izlete iz štale kao puščano zrno, a stameni čovek zakorači prema ženi.

— Sada da tebe upitam, Kim...

— Je l' za celi život, Čete? — dočeka ga uz osmeh i pride mu korak bliže.

— Za celi život...

XIII

Jesenje kiše uveliko su prorodile kopače zlata sa južnog kraja Blek Hilsa. Potoci su nadošli i razbifali radilišta, rasturili većinu improvizovanih brana, prokvasili šatore i kolibe sklepane od granja i buse-nja. Tome je doprinela i iscrpenost nalazišta kao i sve češće vesti o novim otkrićima na suprotnom kraju planinskog masiva.

Još su samo poneki od najupornijih čeprkali po pesku tražeći poslednja zrnca zlata ali je zlatna groznica, moglo se slobodno tvrditi, prohujala ovim krajem. Na radilištima su ostali, uglavnom, siromašni farmeri, kojima je, i ono malo zlata što su uspeali da izvuku iz svojih tava za ispiranje, predstavljalo pravo malo bogatstvo.

Hari Mekejb, Glen Saliven i Dajk Čambers izvukli su pravo bogatstvo iz svojih bonanci i nestali iz doline kao i trojica mračnih tipova

koje je predvodio bradati čovek sa ožiljkom na licu.

U Remsou se vratila većina njegovih stanovnika. Šerif Hertgrejv, debeli trgovac Birdham Morel, gradonačelnik Čarli Flojd i kovač Bob Deker bili su pravi bogataši, a Pol Knast je prodao štalu Četu Lejnu kome su u poslu pomagali njegova žena Kim Varen i dečak Mark.

– Taj je stekao najveće bogatstvo – komentarisali su ljudi u Halovom salunu misleći na stasitu ženu koja je svoju vrednoću i upornost dokazala vodeći tokom celog leta poslove u gradskoj štali.

U izmaglici i niskim oblacima naprosto su nestajali dimovi retkih vatri uz koje su se grejali poslednji retki kopači čekajući da ih dolazak bliske zime definitivno otera iz ovog kraja.

U brvnari starog traperera Teda Monroua našli su se na okupu poslednji vlasnici bonanci duž Sendi Krika.

– Pa, ljudi – započe Skoun Volkot – dođe vreme da se razilazimo.

Džef Dalas mrgodno klimnu glavom i pogleda Indijanca.

– Gvozdeno Srce će ostati sa mnom u dolini. Zimu ćemo skraćivati loveći divljač.

Na kraju stola sedela je plavokosa Džoj Braters koja je celo vreme provela gotovo stalno u društvu Čejena. Svi su videli da se među njima razbuktao ljubav pa se i nisu čudili što je bankarka gotovo i zaboravila na dogovor o zajedničkom ulaganju novca u izgradnju brane i krupne poslove sa zlatom. Uostalom, dogovor su raskinuli sami tragači čim su se razišli po bonancama i dočepali prvih zlatnih grumenova. Niko im na ovom svetu više nije bio potreban.

Opšte neraspoloženje zbog predstojećeg rastanka, a pógotovo radi neobavljenog posla, nije ih napuštalo. Samo je Bak pokazivao znake nekog nemira, a onda skoči sa mesta pored ognjišta i poče da cvili kraj vrata.

– Pas osetio nekoga – javi se Gvozdeno Srce i odmah zgrabi pušku sa čiviluka iznad uzglavlja. – Čejen i Bak videti o kome se radi.

Domalo, začu se povik ispred kolibe i grleni glas čejenskog ratnika koji je pozivao psa da se vrati.

– Neka beli ljudi predu potok i dodu u brvnaru mog brata Džefa. Gvozdeno Srce oseća da ih ovamo vode dobre namere.

Ubrzo, na vratima se ukazaše stasite prilike Pata Vajgena i krupnog farmera Džošue Smita, koji se tako neslavno istakao u zauzimanju bonance Glena Salivena.

– Zdravo – otegnu Vajgen otrešajući kapi kiše sa šešira i odeće – baš pravo vreme u planini.

Prijatno iznenađeni, ljudi zažagoriše, a Džef i Skoun skočiše drmajući mu snažne šake.

– Dobro veče, madam – pozdravi Pat ženu i pokaza na krupnog farmera – ovo je Džošua Smit koji bi imao nešto da vam predloži.

Svi upitno pogledaše grdosiju kaputa nabreklog od kiše čije su ogromne cokule ostavljale barice vode na drvenom patosu brvnare.

– E nećemo samo tako – javi se Džef prilazeći kredencu gde je držao piće. – Skidajte kapute i sedite ovamo kraj vatre. Prvo ćemo ispiti po gutljaj.

Ispalo je, međutim, da im je usuo po puno lonče žestoke rakije od koje se farmer gotovo zagrcnu.

– O konjima će se pobrinuti Čejen – dodade Džef na upitni Vajge-

nov pogled kojim je stalno odmeravao vrata očigledno u nameri da izađe iz brvnare. — E, sad recite taj predlog zbog kojeg ste se po kiši lomatali planinom.

Džoša nije znao gde bi sa ogromnim šakama u kojima je gotovo nestalo lonče s rakijom, a onda se odvaži i pogleda ženu trepćući očima ispod kuždravih obrva.

— Ja se, madam... bogami, ne bih usudio ni da dodem do vas, ali me je ovaj ovde Pat Vajgen nagovorio — vrdao je krupni čovek. — K'o velim, niko nije lud da baca pare na kukuruz.

Te su reči odjeknule kao grom iz vedrog neba. Osim Pata, svi su bili apsolutno iznenađeni pa čak i uvek staloženi Čejen koji je baš ulazio kroz vrata.

— Ovaj čovek je pobrkao kukuruz i negete — začu se tihi, pomalo grleni, glas Gvozdenog Srca. — Ono, iste su boje.

Džef iskoristi priliku da dopuni lončiće a farmer se uzmuva videći da svi očekuju da nastavi.

— Reci i ti nešto, čoveče — okrenu se Patu koji se pravio nevest trudeći se da savije cigaretu a ne prospe ni trun duvana. — Što da svi samo u mene gledaju?

— A što da ne gledamo? — umeša se Skoun namigujući na Vajgena kome je nekako uspelo da savije cigaretu, ali ne i da pronade sumporaču. — Došao si pa sad i govori.

— Nisam došao... doveo me Pat Vajgen. Ja video njegovu vatru pa svratio, a on... utrapi mi lopatu pa sam deset dana gazio blato na susednoj bonanci.

Veliki farmer zastade mereći ispod oka zainteresovane ljude pa Džef požuri da mu podvikne:

— I šta bi u tom blatu, čoveče?

— Pun šešir lepih negeta — raz-

vuče bajagi se čudeći njihovom iznenađenju. — Ako sam se nagazio blata i namlatio sam se zlata. Pat reče da je to ostalo iza nekog štelara iz Remsoua. Pokupio čovek pun tovar zlatnog zrnevlja i prašine pa mu se više nije dalo da se zlopati u hladnoj vodi. I ode, a ostavi toliko bogatstvo. Pun šešir...

Pat Vajgen se smeškao raspricenom farmeru koji inače nije umeo čestito dve reči da sastavi. A sada... toliko ljudi su ga bez daha slušali.

— Dobro, zlato si našao. I što ne ode za tim bivšim gazdom. S punim šeširom zlata nisi se morao lomati po planini i kisnuti? — upita ga sada Džef Dalas.

— Kako to... zašto? — uzvrte se Džoša Smit i umalo ne ispusti lončić sa viskijem. — Zbog kukuruza.

Čak se i uvek ozbiljno lice Gvozdenog Srca razvuče u škrti osmeh dok su ostali zapanjeno posmatrali farmera.

— E sad je dosta — podviknu plavokosa bankarka ljutito sevajući očima. — Otkud, na primer, mene da interesuje kukuruz.

Snažni farmer načini nedužno lice i zatrepča očima.

— I ja sam to govorio. Ali... on navalio.

— Ma ko je on? — gotovo dreknu Džef ozbiljno razljučen farmerovim prenemaganjem. — Objasni nam već jednom o čemu je reč.

— Pa o kukuruzu — razvika se Smit strogo mereći sve za stolom. — To vam već treći put govorim.

Naravno, nikome ništa nije bilo jasno pa Pat Vajgen odluči da definitivno razjasni nesporazum.

— Ovako, ljudi — počeo ozbiljnim glasom — Džoša je mislio da vam predloži...

— Nisam ja, bogami. Njegova je bila želja da dodemo ovamo i da

vam pričam ono o kukuruzu. Eto, recite pravo... zar je iko od vas uzeo motiku u ruke?

Džojš više nije mogla da izdrži nego pršte u smeh i doturi lonče Džefu da joj naspe još malo pića. Za njom se nasmejaše i ostali, a Bak, nenaviknut na ovoliku galamu, zareža iz dubine grla. Sačekavši da domaćin i njemu naspe, Džoša pročišti grlo i započe važnog izgleda lica:

— Jedno veče sedim ja tako porred vatre i trpam u šesir negete što ih iskopah tog dana pa rekoh Patu, da bi bila prava šteta da zemlja, izrovana pijucima i lopatama, ostane u ovakom stanju umesto da je kao ljudi i domaćini oplemenimo i obradimo. On, naravno, samo misli na ranč i goveda pa raspredne neku priču... te nema dovoljno mesta, te jake zime pa bi stoka mogla da uquine, a ja njemu — kukuruz. A on onda meni... šta kukuruz, pa ja opet udri u objašnjavanje: baš šteta što ovolika zemlja sa obiljem vode da ostane neobrađena. I tako, malo pomalo, stiže zora i moj drug Pat nekako shvati šta mu govorim. Ali, ispade novi problem. Farmeri su, uglavnom, slabo prošli pa nemaju para da nabave poljoprivredni alat seme, konje i opremu. Ne mogu ni da sagrađe kuće, jedva bi im do proleća doteklo tiliko para da prežive u gradu.

Zastajkujući da povрати dah, ljudeskara ispod oka pogleda ljude za stolom koji su nemo pratili njegovu priču dok im je pucalo pred očima šta je sve smislio lukavi farmer.

— Je su l' pare u pitanju, Džoša? — reče bankarka, a momak odmah nastavi:

— U pravu ste... naravno da ste u pravu. Uvek su proklete pare u pitanju. Desetak naših porodica koje

još čeprkaju po nalazištima s prvim snegom bi se smestila u gradu i štedeći dočekale proleće. Još desetak bi mogli da vratimo iz Kaspera gde su otišli pošto su im se nalazišta izjalovila. Ukoliko bismo dobili pristojne kredite, na proleće bismo krenuli ponovo u dolinu. Naravno, bilo bi mesta za još sveta...

— I za mene? — pripita Vajgen, a farmer zabrunđa dubokim glasom:

— Još kako, čoveče... u jarmu uvek ima mesta.

Svi se nasmejaše, ali se sada javi i Skoun Volkot:

— Hoću i ja u jaram... ovaj, u farmeru. Meni čak i nije potreban zajam. Imam para i da drugim pozajmljujem.

— Može, kako da ne — nekako neosetno preuze farmer ulogu predsedavajućeg. — Samo, farmeri imaju decu, a to znači da će biti potrebno sagraditi školu i plaćati učiteljicu. A to, gospodo, neće ići bez novčanih priloga. Ne zajmova... govorim o dobrotvornim prilozima. Znate, ljudi koji celog dana naporno rade na poljima vole da su im deca bezbedna i u dobrim rukama. A šta je, recite, u tome bolje od škole?

Taj veliki momak koji je jedva sastavljao dve reči, bio je veoma lukav. I pametan. Osetio je jedini način kako da pomogne sirotinji koja nije imala sreće sa bonancama i vešto iskoristio rasulo. Verovatno je čuo za njihovu ideju o zajedničkoj eksploataciji zlata i kada do toga nije došlo, smislio je kako da ih zainteresuje da ulože novac u sasvim drugi posao. U zemlju koja daje najveće bogatstvo — žito.

— Nadalje — raspredao je Džoša koristeći priliku što su ga svi slušali ne trepćući — zemljoradnicima bi ta vaša brana baš dobro

došla. Dok sam tražio bogatije nalazište, malo sam razgledao celo područje. Dušu je dalo za uzgoj žitarica i povrća. Podjednako bi dobro mogli da uspeavaju kukuruz, pasulj, a na oceditijim stranama krompir. Nadalje, uz potoke bismo sejali povrće pa i detelinu za hertford goveda i krave muzare kojima nisu potrebna prostranstva kao longhornima o kojima stalno misli gospodin Pat Vajgen. Samo...

— Samo još ne vidimo kakve to veze ima sa branom? — preseče ga plavokosa Džoj. — Novca će ponajviše biti potrebno baš za njenu gradnju.

— Naravno, madam... u pravu ste. Ja se malo zapričao o seljačkim jadima, a zaboravio o branu i pare. Dakle, dvadesetak farmerskih porodica i još toliko njihovih odraslih sinova mogu zauzeti jedva polovinu doline jer im sleđuje samo po 140 akara državne zemlje. Zbog toga vam se, mislim, ne bi isplatilo ulagati novac u branu. Ali — lukavo začkilji krupni momak — ako bi i građani Remsoua zauzeli po parcelu i ljubazno ih, naravno uz naknadu, ustupili zainteresovanim farmerima...

— Pazi sad... već špekulišeš zemljom — odseče Skoun a Smit samo prevrnu očima i gotovo jeknu:

— Sačuvaj, bože... gde bi ja to. Mislio sam samo na vas koji ulažete novac. K'o velim, šta će brana kada samo polovina doline bude zauzeta za zemljoradnju. A opet, sa druge strane, farmeri moraju dobro zaradivati ukoliko mislite da vam uredno vraćaju novac i kamate. Od sirotinje nećete ništa naplatiti.

— Dobro, hajde da tako i uradimo — složi se bankarka. — I da uložimo novac u gradnju brane.

Samo, pitam se, šta će vam voda iz akumulacije kada imate tolike potoke? Ne vidim zašto bismo investirali...

Uz preneražen izraz lica Džošua zalomi rukama.

— Gospoja, nama voda i nije toliko neophodna. Kako ste i sami primetili, imao je dovoljno u potocima. Nama je važnije da akumulacija spreči divljanje bujica s proleća kada su poljoprivredni radovi u punom jeku. Kasnije, kada ovlada leto, pomalo bismo ispuštali vodu. Tako bi zemlja bila navodnjavana po našoj želji. Izbegli bismo i suše i poplave. To sam rekao ovom ovde Patu Vajgenu, a on me natera da ispričam i vama...

XIV

Iznenada, Remsou je ponovo oživeo. Umesto kopača zlata, navalili su farmeri. Na sve strane nešto se radilo. Ljudi su danonoćno sekli šumu i tesali grede za gradnju kuća koje su nicalle kao pečurke produžujući glavnu ulicu i njene drvene pločnike. Teška kola natrpana građom svaki čas su škripala prema gradilištima.

Džošua Smit je bio na svakom mestu. Svuda se čuo njegov gromki bas.

— Hej Meri Lu! — zvao je neku pegavu devojkicu zagledanu u izlog radnje sa šeširima. — Ne zevaj nego pomoz staroj Emi da završi ručak. Šta će biti kada umorni ljudi dodu s posla.

Postidena, cura otrča ulicom do nadstrešnice ispod koje su se dimila dva kazana. U jednom je uvek bilo toplog čaja, a u drugom je stara žena kuvala pasulj s mesom.

Pod drugim delom improvizovanog krova bio je postavljen sto sa klupama, gde su ljudi sedali i jeli.

I to je bila njegova zamisao. Jednostavno je izdvojio deo novca za zajedničku kuhinju pa su mnoge žene i devojke, umesto da se bace sa šerpama i loncima, bile oslobođene za lakše radove na gradnji kuća. Slična kuhinja bila je izgrađena u brdima gde je ekipa ljudi započela jesenje oranje.

Neki stvari, međutim, nisu mogli obaviti pa se Smit krupnim koricama zaputi prema gradskoj štali.

— Ja poslom, gospodo — obrati se Kim koja ga dočeka na vratima. Tražim Četa.

Žena klimnu glavom i posla Marka da ga dovede iz korala koji se nalazio iza štale, a onda upita Big Džosa kako su svi zvali ogromnog farmera:

— Cenim vaše napore, mister Smit, ali mi nije jasno šta će ljudi na proleće sa tolikim kućama u gradu kada će morati da grade nove u brdima.

Farmer lukavo žmirnu i razvuče usta.

— Bar to je jednostavno, gospodo Lejn. Čim krenemo u novu dolinu koja će nam biti zajednički dom, ovde ćemo postaviti nekoliko drvenih tabli na kojima će pisati: »Na prodaju«. Šta znamo... možda će se koja svideti i vama. Zašto biste i dalje stanovali u toj sobici iznad štale?

Žena se osmehnu, a iza kuće stiže novi štalar i razvuče:

— O kući ćemo na proleće, a sad kaži što si došao?

— Zbog eksera — izvali Smit kao iz puške. — I još nekih stvari koje bi nam trebalo doterati iz Kaspera. Pa... nešto sam smislio, ti imaš nekoliko dobrih konja i velika kola. Platićemo...

Štalar pogleda ženu i odlučno prihvati ponudu, a Big Džoš, pre nego požuri natrag, tiho reče:

— Možda bi bilo dobro da razmisliš o uspostavljanju redovne linije sa tim gradom. Videćeš, na proleće biće sve više naroda koji će putovati u ovo zabito mesto. Farmeri su ti čudan svet, ne umeju s konjima kao kauboji. Više vole kola. A tek ona sa gibnjevima i plišanim sedištima. Zovu ih, čini mi se, »konkord«... A sad, moram do gospode Džojns Braters. Ima mnogo posla pa svakodnevno konferišemo uz čaj.

Kim i Čet se zagledaše jedva se suzdržavajući od smeha, a Big Džoš tužno obesi brke kada mu pola sata kasnije plavuša reče:

— Od sutra će me zamenjivati gospodin Erv Keli. Već je dobio instrukcije i puna ovlašćenja. Zna, dragi moj, potreban mi je odmor od stalne gradske vreve pa ću neko vreme provesti u Traperovoj dolini u brdima.

Krupni farmer na brzinu ispi čaj i zapraši iz kuće. Nabijajući stari šešir na glavu zastade na drvenom pločniku mrmljajući:

— Koliko se ja razumem u žene... našu lepu bankarku nećemo videti do proleća. Samo da onaj ćutljivi Čejen ne kręne s prvim zimskim vetrom. Ne govore Indijanci badava da niko ne zna puteve vetra i karibua.

Kraj

► OBAVEŠTENJE KUPCIMA PAN POSTERA

Maloprodajne cene PAN POSTERA su. 500 DINARA za veliki format (70 x 100 cm) i 300 DINARA za mali format (50 x 70 cm).

Najpovoljniji način da sa deset odsto popusta dobijete PAN POSTER jeste da unapred uplatite 450 DINARA za veliki ili 270 DINARA za mali format po jednom primerku i to putem opšte uplatnice na žiro-račun NIŠRO «DNEVNIK» Novi Sad OOUR «Izdavačka delatnost» 65700-603-6350. Kod ovakvih uplata narudžbenica nije potrebna, ali se mora naznačiti naziv i količina postera.

PAN POSTER možete naručiti i pouzecom – putem ove narudžbenice – pri čemu se, pored pune maloprodajne cene, zaračunavaju i troškovi otpreme i pakovanja u futrolu.

NARUDŽBENICA

(popuniti štampanim slovima)

NIŠRO «DNEVNIK» OOUR «IZDAVAČKA DELATNOST» (RJ KOMERCIJALA) 21000
NOVI SAD, Bulevar 23. oktobra 31.

Ovim neopozivo NARUČUJEM sledeće postere:

(Navesti oznaku postera i količinu)

Vrednost naručenih postera po važećim cenama, kao i troškove pakovanja i otpreme, platiću poštaru prilikom preuzimanja pošiljke

(Prezime i ime)

(Ulica i broj)

(Zanimanje)

(pošt. broj i mesto)

(Svojeručni potpis naručilaca)

KUPCIMA PAN POSTERA!

PAN POSTERE možete kupiti na sledećim prodajnim mestima:

BOSNA I HERCEGOVINA

BANJA LUKA

- knjižara «VESELIN MASLEŠA», Ul. V. Masleše 22.
- Robna kuća «BOSKA», odel. 216, Trg m. Tita bb.
- knjižara «MLADOST», Hanište bb.

BIHAĆ

- knjižara «VESELIN MASLEŠA», M. Tita 10.
- knjižara «VESELIN MASLEŠA», Ozimice TO - 15.
- SOUR «VESELIN MASLEŠA» GTRO «BIHAĆ», Drvarska 1.

DOBOJ

- Robna kuća «BEOGRAD», odel. 3050, M. Tita 1a.

JAJCE

- knjižara «VESELIN MASLEŠA», br. 466, Ive Lole Ribara 28.

MOSTAR

- knjižara «SVJETLOST», br. 12, M. Tita 109.

BOS. BROD

- Robna kuća «BEOGRAD» odel. 2850, M. Tita 2.

PRIJEDOR

- knjižara «VESELIN MASLEŠA», br. 412, M. Tita 35.

PRNJAVOR

- Robna kuća «PRIMA» RO «PROMET»

SARAJEVO

- knjižarska kuća «SVJETLOST» 795, Vase Misikina 14.
- knjižara «SVJETLOST» br. 1, M. Tita 54.
- knjižara «OSLOBODENJE», M. Tita 13.

TUZLA

- RTK Robna kuća «TUZLANKA», Bratstva i jedinstva 26.

ZENICA

- Robna kuća «BEOGRAD» OOUR 1650, M. Tita 73.

MOSTAR

- knjižara «VESELIN MASLEŠA», Mostarskog bataljona 9.

CRNA GORA

BAR

- NIO «POBJEDA», Knjižara «KULTURA», Bul. revolucije 6.

BIJELO POLJE

- Robna kuća «BEOGRAD» OOUR 3950.

HERCEG NOVI

- TRO «MJEŠOVITO» OOUR «VELEPRODAJA», Njegoševa 16.

TITOGRAD

- NIO «POBJEDA», Knjižara «KULTURA» Ul. Slobode 35.

TIVAT

- TRO «MJEŠOVITO», OOUR «PROMET», Moše Pijade 2.

HRVATSKA

DUBROVNIK

- knjižara «MARIN DRŽIĆ», Nozarit bb. PLOČE

OSIJEK

- knjižara IKRO «MLADOST», Ul. L. Kordića 4.

KOPRIVNICA

- knjižara «NARODNE NOVINE», Trg m. Tita 4.

KARLOVAC

- TRO «TEKSTIL», RK «KARLOVČANKA» odel. 17.

METKOVIĆ

- knjižara «RAZVITAK», OOUR «MALOPRODAJA», Stjep. Filipovića bb.

PODR. SLATINA

- Robna kuća «SLATINKA»

RIJEKA

- «DISKO-BUTIK», Ul. Križanićeva 1.
- knjižara IKRO «MLADOST», Korzo 11.

PULA

- knjižara «MLADOST», Trg Republike 3.
- knjižara «MATKO LAGINJA», Trg bratstva i jedinstva 9.

SISAK

- Robna kuća «GRADSKI MAGAZIN»

NAŠICE

- Nakladni zavod »MATICE HRVATSKE«, Radičeva 23.

VARAŽDIN

- Robna kuća »VAMA«, odel. 766, Lenjinov trg 9.

VINKOVCI

- Robna kuća »VINKOVČANKA«

VIROVITICA

- Robna kuća »TRGOCENTAR«, odel. »Sergioizbor« 2/1.

VUKOVAR

- Robna kuća »VELEPROMET« - »VUKOVAR«, odel. 103.

SLAVONSKI BROD

- knjižara »NARODNE NOVINE«, Stovarište veleprodaje

ZADAR

- knjižara »RAD«, Lole Ribara 6.
- TRO »ZADRANKA«, Skladište br. 7/69, Uvala Gaženice 23.

ZAGREB

- knjižara »MLADOST«, Prod. 1. Ilica 30.
- knjižara »MLADOST«, Petrinjska 2.
- knjižara ITRO »NAPRIJED«, br. 2, Trg Republike 17.
- knjižara »PROSVETA«, Trg bratstva - jedinstva 5.
- knjižara »TEHNIČKA KNJIGA«, br. 1, Mesari-kova 17.
- knjižara »TEHNIČKA KNJIGA«, Kačićeva 26.

SLAVONSKA POŽEGA

- RO »POŽEŠKA DOLINA«, RK »SLAVONKA«, Nikole Demonje 5.

MAKEDONIJA**SKOPLJE**

- knjižara »MAKEDONSKA KNJIGA« 4, Trgovački centar
- knjižara »KULTURA«, br. 42, Pitu Guli 1.

SLOVENIJA**DOMŽALE**

- Robna kuća »NAPREDAK«, Totov trg 1.

CELJE

- knjižara »PRIMORSKI TISK«, JLA 5.

KRANJ

- knjigarna »MLADINSKA KNJIGA«, Majstrov trg 1.

LJUBLJANA

- knjigarna »MLADINSKA KNJIGA« in galerija, Ti-tova 3.
- knjigarna »MLADINSKA KNJIGA«, Nazorjeva 1.

MARIBOR

- knjigarna »MLADINSKA KNJIGA«, Galerija ARS, Gosposka 28.

PTUJ

- knjigarna »MLADINSKA KNJIGA«

SLOVENJ GRADEC

- knjigarna »MLADINSKA KNJIGA«, Glavni trg 8.

TITOVO VELENJE

- knjigarna »MLADINSKA KNJIGA«

TOLMIN

- knjigarna »MLADINSKA KNJIGA«

SRBIA

(van poluafine)

ALEKSINAC

- knjižara BIGZ »KULTURA«, br. 6, M. Tita 133.

ARANDELOVAC

- knjižara »PROSVETA« JNA 2.

BAJINA BASTA

- RO »KADINJACA«, M. Tita bb.

BEOGRAD

- Robna kuća »BEOGRAD«, odel. 125, Terazije 15 - 23.
- Robna kuća »BEOGRAD«, br. 2, Knez Mihailova 5.
- Robna kuća »BEOGRAD«, odel. 137, Nušićeva bb, DRAKSTOR
- Robna kuća »BEOGRADANKA«, br. 4, Mesari-kova 5.
- Dečja robna kuća »BEOGRAD«, Trg Marksa i Engelsa
- knjižara »JUGOSLOVENSKA KNJIGA«, Knez Mihailova 2.

BEOGRAD

- knjižara BIGZ »KULTURA«, Terazije 45.
- knjižara BIGZ »KULTURA« 37. Bul. revolucije 239.
- knjižara BIGZ »KULTURA«, Požeška 61, BA-NOVO BRDO
- knjižara BIGZ »KULTURA«, Patrisa Lumumbe 46, KARABURMA
- knjižara BIGZ »KULTURA«, S. Vukosanićeva 9, MILJKOVAC
- TRO »PAPIR« prodavnica »CERAK«, Kosmajka 56a, CERAK

NOVI BEOGRAD

- Robna kuća »MERKATOR«, Palmira Toljatića 7.
- knjižara BIGZ »KULTURA«, br. 4, Narodnih heroja 11.

ZEMUN

- Robna kuća »BEOGRAD« OOUR 1233, M. Tita 13.

DONJI MILANOVAC

- knjižara - prodavnica »SLOGA« OOK »MI-

ROČ«, M. Tita bb.

BOR

- Robna kuća »BEOGRAD«, odel. 2250, M. Tita 2.

ČUPRIJA

- Robna kuća »MERKATOR« - ANGROPRO-MET, Ul. Cara Lazara 3.

ČAČAK

- RO »PROSVETA« knjižara »BRANISLAV NU-SIĆ«, M. Tita 12.

KNJAZEVAČ

- Robna kuća »BEOGRAD« OOUR 2750, Trg oslo-bodenja 2.
- knjižara MIR »NOTA«, Karađorđeva 11.

KRAGUJEVAC

- knjižara »PROSVETA«, Dom knjiga, M. Tita 54.

KRALJEVO

- Prod. »GVOŽDAR« - »KOLOR«, Cara Lazara 38.

KRUŠEVAC

- Prod. »UKRAS« OOUR »DEVA«, Mirka Tomića 2.

FRIZURE

CENA
450
DIN.

prolece
1980
'86.

Romaniane i sot frizure

At te zice!

*Sus o mare kase. La Cudana kana
Unatrosi bogata kase i muncu!*

U SLEDEĆEM BROJU

G. F. UNGER

BORBA ZA DOLINU

Riks se kretao brzo, ali nečujno, kao senka. U kanjonu je bilo mračno, što mu je donekle olakšavalo zadatak. Čuo je ljudske glasove, i za trenutak se pritajio.

Potom je nastavio dalje. Iznenada se začuo topot konja, a odmah zatim je Riks ugledao jahača, koji je jurio kao bez daha.

Bio je to Slim Baster. . .

ANKA • JUGOBANKA • JUGOBANKA • JUG

ROTO
BIBLIOTEKA
X-100